

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK İSLAM SANATLARI TARİHİ BİLİM DALI**

**KAHRAMANMARAŞ KONAKLARINDAN
ÖRNEKLER**

**Eshabil YILDIZ
108110031005**

Yüksek Lisans Tezi

**Danışman
Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM**

KONYA-2018

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
TÜRK İSLAM SANATLARI TARİHİ BİLİM DALI

KAHRAMANMARAŞ KONAKLARINDAN ÖRNEKLER

Yüksek Lisans Tezi

Eshabil YILDIZ

108110031005

Danışman

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM

KONYA-2018

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	ESHABİL YILDIZ		
	Numarası	108110031005		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İSLAM TARİHİ VE SANATLARI/TÜRK İSLAM SANATLARI		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
	Tezin Adı	KAHRAMANMARAŞ KONAKLARINDAN ÖRNEKLER		

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı
İmzası
Eshabil YILDIZ

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	ESHABİL YILDIZ
	Numarası	108110031005
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İSLAM TARİHİ VE SANATLARI/TÜRK İSLAM SANATLARI
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	PROF. DR. MUSTAFA YILDIRIM
	Tezin Adı	KAHRAMANMARAŞ KONAKLARINDAN ÖRNEKLER

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan **Kahramanmaraş Konaklarından Örnekler** başlıklı bu çalışma ...25/06/2018.... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Prof. Dr.	Mustafa YILDIRIM	
2	Dr. Öğr. Gör.	Necla DURSUN	
3	Dr. Öğr. Gör.	Erkan AYGÖR	

ÖNSÖZ

Seyrimizde bir şehre vardık, gördük ki sarayı güldendir. Gül alınan, gül satılan, gülden terazi tutulan, gülü gül ile tartanların yaşadığı; çarşı ve pazarı gül olan bir şehirdir. O şehri yapılır gördük onunla yapıldık. İlmeğimizi sıkıca düğümleyip ruhumuzu motiflerden bezedik. Seyrimizde, vardığımız bu şehir, kendini anlatan, kendi mimarisini, tarihini, coğrafyasını estetik bir şekilde yorumlayan şehirdir.

Bu şehri, mahalleleri dokur, her mahallede yolumuz bir sapağa çıkar. Her sapakta bir konak vardır, her konak yeni insan yüzleri doğurur, bir sokak aralığı yenedünyalar keşfetmenin kapısını aralar bizlere.

Ne zaman Kahramanmaraş hakkında bir kaniya varmaya çalışsam Kahramanmaraş'ın maddi ve fiziki boyutunun ötesinde felsefi, farklı bir boyutunun olduğunu düşünürüm. Çünkü bu şehir şairleriyle, yazarlarıyla, okurlarıyla ve düşünürleriyle bir kültür şehridir. Dünya edebiyatında önde gelen insanlar bu şehrin mahallelerinden beslenmişlerdir. Mahallelerin sokaklarında tüm heybetini koruyan konaklardan çıkmışlardır. Bu şehirde insanlar hayat doludur. Bir şehri şehir yapan tarihi derinliğinin yanında altında yatan anlamdır.

Şehirleri oluşturan doku o şehrin mahalleridir. Aslı itibariyle her mahalle Maraş'ta bir şehirdir, her mahalle bir muhabbet ocağıdır. Şehirlerin dışarıya yansıyan yüzleri vardır şehir-i Maraş'ta. Şair yüzlü bir şehirdir. İnsanoğlu bir şehri kurarken o şehri niçin kurduğunun farkına varamaz belki ama o şehirde o insanları zaman içerisinde annenin bebeğini sarmaladığı gibi sarmalar ve yetiştirir. Bir şehri bulmak için onda kaybolmak lazım. Bir şehri keşfetmek için o şehirle hemhal olmak lazım. Bir şehirde var olmak için o şehirle bütünleşmek lazım. İşte Maraş, bu yönüyle kaybolduktan sonra kişinin kendisini bulduğu bir şehirdir.

Tarih boyunca çok farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmış, bir şehir olan Maraş, Dulkadiroğlu Beyliğinin ana merkezi konumunda olmuştur. Daha sonra Osmanlı döneminde önemli merkezler arasında yer almıştır.

Kahramanmaraş'ta yer alan konakların bazıları çalışılmıştır. Bu amaçla Kahramanmaraş'ta yer alan konaklardan mimari ve sanat tarihi açısından yüksek önem arz eden yapılardan bir kısmı çalışılacaktır.

Kahramanmaraş'ta bulunan konakların, evlerin hepsinin bir adı ve kimliği bulunmaktadır. İşte bu konaklar şehrin mahalleleri ile bütünleşmiş, yaşadığımız yüzyıla kadar bir kısmı güçlkle ayakta kalmayı başarmış, bir kısmı ise yıkılarak kaderine terk edilmiştir. Türk evi plan geleneğinin en güzel örneklerini içerisinde bulunduran Kahramanmaraş'ta konakların bir kısmı da son zamanlarda yenileme (restorasyon) görmüştür. Buradan yola çıkarak Kahramanmaraş'ta bulunan konakları mimari, plan, malzeme, süsleme ve en önemlisi bunların hepsini kapsayan sanat tarihi yönüyle incelenmeye çalışılacaktır.

Bu bağlamda çalışmamız noktasında yolumuzu açan, bilgi ve desteklerini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM'a, sosyal ve kültürel yönden birlikteliğiyle bizlere ufuk veren Prof. Dr. Ahmet ÇAYCI ve Dr. Öğr. Gör. Zekeriya ŞİMŞİR hocalarıma, çalışmamızı değerlendirerek yol gösteren Dr. Öğr. Gör. Erkan AYGÖR ve Dr. Öğr. Gör. Necla DURSUN hocalarıma çizimler konusunda destek veren Murat DEDEOĞLU ve E. Batuhan ZEYBEK arkadaşlarıma teşekkür ederim. Ayrıca her zaman ve her konuda bana yol arkadaşlığı yapıp yanımda olan, Fatma Betül YILDIZ hanımefendiye teşekkürü borç bilirim.

Eshabil YILDIZ

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	--

ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	ESHABİL YILDIZ		
	Numarası	108110031005		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İSLAM TARİHİ VE SANATLARI/TÜRK İSLAM SANATLARI		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans		
	Tez Danışmanı	PROF.DR. MUSTAFA YILDIRIM		
	Tezin Adı	KAHRAMANMARAŞ KONAKLARINDAN ÖRNEKLER		

Kahramanmaraş'ta çok eski medeniyetler yaşamıştır. Germenika antik kentinden Roma ve Bizans dönemlerini yaşamış, ancak asıl varlığını Selçuklular ve Dulkadirli devrinde kazanan Maraş, Dulkadirli Beyi Alaaddevle ve Osmanlı Sultanı Yavuz Sultan Selimin mücadelesi sonucu Osmanlı'nın eyaleti konumuna gelmiştir. Osmanlı döneminde imar edilen şehirde 18.ve 19.yy. arasında birçok konut inşa edilmiş ve günümüze kadar da gelmiştir. Bölge birçok medeniyete ev sahipliği yaptığından her döneme ait kültür varlıklarını görmek mümkündür. Kahramanmaraş Anadolu'nun bir kenti olmasının yanı sıra Anadolu Türk evinin özelliklerini göstermekte, hem de güneyde Suriye'ye yakın olması hasebiyle kültür ve sanatta, haseten mimaride etkileşimler dikkati çekmektedir.

Coğrafi konumun ve iklimsel özelliklerinin yanı sıra bölgenin etkisiyle şekillenen Türk evleri, Türk kültürünün yaşam koşulları çerçevesinde incelediğimiz mimari özelliklerini Osmanlı Devletinin son beş yüz yılında olgunlaştıran mimari geleneğin yansımasıdır. Türk evi bu süre içerisinde büyük gelişmeler göstermiş ve kendi içinde olgunlaşmış, bölgelere göre farklı şekil ve tiplerde ortaya çıkmıştır. Bundan dolayı Kahramanmaraş'ın Mimarlık Tarihi ürünleri olan konakların mimari özelliklerinin ortaya konulması, geleneksel malzeme kullanımı, planlamada iklim-malzeme ilişkisinin tespit edilmesi önem kazanmaktadır. Ayrıca geleneksel kültürün yaşadığı evlerde gelişen hayat ve etnografya da son derece önem kazanmaktadır.

Günümüzde düşünlü rant arayışlarına kurban edilen kültür varlıklarımızdan olan ev ve konaklarımızın yok olmadan detaylı envanterlerinin ortaya çıkartılması son derece önem kazanmaktadır. Yapacağımız bu çalışma neticesinde kataloğumuzda belirlediğimiz yapıların özgün özellikleri ortaya çıkartılacak ve bugünkü durumları yorumlanacaktır. Türk evi plan geleneğinin en güzel örneklerini içerisinde bulduran Kahramanmaraş'ta konakların bir kısmı da son zamanlarda yenileme (restorasyon) görmüştür. Biz buradan yola çıkarak Kahramanmaraş'ta bulunan konakları mimari, plan, malzeme, süsleme ve en önemlisi bunların hepsini kapsayan sanat tarihi yönüyle incelemeye çalışılacaktır.

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
---	--	--

ABSTRACT

Author's	Name and Surname	ESHABİL YILDIZ		
	Student Number	108110031005		
	Department			
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)		
	Supervisor	PROF.DR. MUSTAFA YILDIRIM		
Title of the Thesis/Dissertation	EXAMPLES OF KAHRAMANMARAS HOUSES			

So many ancient civilizations lived in Kahramanmaraş. From Germanica Ancient City to Roma and Byzantion periods had been lived in there but Maraş gained original existence during Seljuk and Dulkadirli era. Then Kahramanmaraş become a province of Ottomans at the end of the fight between Alaaddevle who was governor of Dulkadirli and Ottoman Sultan Yavuz Sultan Selim.

Between 18th and 19th centuries in the cites built in the Ottoman period, many houses were built and they have come up to daylight. It is possible to see the cultural assets belonging to every period since the region was hosted by many civilizations. Kahramanmaras is not only a city in Anatolia but also it shows the characteristics of Anatolian Turkish house and also because it is close to Syria in the south, the interactions in architecture and art are noteworthy.

The Turkish houses, which are shaped by the geographical location and climatic factors as well as the influence of the region, reflect the architectural characteristics we have examined within the framework of the living conditions of the Turkish culture and the architectural tradition that has matured in the last five hundred years of the Ottoman State. During this period, the Turkish house has shown great developments and has matured in itself, emerging in different shapes and types according to the regions. Therefore, it is important to determine the architectural characteristics of the houses which are architectural history products of Kahramanmaraş, using traditional materials, to determine climate-material relations in planning. In addition, life and ethnography, which have developed in houses where traditional cultures live, also gain importance. It is quite important to prepare detailed inventories of houses and mansions our cultural assets without destroying, which are sacrificed to the search for remnant rant nowadays. As a result of this study, we will reveal the original features of the structures we have determined in our catalog and also interpret the current situation. Some of the mansions in Kahramanmaras, where the most beautiful examples of the Turkish house plan tradition are located, have recently been restored. From here we will try to examine mansions aspects of architecture, plan, material, ornament and also art history that is most important and cover all of them.

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen madde veya makale
D.İ.A.	: Diyanet İslam Ansiklopedisi
Hz.	: Hazreti
Yy	: yüzyıl
İ.Ö.	: İslamiyet Öncesi
İ.S.	: İslamiyet Sonrası
M.Ö.	: Milattan Önce
Çev.	: Çeviren
c.	: Cilt
s.	: Sayfa
İ.T.Ü.	: İstanbul Teknik Üniversitesi
km:	Kilometre
cm	: santimetre
m	: metre

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	ii
YÜKSEK LİSANS TEZ KABUL FORMU.....	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
KISALTMALAR	viii
FOTOĞRAF LİSTESİ	xii
ÇİZİM LİSTESİ	xv
1.GİRİŞ	1
1.1. Konunun Tanımı, Önemi ve Sınırları.....	1
1.2. Araştırmada Kullanılan Yöntem	3
1.3. Konuyla Alakalı Yapılmış Yayınlar.....	4
2. KAHRAMANMARAŞ'IN TARİHİ COĞRAFYASI	6
2.1. Kahramanmaraş'ın Coğrafi Özellikleri.....	6
2.2. Kahramanmaraş'ın Kronolojik Tarihçesi.....	6
2.3. Konut Mimarisinin Tarihsel Gelişimi	11
3. ANADOLU'DA KONUT VE TÜRK EVLERİ	16
3.1. Türk Evi ve Konut Terminolojisi	17
3.2. Türk Evi Araştırmaları ve Tipoloji Çalışmaları	19
3.3. Orta Asya (Topak Ev Çadır) Plan Geleneği	20
3.4. Kapalı ve Açık Mekânlardan Oluşan Plan Geleneği	21
3.5. İç ve Dış Sofalı Plan Geleneği.....	22
4. KATALOG (KAHRAMANMARAŞ KONAKLARINDAN ÖRNEKLER)....	27
4.1. Aytemiz Evi.....	27
4.2. Baş Katip Sıtkı Efendi Evi(Çuhadarlar Konağı)	31
4.3. Beyazıtlar Konağı.....	35
4.4. Çelebiler Evi	39
4.5. Çift Aslan Konağı.....	42
4.6. Dedeoğlu Konağı 1-2-3.....	45
4.7.Deli Gönül Konağı.....	48
4.8. Eski PTT Binası (Zabunların Konağı)	50

4.9. Gözlüklü Ali Evi	52
4.10. Kocabaşların Konağı	56
Katalog No: 10.....	56
4.11. Kocabaş Evi	59
4.12. Köker Konağı	62
4.13. Mahmut Arif-i Paşa Konağı.....	64
4.14. Mustafa Kocabaş (Tabipler) Evi.....	68
4.15. Müftü Rafet Efendi Konağı.....	72
5. DEĞERLENDİRME	74
5.1.Yapı Malzemesi	74
5.1.1. Taş	74
5.1.2. Ahşap.....	74
5.1.3. Maden.....	75
5.2. Yapı Elemanları	75
5.2.1.Duvarlar	75
5.2.2. Kapılar	75
5.2.3. Pencereleler.....	76
5.2.4. Tavanlar	76
5.2.5. Dolaplar.....	77
5.2.6.Ocaklar	77
5.2.7. Merdivenler	77
5.2.8. Taşıyıcılar	78
5.2.9. Çeşmeler.....	78
5.2.10.Bacalar	78
5.3.Plan Tipleri ve Elamanları	78
5.3.1.Plan.....	78
5.3.2.Sofa	79
5.3.3.Oda	79
5.3.4.Kiler/Mutfak.....	80
5.3.5.Çıkma/Cumba ve Saçak	80
5.3.6.Balkonlar.....	81
5.3.7.Çatılar	81
5.3.8.Cihannüma:	81

5.4.Süsleme.....	81
6. KARŞILAŞTIRMA	83
7. SONUÇ	84
KAYNAKÇA.....	89
ÇİZİMLER.....	92
FOTOĞRAFLAR	113

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1 Aytemiz Evi Genel Görünüm.....	114
Fotoğraf 2 Aytemiz Evi Doğu Cephe.....	114
Fotoğraf 3 Aytemiz Evi Güney Cepheden Üç Katın Görünümü	115
Fotoğraf 4 Aytemiz Evi Doğu Cephe Yığma Duvar Ayrıntı	115
Fotoğraf 5 Aytemiz Evi Kuzey Batı Köşe	116
Fotoğraf 6 Aytemiz Evi Güney Balkon	116
Fotoğraf 7 Aytemiz Evi Kuzey Cephe	117
Fotoğraf 8 Aytemiz Evi Cümle Kapısı.....	117
Fotoğraf 9 Baş Kâtip Sıtkı Efendi Evi Genel Görünüm.....	118
Fotoğraf 10 Baş Kâtip Sıtkı Efendi Evi Güney Cephe Mabeyinden Görünüm	118
Fotoğraf 11 Baş Katip Sıtkı Efendi Evi Sofadan Dış Görünüm.....	119
Fotoğraf 12 Baş Kâtip Sıtkı Efendi Evi Dış Kemerlerden Ayrıntı.....	119
Fotoğraf 13 Beyazıtlar Konağı Genel Görünüm	120
Fotoğraf 14 Beyazıtlar Konağı Hamam Yönünden Görünüm	120
Fotoğraf 15 Beyazıtlar Konağı Batı Yönden Girişi	121
Fotoğraf 16 Beyazıtlar Konağı Ön Güney Cephe	121
Fotoğraf 17 Beyazıtlar Ön Cephe Dairesel Cumbalar.....	122
Fotoğraf 18 Beyazıtlar Konağı Merdiven Çıkması	122
Fotoğraf 19 Beyazıtlar Konağı Avluda Bulunan Havuz	123
Fotoğraf 20 Beyazıtlar Konağı Su Kuyusu	123
Fotoğraf 21 Çelebiler Evi Genel Görünüm.....	124
Fotoğraf 22 Çelebiler Evi Batı Cephesi	124
Fotoğraf 23 Çelebiler Evi Güney Cephe	125
Fotoğraf 24 Çelebiler Evi İç Sofadan Görünüm	125
Fotoğraf 26 Çelebiler Evi Köşk Bölümünden Dolap	126
Fotoğraf 25 Çelebiler Evi Kuzey Çatıdan Görünüm.....	126
Fotoğraf 27 Çiftaslan Konağı Genel Görünüm	127
Fotoğraf 28 Çiftaslan Konağı Doğu Cephe.....	127
Fotoğraf 29 Çiftaslan Konağı Güney Cephe Alt ve Üst Kat.....	128
Fotoğraf 30 Çiftaslan Konağı Kapı Girişi	128
Fotoğraf 31 Dedeoğlu Konağı Batı Cephe Genel Görünüm	129
Fotoğraf 32 Dedeoğlu Konağı Güney Cephe Genel Görünüm	129
Fotoğraf 33 Dedeoğlu Konağı Batı Cephe Genel Görünüm	130
Fotoğraf 34 Dedeoğlu Konağı Zemin Kat Pencereleer.....	131
Fotoğraf 35 Dedeoğlu Konağı Cümle Kapsı.....	131
Fotoğraf 36 Dedeoğlu Konağı Yukarı Kata Çıkış Merdivenler	132
Fotoğraf 37 Dedeoğlu Konağı Odadan Görünüm	133
Fotoğraf 38 Duvara Açılmış Yüklük.....	133
Fotoğraf 39 Dedeoğlu Konağı Tavan Göbeği.....	134
Fotoğraf 40 Deli Gönül Konağı Genel.....	134

Fotoğraf 41 Deli Gönül Konağı Alt Kat Taşıyıcılar ve Ocak	135
Fotoğraf 42 Deli Gönül Konağı Ocak Ayrıntı	135
Fotoğraf 43 Deli Gönül Konağı Yığılma Taş Duvardan Ayrıntı	136
Fotoğraf 44 Deli Gönül Konağı Üst Kat Dış Sofa	136
Fotoğraf 45 Deli Gönül Konağı Odanın Duvarına Açılmış Yüklük	137
Fotoğraf 46 Deli Gönül Konağı Dış Sofa Duvarında Kitabe	137
Fotoğraf 47 Deli Gönül Konağı Zemin Kat Niş Ve Çeşmeden Ayrıntı	138
Fotoğraf 48 Deli Gönül Konağı Kapı Kanadı Örnekleri	138
Fotoğraf 50 Eski Postahane Binası Zabunlar Konağı	139
Fotoğraf 49 Deli Gönül Konağı Avluda Yer Alan Çeşmesi	139
Fotoğraf 51 Eski Postahane Binası Aşağı Giriş Kapısı	140
Fotoğraf 52 Eski Postahane Binası Zabunlar konağı Cephe Taşırmaları	141
Fotoğraf 53 Eski Postahane Binası Kapı Ve Pencere Kanatları	141
Fotoğraf 54 Eski Postahane Binası Çapraz Tonozlu Örtü Sistemi ve Daire Pencereleer	142
Fotoğraf 55 Eski Postahane Binası Zemin Kat Sivri Kemerli Eyvan	143
Fotoğraf 56 Gözlüklü Ali Efendi Evi Genel	144
Fotoğraf 57 Gözlüklü Ali Efendi Evi Güney Cephe	145
Fotoğraf 58 Gözlüklü Ali Efendi Evi Kuzey Cephe	145
Fotoğraf 59 Gözlüklü Ali Efendi Evi Giyotin Pencereleer	146
Fotoğraf 60 Gözlüklü Ali Efendi Evi Odasının Tavan Göbeği	146
Fotoğraf 61 Kocabaşların Konağı Güney Cephe	147
Fotoğraf 62 Kocabaşların Konağı Doğu Cephe	147
Fotoğraf 63 Kocabaşların Konağı Güney Cephe Katların Görünümü	148
Fotoğraf 64 Kocabaşların Konağı Giriş Eyvanı ve Üst Kat Merdiveni	148
Fotoğraf 65 Kocabaşların Konağı Zemin Kat	149
Fotoğraf 66 Kocabaşların Konağı Zemin kat Tavan	149
Fotoğraf 67 Kocabaşların Konağı Ocaktan Görünümü	150
Fotoğraf 68 Kocabaşların Konağı İkinci Kat Tavan Görünümü	150
Fotoğraf 69 Kocabaşların Konağı Güney Cephe Girişi ve Nişleer	151
Fotoğraf 70 Kocabaşların Konağı Güney Cephede Yeralan Pencereleer	151
Fotoğraf 71 Kocabaş Evi Genel Görünüm	152
Fotoğraf 72 Kocabaş Evi Katların Genel Görünümü	152
Fotoğraf 73 Kocabaşların Evi Kuzey Batı Cephe Görünüm	153
Fotoğraf 74 Köker Konağı Kuzey Giriş Cephesi	153
Fotoğraf 75 Köker Konağı Kuzey Bitişik Konağı	154
Fotoğraf 76 Köker Konağı Güney Avluya Bakan Cephesi	154
Fotoğraf 77 Köker Konağı Giriş Sofası	155
Fotoğraf 78 Köker Konağı Bitişik Konağın Güney Cephesinden	155
Fotoğraf 79 Köker Konağı Zemin Kat Dış Sofa	156
Fotoğraf 80 Köker Konağı Zemin Kat Sofada Bulunan Çeşme	156
Fotoğraf 81 Köker Konağı Orta Sofa	157
Fotoğraf 82 Köker Konağı Dış Sofadan	157

Fotoğraf 83 Köker Konağı Orta Sofa Penceresi.....	158
Fotoğraf 84 Köker Konağı Avluda Bulunan Havuz.....	158
Fotoğraf 85 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Güney Cephe Genel Görünüm.....	159
Fotoğraf 86 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Batı Cephe Genel Görünüm.....	159
Fotoğraf 87 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Kuzey Cephe Hamam Örtüsü	160
Fotoğraf 88 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Güney Cephe Giriş Avlusu	160
Fotoğraf 89 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Kemerli Giriş Sofası ve Pencereleer.....	161
Fotoğraf 90 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Kemerli Sofası ve Yukarıya Çıkışı Sağlayan Merdivenler.....	161
Fotoğraf 91 Mahmut Arif-i Paşa Zemin Kat Mutfak Bölümü	162
Fotoğraf 92 Mahmut Arif-i Paşa Birinci Kat Oda.....	162
Fotoğraf 93 Mahmut Arif-i Paşa Zemin Kat Oda ve Raflar.....	163
Fotoğraf 94 Mahmut Arif-i Paşa Zemin Kat Selamlık Odası	163
Fotoğraf 95 Mahmut Arif-i Paşa Birinci Kat Güney Cephe Odası	164
Fotoğraf 96 Mahmut Arif-i Paşa Birinci Kat Odanın Tavanı	164
Fotoğraf 97 Mahmut Arif-i Paşa Birinci Kat Oda Tavan Süslemesi	165
Fotoğraf 98 Mahmut Arif-i Paşa Birinci Kat Oda Tavan Süslemesi Ayrıntı.....	165
Fotoğraf 99 Mahmut Arif-i Paşa Birinci Kat Çıkış Merdivenleri	166
Fotoğraf 100 Mahmut Arif-i Paşa Zemin Kat Yer Döşemesi ve Çeşme.....	167
Fotoğraf 101 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Pencerelelerinden.....	168
Fotoğraf 102 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Avluda Bulunan Havuz.....	168
Fotoğraf 103 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Genel Görünüm	169
Fotoğraf 104 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Kuzey Doğu Cephesinden	169
Fotoğraf 105 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Doğu Yönden Avlu Duvarı ve Giriş Kapısı .	170
Fotoğraf 106 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Doğu Yönden Avlu Duvarı Ayrıntı	170
Fotoğraf 107 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Kuzey Girişler	171
Fotoğraf 108 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Kuzey Girişlerden Ayrıntı	171
Fotoğraf 109 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Cümle Kapısı	172
Fotoğraf 110 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Cümle Kapısı Kemerli	172
Fotoğraf 111 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Cümle Kapısı.....	173
Fotoğraf 112 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Cümle Kapısı Ay Yıldız Motifi	173
Fotoğraf 113 Müftü Rafet Efendi Konağı Genel Görünüm	174
Fotoğraf 114 Müftü Rafet Efendi Konağı Cumbası.....	174
Fotoğraf 115 Müftü Rafet Efendi Konağı Kuzey Cephesi.....	175
Fotoğraf 116 Müftü Rafet Efendi Konağı Pencere Görünümü.....	176
Fotoğraf 117 Müftü Rafet Efendi Konağı Cümle Kapısı.....	177

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1 Aytemiz Evi Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden).....	93
Çizim 2 Aytemiz Evi Kesit (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)	93
Çizim 3 Beyazıtlar Evi Alt Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)	94
Çizim 4 Beyazıtlar Evi Güney Cephe Kesit (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)	94
Çizim 5 Çelebiler Evi Alt Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)	95
Çizim 6 Çelebiler Evi Birinci Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)	95
Çizim 7 Çelebiler Evi Köşk Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)	96
Çizim 8 Çift Aslan Konağı Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden).....	97
Çizim 9 Çift Aslan Konağı Kesit (Kahramanmaraş Belediyesi'nden).....	97
Çizim 10 Dedeoğlu Konağı Bir ve İkinci Kat Planları (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)..	98
Çizim 11 Dedeoğlu Konağı 3. Kısım Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)	98
Çizim 12 Eski Postahane Binası Zemin Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)	99
Çizim 13 Eski Postahane Binası Birinci Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden).....	99
Çizim 14 Gözüklü Ali efendi Plan Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)	100
Çizim 15 Kocabaşların Konağı Zemin Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)	100
Çizim 16 Kocabaş Evi Zemin Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden).....	101
Çizim 17 Kocabaş Evi 1. Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden).....	102
Çizim 18 Kocabaş Evi 2. Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)	102
Çizim 19 Köker Konağı Zemin Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)	103
Çizim 20 Köker Konağı 1. Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden).....	103
Çizim 21 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Zemin Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden).....	104
Çizim 22 Mahmut Arif-i Paşa Konağı 1. Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden).....	104
Çizim 23 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Güney Cephe Kesit	105
Çizim 24 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Bodrum Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden).....	106
Çizim 25 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Zemin Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden).....	106
Çizim 26 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi 1. Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)	107
Çizim 27 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Kuzey Cephe Kesit	107
Çizim 28 Konaklarda Yer Alan Maşallah Yazısı	108
Çizim 29 Kapı Kemerlerinden Ayrıntı.....	108
Çizim 30 Pencere Kenarlarından süsleme Ayrıntısı	109
Çizim 31 Kapı Kemerinde Yer Alan Ay Yıldız ve Çarkıfelek	110
Çizim 32 Kapı Kemerinde Yer Alan Ay Yıldız	110
Çizim 33 Kapı Kemerinde Geometrik Desenler	111
Çizim 34 Kapı Kemerinin Renklendirilmesi.....	111
Çizim 35 Kapı Kemerinde Yer Alan Ay Yıldız.....	112
Çizim 36 Arslanlar Evi Avlu Duvarında Yer Alan Çeşme	112

1.GİRİŞ

1.1. Konunun Tanımı, Önemi ve Sınırları

Kahramanmaraş, Akdeniz bölgesinin güneyinde, tarihi Hititlere kadar uzanan, stratejik konumu ve siyasi önemi açısından belirli dönemlerde devletlerin merkezi olmuş bir şehirdir. Kahramanmaraş, uygarlıklar arasında sıkışmış tampon bir bölge olmasından dolayı geçmiş zamanlarda vücuda getirilen birçok eser ayakta kalamamıştır. Şehirdeki tarihi nitelik taşıyan yapıların yok olması araştırmaları biraz kısırlaştırmaktadır. Kahramanmaraş'ta Geleneksel Türk Evleri ile alakalı detaylı bir çalışmanın yapılmaması bizi bu konuda çalışmaya sevk etmiştir. Her geçen gün geliştiğini sanan inşaat sektöründeki estetikten yoksun, betonarme yapılar insanlara yeni mekân sunarken konakların içerisinin de bir bir boşaltılmasına neden olmaktadır. İnsanlarımızın bilinçsiz yaklaşımıyla tarihi ve kültürel değere sahip olan konaklar hızla kaybolmaktadır.

Araştırmamızın amacı, sit alanı olarak ilan edilmesine rağmen bilinçsiz bir yaklaşımla yıkılmaya karşı karşıya kalan Kahramanmaraş Konaklarını sanat tarihi yönüyle incelemektir.

Araştırmamızın konusu, Kahramanmaraş'ın merkez ilçesinde yer alan 18. ve 19. yüzyıla tarihlenmiş konakların incelenmesidir. Bu alanda birçok konak karşımıza çıkmaktadır. Araştırmamız sonucunda mimarlık tarihinin önemli bir gurubunu oluşturan sivil mimarlık ürünü olan konaklar böylelikle sanat tarihi literatüründe hak ettiği konuma kazandırılmaya çalışılacaktır. Bu konuda küçük çaplı çalışmaların olduğunu varsayarak biz, tezimizde belirlemiş olduğumuz konuyu, daha kapsamlı yaklaşarak medeniyet, sanat ve estetik açıdan ele almaya çalışacağız.

18. ve 19. yüzyıla tarihlenen Kahramanmaraş konaklarını seçmemizin en önemli nedeni sivil mimari yapıları olan Türk evlerine ilgi duymamız ve taşınmaz kültür varlıkları olan bu konakları Sanat Tarihi açısından incelemektir. Ayrıca Kahramanmaraş'ta bulunan eserlerin bir kısmının değerlendirilmesini sağlamak ve bu eserlerin sanat tarihi açısından yerini belirlemektir. Çeşitli dönemlerde yapılmış olan sivil mimarlık örnekleri yapıldığı dönem içindeki mimari üsluplarını değerlendirilerek

mimari özelliklerinin, planlarının ve süslemelerinin ayrıntılı bir şekilde tanımlanması amaçlanmaktadır. Bu konuda tüm konakları ele almamız mümkün değildir. Bu nedenle araştırmamızın ikinci bölümünde Kahramanmaraş'ta yer alan mimari değeri yüksek ve Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından tescillenmiş konakların bir kısmını incelemeye çalıştık.

Kahramanmaraş, kadim medeniyetlere ev sahipliği yapmış münbit bir şehirdir. Arkeolojik veriler ışığında Arkeoloji Müzesinde bulunan, Domuztepe Höyüğünde ortaya çıkan konut kalıntıları ve şehrin doğusunda yer alan Germenika Antik kentinden çıkan mozaiklerde yer alan konut resimleri bölgenin konutlarının planına ışık tutar doğrultudadır. Kendine özgü bir mimari üslubu olan şehir, Osmanlı döneminde de imar edilmiştir. 18.ve 19. yy. arasında birçok konut inşa edilmiş ve bunların çoğu günümüze kadar gelmiştir.

Kahramanmaraş birçok medeniyete ev sahipliği yaptığından dolayı şehirde her döneme ait kültür varlıklarını görmek mümkündür. Tipik bir Anadolu kenti olan Kahramanmaraş, hiç şüphesiz Anadolu-Türk evlerinin mimari üslup özelliklerini göstermektedir. Ayrıca aynı coğrafya üzerinde yer almasına rağmen farklı medeniyetlere ev sahipliği yapan Suriye'ye yakın olması nedeniyle kültür, sanat ve özellikle mimarideki etkileşimler dikkati çekmektedir. Etkileşimin sonucu olarak bölgenin konakların mimari özelliklerinin ortaya konulması, geleneksel malzeme kullanımı, planlamada, iklim-malzeme ilişkisinin tespit edilmesi önem kazanmaktadır. Ayrıca geleneksel kültürün yaşadığı evlerde gelişerek değişen yaşam kültürü ve etnografya son derece önem arz etmektedir. Günümüzde spekülasyon rant arayışlarına kurban edilen kültür varlıklarımızdan olan konaklarımızın yok olmadan önce detaylı envanterlerinin ortaya çıkartılması son derece önemlidir.

Yaptığımız bu çalışma neticesinde konutların özgün özellikleri ve bugünkü durumları değerlendirilecektir. Özgün olamayan veya sonradan eklenmiş bölümleri değerlendirilerek tespit etmeye çalışılacaktır. Konaklarla ilgili yapılacak çalışmalara katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

Ayrıca Kahramanmaraş'taki 18. ve 19. yüzyıla tarihlenen geleneksel Türk evlerini kapsayan bu çalışma Türk Evi halk mimarisi açısından son derece önem arz etmektedir. Bu büyük mirasın gelecek nesillere aktarılması son derece önemlidir.

Geleneksel Mimarinin Kahramanmaraş'taki incileri mesabesinde olan konaklara bilimsel bir üslupla yaklaşarak sosyal bilimler alanına katkı sağlanması çalışmamızın diğer amaçlarından biridir.

1.2. Araştırmada Kullanılan Yöntem

Öncelikle araştırmamızın konusunu belirlendikten sonra konuyla ilgili yayın ve araştırmalar taranmıştır. Özellikle konuyla ilgili kitaplar, tezler, makaleler ve diğer çalışmaların birçoğuna ulaşılmaya çalışılmıştır. Konuyla alakalı olan spesifik araştırmalar ve yayınlar, ayrıntılı bir şekilde taranmıştır. Daha sonra saha araştırmasına çıkılarak yerinde incelemeler yapılmıştır. Saha araştırmalarımızda tescilli konakların yoğun olarak şehrin üç farklı mahallesi olan Divanlı, Sarayaltı ve Yörük Selim gibi tescilli yapıların yer aldığı eski mahallelerinde toplandığını gözlemlemiş bulunmaktayız.

Konu kapsamında katoloğumuzda bulunan yapıların her birini ayrı ayrı incelemeye çalıştık; ancak bazısını ayrıntılı bir şekilde taramamız, içerisinde yaşayan insanların tutumundan veya kapalı olmalarından dolayı mümkün olmadı. Örnek oluşturabilecek yapıların rölöve planları alınarak fotoğraflarla belgeleme çalışması yapılmıştır.

Bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm **giriş** bölümü ana başlığında “konunun tanımı, önemi ve sınırları, metot ve yöntem, konuyla ilgili yapılan araştırmalar ve Kahramanmaraş'ın tarihi ve coğrafi özellikleri” ele alınmıştır.

İkinci bölüm olan **katalogda** Kahramanmaraş'taki sanat tarihi ve mimari değeri yüksek on beş adet konak ele alınmıştır.

Değerlendirme bölümünde mimari eserler kendi içinde “plan ve mekân anlayışı, malzeme ve teknik, mimari elemanlar, yapı elemanları, süsleme unsurları” açısından incelenmiştir.

Sonuç bölümünde de araştırmada ulaştığımız sonuçlar topluca değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuna kaynakça eklenmiştir. Ayrıca çalışmamız görsel malzeme olan çizim ve fotoğraflarla desteklenmiştir.

1.3. Konuyla Alakalı Yapılmış Yayınlar

Kahramanmaraş konakları hakkında bugüne kadar yapılan toplu bir çalışma olmayıp genellikle kültürel amaçlı çıkarılan yayınlar ve makalelerde konudan bahsedilmektedir. **Besim ATALAY** "*Kahramanmaraş'ın Tarihi ve Coğrafyası*" kitabında genel olarak Kahramanmaraş'ın tarihi hakkında çalışma yapmıştır. Őhrin tarihi coğrafyası araştırılırken bu eserden yararlanılmıřtır¹.

Aynı zamanda bölgenin mimari geleneğini ele alırken **Hamza GÜNDOĞDU**'nun "*Dulkadirli Beyliği Mimarisi*" adlı eseri kaynak eser yönünden incelenerek yararlanılmıřtır².

Kahramanmaraş'ın kültür envanteri konusunda kapsamlı bir yayın olan **Mehmet ÖZKARCI**'nin *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Kahramanmaraş* kitabından büyük lde yararlanılarak Şehirdeki yapıların tarihi ve mimarisi hakkında bilgi toplanılmıřtır³.

Özellikle Kahramanmaraş'ın ve çevresinin tarihi konusunda **Ahmet EYİCİL**'in "*Yakın ağda Kahramanmaraş*" kitabından istifade edilmiştir. Ayrıntılı bir tarih bilgisi sunmaktadır⁴.

En önemlisi bir kültür ve edebiyat Şehri olan Maraş'ın tarih ve edebiyatında somut eserler yer almaktadır. Bu sebeple kültür tarihi yönünden bilgi derlemede **Anonim** eser olan "*Dağların Gazeli Maraş*" adlı çalışmadan yararlanılmıřtır⁵.

---

¹ ATALAY, Besim, *Maraş Tarihi ve Coğrafyası*, İstanbul, 1939

² GÜNDOĞDU, Hamza, *Dulkadirli Beyliği Mimarisi*, Ankara, 1986

³ ÖZKARCI Mehmet, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Kahramanmaraş*, Ankara,2007

⁴ Eyicil, Ahmet, *Yakın ağda Kahramanmaraş*, Kahramanmaraş, 2009

⁵ Ananm, *Dağların Gazeli Maraş*, İstanbul,2010

Katolog bölümümüzü ilgilendiren sivil mimari alanında baş eser olan **Sedat Hakkı ELDEM**'in "*Türk Evi Plan Geleneği*" ve Türk Sivil Mimarisi ile ilgili kaynaklardan büyük ölçüde istifade edilmiştir⁶.

Türk evi plan geleneğini, ve sosyal yaşamla alakalı noktalarını Türk İslam medeniyeti yönüyle enine boyuna değerlendirilmesi konusunda **Halil İbrahim DÜZENLİ**'nin *İdrak ve İnşa Turgut CANSEVER* adlı eserden büyük ölçüde yararlanılmıştır⁷.

Aynı zamanda **Eshabil YILDIZ**'ın "Kültürümüzde Kapı Estetiği ve Tokmakları" makalesinden istifade edilmiştir⁸. Kahramanmaraş konutlarıyla alakalı Çukurova Üniversitesi öğrencileri yaz tatilinde bir uygulama yapmışlar "Maraş'ta 8 Gün" adını verdikleri bir çalışma bulunmaktadır.⁹ Bunun yanı sıra Kahramanmaraş Belediyesi Kültür Envanteri olan konuyla alakalı iki ciltlik çalışmadan yararlanılmıştır.¹⁰

---

⁶ ELDEM, Sedat Hakkı, *Türk Evi Plan Geleneği*, İstanbul, 1968

⁷DÜZENLİ, Halil İbrahim, *İdrak ve İnşa (Turgut Cansever Mimarlığın İlk Düzlemi)*, İstanbul, 2009

⁸ YILDIZ, E., "Kültürümüzde Kapı Estetiği ve Tokmakları", *Türk ve Dünya Kült. Maraş Sempozyumu*, Ankara, 2013

⁹ Ç.Ü., Mimarlık Bölümü, *Maraş'ta 8 Gün*, Adana, 2000.

¹⁰ Kahramanmaraş Belediyesi, *İl Kültür Envanteri*, K.Maraş, 2005

2. KAHRAMANMARAŞ'IN TARİHİ COĞRAFYASI

2.1. Kahramanmaraş'ın Coğrafi Özellikleri

Akdeniz Bölgesi'nin doğu sınırını oluşturan şehir kuzeyde Sivas, kuzeydoğuda Malatya, doğuda Adıyaman, güneyde Gaziantep ve Osmaniye, batıda Adana, kuzeybatıda Kayseri ile komşudur. Maraş şehri merkez, Afşin, Andırın, Çağlayancerit, Ekinözü, Elbistan, Göksun, Nurhak, Pazarcık ve Türkoğlu olmak üzere 10 ilçe, 52 belde ve 476 köye sahiptir. Kahramanmaraş Orta Torosların bitimi ve Doğu Torosların başlangıcı arasındaki Ceyhan Nehri ve kollarının oluşturduğu derin ve geniş vadilerle ve bu vadileri çevreleyen ormanlarla kaplı yüksek dağlık arazide yer alır.

2.2. Kahramanmaraş'ın Kronolojik Tarihçesi

Tarihte Maraş, "*Halaf*" isimli iki bin kişinin yaşadığı bir yerleşim yeri olduğu¹¹, Hititlerde "*Markasi*", Geç Hititlerde "*Gurgum*", Asurlulara ait olan kitabelerde ise "*Margasi*" olarak geçmektedir¹². Roma'ya bağlandıktan sonra, Germanikos'un adına ithafen "*Germanicia*", Bizans kaynaklarında "*Marasin*" ve "*Marasion*", Arap kaynaklarında şehrin adı "*Meras*" olarak geçmektedir. 1920'de istiklaline kavuşan ilk şehirler olan Maraş, Antep ve Urfa'ya, İstiklal Savaşı'nın öncülüğünü yapmaları dolayısıyla unvanlar verilirken bu şehre "*Kahraman*" unvanı verilmiş ve 1973'te şehrin adı "*Kahramanmaraş*" olarak değiştirilmiştir¹³.

Kahramanmaraş'ın birçok bölgesinde mağaralarda yapılan kazı çalışmalarında çok sayıda buluntuya ulaşılmıştır. Bunlardan 2009 yılında Maraş'ın 40 km kuzeyindeki Direkli Mağarası'nda bulunan ve 2,6 cm boyutunda pişmiş topraktan bir kadın figürü yaklaşık İ.Ö. 10000'a tarihlenmiştir. Bununla birlikte yörenin zengin ovalarında yer alan 250 höyük ve antik yerleşim alanında Neolitik, Kalkolitik, Tunç ve Demir Çağlar'ının izleri görülmektedir¹⁴.

---

¹¹Oksay, S., "Ahır Dağı'ndan Sonsuzluğa Uzayan Merdiven: Maraş", **Dağların Gazeli Maraş**, İstanbul, 2010, s. 53.

¹²*Maraş İl Yıllığı*, 1967, s. 74.

¹³Özdenören, R., "Maraş Güzellemesi", **Dağların Gazeli Maraş**, İstanbul, 2010, s. 11.

¹⁴Erek, C. M., "Kahramanmaraş Paleolitik Prehistoryası", **Dağların Gazeli Maraş**, İstanbul, 2010, s. 110.

Yerleşme tarihi açısından Maraş kenti ve tanımladığı bölge en azından 9 bin yıllık bir geçmişe sahiptir. Maraş'ın 35 km güneydoğusunda Narlı Ovası'nda bulunan Domuz Tepe Höyüğünde yapılan kazı çalışmalarında, İ.Ö. 7000'den itibaren Mezopotamya kaynaklı Halaf Kültürü'nün etki alanı içerisindeki bir yerleşme yeri bulunmuştur¹⁵.

İ.Ö. 2000 yılı baslarında, Hititler Anadolu'da önemli bir devlet olarak ortaya çıkmışlardır. Önceleri Kızılırmak kavsine içinde kurulan Hitit Devleti'nin zamanla Anadolu'nun büyük bir kısmını sınırları içine almasıyla Maraş da bir Hitit şehri olmuştur. Maraş'ta bulunan Elbistan Ovası, bu dönemde Mezopotamya ile Kültepe (Kayseri) arasında sürdürülen ticarete kullanılan bir geçiş noktasıdır. Bu ana güzergâh üzerinde bulunan birçok höyükten çıkarılan arkeolojik bulgular, Asur Koloni Çağı'nda Maraş bölgesinin, Mezopotamya ile Anadolu arasında kullanılan önemli bir güzergâh olduğunu ve söz konusu kültürlerin burada yerleşik bir topluluk tarafından sürdürüldüğünü göstermektedir¹⁶.

Asur Krallıklarından II. Sargon döneminde (İ.Ö. 721-705) Geç Hitit Krallıklarının birer birer ortadan kaldırılmasıyla, Maraş ve civarı İ.Ö. 8. yüzyıl sonlarından itibaren tamamen Asur egemenliğine girmiştir. II. Sargon dönemi kayıtlarında Gurgum'un Asur'un etki alanı içinde olduğu ve Asurlu yöneticiler tarafından yönetildiği anlaşılmaktadır. Bu yazıtlarda Gurgum, Asur Devleti'nin bir eyaleti olarak Markasi ismi ile geçmektedir¹⁷.

Asurlardan sonra İ.Ö. 612 yılında Maraş, Medlerin hâkimiyetine girmiştir. Ancak Medler, Asurlardan kalan uygarlığı tahrip edip, yağmaladıkları gibi yörede kalıcı bir uygarlık da bırakmamışlardır. Yerleşik bir ekonomik düzen yerine, ekonomilerini yağmacılığa dayandıran Medler, İ.Ö. 522-485 döneminde yerlerini bu kez Perslere bırakmak zorunda kalmışlardır¹⁸.

---

¹⁵Paköz, A.E., *Maraş Sivil Mimari Yapılarının İncelenmesi ve Gözlüklü Ali Evi Restorasyon Önerisi* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2013, s. 14.

¹⁶Konyar, E., "İlk Tunç Çağı'ndan Orta Demir Çağı'na Kahramanmaraş", *Dağların Gazeli Maraş*, İstanbul, 2010, s. 133.

¹⁷Konyar, E., "a.g.m", s. 144-145.

¹⁸ Karlıklı, S., "Değişimin Simgelendiği Kent Kahramanmaraş", *Bizim İller 1*, İstanbul, 1998, s. 45.

Büyük İskender İ.Ö. 333 yılında Pers İmparatoru III. Darius'u İssos (Ayas-İskenderun)'da yenerek Pers Devleti'ni yıkmıştır. Böylece Maraş da ele geçirilmiş ve Helenizm uygarlığına bağlanmıştır. İ.Ö. 323'de Büyük İskender ölünce Makedonya İmparatorluğu generaller arasında paylaşılmış ve Maraş şehri Selefkus'un payına düşmüştür¹⁹.

Persler Makedonyalılara karşı ayaklanan halktan destek alarak Kapadokya Krallığını kurmuşlardır. Bu dönemde bölge Makedonyalılar, Persler, Galatlar arasında savaflara sahne olmuş ve Maraş şehri, Perslerin yaptığı yönetsel bölünmeye uygun olarak Kapadokya bölgesinde anılmıştır. Kapadokya Krallığı İ.Ö. 99-95 yıllarında Pontus Devletinin bir parçası olmuş ve daha sonra Roma-Pontus-Ermeniler arasında uzun yıllar süren savaş, yörenin İ.S. 17'de Roma'nın eline geçmesiyle son bulmuştur²⁰.

İ.Ö. 64 yılına kadar Selefkuslar'a bağlı kalan Maraş, bağlı olduğu krallığın merkezi olan Antakya'nın Romalılar tarafından alınmasıyla Romalıların eline geçmiştir. Bu dönemde Roma'ya bağlı olan Kommagene Krallığı'nda Maraş öne çıkan dört kentten (Adıyaman: Samsat, Germanikeia: Maras, Perrhe: Adıyaman-Pirin ve Dolikhe: Gaziantep Dülük) biridir²¹.

Şehirde son yıllarda gün ışığına çıkarılan Germanikeia mozaikleri sayesinde Roma İmparatorluğu döneminde, kentin zenginlerinin iki katlı gösterişli evlerde yaşadığı görülmektedir²².

Büyük Roma İmparatorluğu, İ.S. 395'te doğu ve batı olmak üzere ikiye bölündüğünde Maraş şehri, Balkanlar, Anadolu, Suriye ve Mısır'ı içine alan Bizans İmparatorluğu'na (Doğu Roma) geçmiştir. Şehrin adına bu dönemde bir süre Germanikeia daha sonra ise Marasin denilmiştir. Araştırılan kaynaklarda İmparator III. Leon'un Maraş'ta doğmuş olması sebebiyle şehrin bir dönem Krallar Şehri adı ile

---

¹⁹Eyicil, Ahmet, *Yakın Çağda Kahramanmaraş*, Kahramanmaraş, 2009, s.22.

²⁰ Karlıklı, S., "a.g.m.", s. 23.

²¹ Tekin, O., "Kahramanmaraş'ta Tarih Kültür ve Para", *Dağların Gazeli Maraş*, İstanbul, 2010, s. 167.

²² Ersoy, A., "Mozaiklerle Adım Adım Kayıp Antik Kent Germanikeia'ya", *Dağların Gazeli Maraş*, İstanbul 2010, s. 191.

de anıldığı görülmektedir. Maraş şehri bu yıllarda birçok kez Arap ve Bizans egemenlikleri arasında el değiştirmiş, yakılıp yıkılıp tekrar imar edilmiştir²³.

Hız. Ebubekir zamanında Müslümanlar, Bizans'ın elinde bulunan Suriye'nin fethini denemişler ve başarılı olmuşlardır. İ.S. 637'de Maraş'ta yaşayan Hristiyan halk, şehri Müslümanlara teslim etmiş ve İslam orduları Maraş'ta garnizon kurarak Anadolu içlerine yapılacak seferler için burayı üs olarak kullanmışlardır. Halife Yezid'in İ.S. 683 yılında ölmesiyle Maraş üzerine Bizans akınları başlamış, Müslümanlar şehri terk etmiş ve bölge yeniden Bizans'ın eline geçmiştir. Halife Abdülmelik zamanında ise yeniden Müslümanlar tarafından fethedilmiştir. Bu süreçten sonra Selçukluların bölgeye hâkim olmasına kadar sürekli Bizans ve İslam Devletleri arasında sürekli el değiştirmiştir²⁴.

Selçukluların Maraş Bölgesini fethinden önce Maraş'ta artan Ermeni nüfusu ile bölge Bizans'a bağlı Ermeni valiler tarafından yönetilmiştir. Ancak Bizans'ın Ermenilere Ortodoks mezhebini empoze etme baskıları sonucu Ermeniler, Bizans'a karşı direnişe geçerek Türklerin bölgeyi fethini kolaylaştırmışlardır. 1086 yılında Emir Buldacı komutasındaki ordu ile Maraş bölgesi fethedilerek Anadolu Selçuklu Devleti'ne bağlanmıştır. 1097 yılında Haçlı istilasıyla tekrar Haçlıların eline geçen Maraş bundan sonra da Türklerle Haçlılar arasında sık sık el değiştirmiştir. 1114'teki büyük depremde tamamen yıkılan Maraş şehri, 13. yüzyıl başına kadar Bizanslılar, Ermeniler, Selçuklular, Haçlılar arasında el değiştirmiştir²⁵.

Maraş ve Elbistan'da 1337 yılında kurulan Dulkadiroğluları Beyliği başta Memlûklülere bağlıdır. Ancak Dulkadirli Zeynettin Karaca Bey, Memlûk Devleti'ndeki taht kavgalarından yararlanarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Bu dönemde beyliğin merkezi olan Maraş'ta önemli siyasi, ekonomik ve kültürel gelişmeler olmuş ve şehirde birçok mimari eser yapılmıştır²⁶. Yavuz Sultan Selim'in 1514 yılında Çaldıran Zaferi'nin ardından yaklaşık 180 yıl hüküm süren Dulkadiroğlu Beyliğini ortadan kaldırmak için harekete geçmesi sonucu 1515 yılında Osmanlılar ile

---

²³Eyicil, A.,*a.g.e*, 2009, s.23

²⁴Paköz, A.E.,*a.g.t.*,2013 s. 18

²⁵Eyicil, A.,*a.g.e*, 2009, s.24

²⁶Eyicil, A.,*a.g.e*, s.29.

Dulkadirililer arasında geçen savaşta Dulkadirli Alaüddevle Bey'in yenilerek idam edilmesiyle Dulkadirililer fiilen sona ermiştir. Osmanlıların Anadolu'da kendi sınırlarına kattıkları son beylik olan Dulkadiroğlularından sonraki dönemde Maraş şehri stratejik önemini yitirmiştir²⁷.

Maraş, 1522 yılında yapılan bir düzenlemeyle Dulkadiriye adıyla oluşturulan eyaletin merkezi olmuştur. 1866'da Sultan Abdülaziz'in Osmanlı Devleti'nde yaptığı idari teşkilatlanma sonucu Dulkadiriye eyaleti kaldırılmış ve Maraş, bir sancak haline getirilerek Halep vilayetine bağlanmıştır²⁸.

Milli Mücadele döneminde Osmanlı Devletinin yenik çıktığı I. Dünya Savaşı'ndan sonra önce İngilizlerin, yedi ay sonra da Fransızların işgaline uğramıştır. İngiliz işgali sırasında Maraş'ta pek önemli olaylar olmamış ancak ardından 29 Ekim 1919'da Ermenilerin karşılama hazırlıklarıyla beraber şehre giren Fransızlar ile Türkler arasında 21 Ocak 1920'de savaş başlamıştır. Kurtuluş Savaşında Maraş'ın şehir halkının birlikte direniş göstermesi dolayısıyla 5 Nisan 1925 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından İstiklal Madalyası'nın şehir halkına verilmesi kararlaştırılmıştır. Ayrıca İstiklal Savaşı'nın öncülüğünü yapmış olması dolayısıyla şehrin adı 7 Şubat 1973 tarih 1657 sayılı kanunla Kahramanmaraş olarak değiştirilmiştir²⁹.

Kahramanmaraş, asaletin yiğitlikle var olduğu huzuru yaşayan bir şehirdir. Tarihi, coğrafyası, kültürü ve sanatıyla Anadolu'nun destansı şehirlerindedir. Coğrafi konumu itibarıyla dört mevsimi yaşayabilen Maraş, mümbit bir toprak olması yönüyle de tarihe iz bırakan medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır.

Coğrafi ve doğal güzellikleriyle saklı cennet olarak bilinen Kahramanmaraş, Torosların son uzantısı Ahir Dağı eteklerinden Elbistan ovasına kadar uzanan geniş bir coğrafyada çok çeşitli tarım ürünleriyle birlikte maki, karaçam ve kızılçam bitki

---

²⁷ Koç, K., *Kahramanmaraş'ta Sosyal Hayatın Fiziki Yapıya Etkisi*, Kahramanmaraş, 2010, s. 295.

²⁸ *Kahramanmaraş İl Yıllığı*, 1967, s. 79.

²⁹ *Kahramanmaraş İl Yıllığı*, 1973, s. 84-85.

örtüsünün hâkim olduğu bir şehirdir. Ovaları ve baraj göllerinin bulunmasıyla Anadolu'da büyük imkânlarla sahip ender şehirlere dendir.

Dondurmanın ve kırmızı biberin ana vatanı olan Maraş, şiir ve edebiyatın her bireyinde hissedildiği bir şehirdir. Ülkemizin yetiştirdiği, edebiyat camiasının çok önemli isimleri bu şehirden çıkmıştır.

Kahramanmaraşlılar, Gülten Akın'ın deyişiyle "*Adamın su gibi akanıdır*"³⁰. Maraş, bir başka deyişle "güzel adam"lar şehridir. Türkçe'nin burçları, şiirin ve edebiyatın zirveleri bu şehirden yükselmiştir.

2.3. Konut Mimarisinin Tarihsel Gelişimi

Paleolitik Çağda (M.Ö. 10000) zengin toplayıcı ve avcı kavimlerin barınakları sazlık, dal, çamur ve deri gibi hafif malzemeyle örtülü ve kolaylıkla kurulup aynı kolaylıkla bozulup taşınabilen dairesel yapılardır. Bu barınaklar çoğu kez, belli bir ısı yalıtımı sağlamak, duvar yapımından kaçınmak için örtüde kullanılacak toprağı da çıkarmak için kazılan çukurlara yapılmış yapılardır³¹.

Mezolitik Çağda (M.Ö. 10000-8000) en eski yerleşim yeri örneklerinden birini oluşturan Hallan, Çemi ve Çayönü kazılarında, tarımsız yerleşik evrenin ilk kalıcı yapılarında önceki dönemin dairesel barınakları gibi dairesel planlı, çukur tabanlı ve çatılmış ağaç aralarının sepet gibi çapraz örülüp üzerinin örtülüp çamurla sıvanmasından oluşan barınaklara rastlanmıştır. Çayönü'nde bu yapılardan oluşan kümenin ortasında işlik ve ocak gibi ortak kullanım alanları yer almaktadır³².

Neolitik Çağda (M.Ö.9000-5000) birbirine bitişik düzenle yapılmış evlere rastlanılmaktadır. Çatalhöyük ören yerinde ortaya çıkarılan temel duvarlarından da anlaşılacağı üzere evler kare yada dikdörtgen şekilde inşa edilmiştir. Birbirine bitişik olarak inşa edilen evlere pencere ve kapı yapılmamış olup, evin damından içeriye uzanan merdiven aracılığıyla giriş ve çıkışlar sağlanmıştır. Hemen hemen bütün

³⁰ Akın, G. **Maraş'ın ve Ökkeş'in Destanı**, Ankara, 1972

³¹ Acar, E., "Anadolu'da Tarih Öncesi Çağlardan Tunç Çağı Sonuna Kadar Konut ve Yerleşme", **Tarihten Günümüze Konut ve Yerleşme**, İstanbul, 1996, s. 380

³² Acar, E., a.g.e., s.381

evlerde halkın inanç yönünden etkilendiği tasarımlara rastlanılmaktadır. Yine bu dönemde duvar resimleri, heykel ve heykelcikler gibi ögeler da bulunmaktadır³³.

Madenin özellikle bakırın kullanılmaya başlandığı Kalkolitik Çağ (M.Ö. 5000-3500) mimarisinde konutlar dikdörtgen planlı, temeli taş, duvarları kerpiç olan konutlardır. Kerpiç düz damlı evlerden bazıları iki katlı olarak tasarlanmış aynı zamanda hayvancılığın gelişmesine paralel olarak avlu faktörü de önem kazanmıştır³⁴.

Yine bu dönemde de Neolitik Çağda olduğu gibi alt katlarına damdan girilen ve aşağı katın içerisinde ambar olarak kullanıldığı yapılar önemli bir gelişim aşaması olarak tespit edilmiştir³⁵.

Tunç Çağında (M.Ö. 3500-1200) megaron tipi evler görülmektedir. Megaron, dar yönünden girilen hizmet mekânı ile yaşam mekânının aynı eksen yönünde diziliminden oluşan plan şemalı evlerdir³⁶.

Bu tipik kurgusal evler daha sonraları Hatti uygarlığının hüküm sürdüğü İç Anadolu Bölgesinde yaygınlaşarak uzun kenardan girişli, iki odalı kurgu olarak karşımıza çıkmaktadır³⁷. Bu Tunç Çağı boyunca Anadolu'nun birçok yerinde uygulanan iki odalı, uzun kenardan girişli, kurgusal düzenlemedir³⁸. Bu dönemin önemli yerleşimlerinden olan II. Truva şehrinin içindeki kişiye özel evlerin çoğu megaron şeklinde planlanmıştır³⁹.

Orta Anadolu'ya yerleşip burada ilk merkezi devleti kuran Hititlerin konutları genellikle dikdörtgen planlı, birkaç mekândan oluşan, taş temel üzerine kerpiç yapılardır. Evlerin pek çoğu, alt katlarının ambar ve içlik olarak tasarlandığı iki katlı yapılardır⁴⁰.

---

³³ Acar, E., a.g.e., s.382

³⁴ Soysal, M., **Konut Yerleşiminin Öyküsü**, İstanbul, Tarihsiz., s.8-9.

³⁵ Kinal, F., **Eski Anadolu Tarihi**, Ankara, 1987, s.39

³⁶ Acar, E., a.g.e., s.385

³⁷ Acar, E., a.g.e., s. 386

³⁸ Acar, E., a.g.e., s.387

³⁹ Acar, E., a.g.e., s.390

⁴⁰ Akın, N., "Ev" Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, Cilt:1, İstanbul, 1997, s.569.

Antik Çağda, Yunan kültür çevresinin geliştirdiği önemli ev tipleri megaron, prostaslı ev, prestilli ve atriumlu ev olmak üzere gruplandırılabilir⁴¹. Roma döneminde çok katlı yeni bir plan tipi yaygınlaşmıştır. Ancak bu tarz konutları herkes kullanamamış ekonomik olarak daha alt gelirli insanlar genellikle tek katlı evleri kullanmışlardır⁴².

Bizans döneminde Miletos'ta, Sardis'te, Ephesos'ta yapılan kazılara bakıldığı zaman Bizans dönemi konutlarının genellikle kulübe niteliğinde olduğu görülmektedir. Kapadokya bölgesinde mağara-konutlar kullanılmıştır. Bu konutlar iki kapılı olarak tasarlanmıştır. Aynı zamanda yüksekte konumlanan kapılara gerektiği takdirde merdivenle ulaşılabilir⁴³. İstanbul Boğazköy sınırlarında kazılar sonucunda ortaya çıkarılan kırsal konutlarda tek odalı ve açık ocaklı barınma birimlerine rastlanılmıştır.

Orta Asya'da en eski Türk devletini kuran Hunlar yazın yaylalarda çadırları, kışın ise kerpiç, tuğla, toprak damlı evleri kullanmışlardır. Uygur evleri ise dikdörtgen plan şemasına göre tasarlanmıştır. Bu evler etrafı yüksek duvarlarla çevrili avlunun ortasında yer almaktadır. Evlerin salon ve sofaları vardır. Orta Asya Türk toplulukları genellikle taşınabilir evleri ya da topak ev olarak adlandırdıkları çadırları kullanmışlardır⁴⁴.

Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu evleri, temel kazılıp taş ve kerpiç duvarların üzerini ahşap kirişlerin örttüğü evlerdir. Kerpiç duvarların yanı sıra bu evlerde bazen ahşap direkler de taşıyıcı unsur olarak kullanılmıştır. Selçuklu sultanlarına kerpicin ve çadırın egemeni anlamında "*Sahibul-kubba*" denilmektedir⁴⁵. Sultan politik anlamda hem çadırda hem de kâgir yapılarda yaşayanların hükümdarı

---

⁴¹Akın, N., a.g.e., s. 569.

⁴²Abbasoğlu, H., "Anadolu'da Antik Çağda Konut", **Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme**, İstanbul, 1996, s., 410-412.

⁴³Tanyeli, U., "Anadolu'da Bizans Osmanlı Öncesi ve Osmanlı Dönemlerinde Yerleşme ve Barınma Düzeni" **Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme**, İstanbul, 1996, s.410-411.

⁴⁴Karpuz, H., **Türk-İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri**, Ankara, 1993, s.2.

⁴⁵

anlamına gelmektedir. Buradan yola çıkarak Anadolu Selçukluları Orta Asya'dan getirdikleri çadır geleneğini bir süre daha devam ettirmişlerdir denilebilir.⁴⁶

Beylikler dönemi konutlar biraz daha gelişerek ev-saray şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bunların biraz daha büyük nitelikte konutlar olduğu düşünülmektedir. Yine bu dönemde asıl yerleşim yerleri dışında çadır geleneğinin devam ettiği bilinmektedir. Aynı zamanda bu dönemde küçük kent kasırlarının ya da köşkların varlığına ilişkin kanıtlar da mevcuttur⁴⁷.

Osmanlı Devleti'nin ilk dönem konutları genellikle tek katlı, üstü toprakla örtülü, bir-iki odalı önü sofalı ve direkli, açık bölümü (hayat, sundurma, eyvan) olan yapılardır. Bu yapılar daha çok kırsal alanlarda bulunmaktadır. Şehir merkezlerinde iki katlı planlar gelişmiştir. Ana şema olarak odalar, avluya yada sofaya açılan galerilerden oluşmaktadır. Plan tipleri değişse de karakteristik özellikler olan eyvan-sofa ilişkisinin genellikle değişmediği görülmektedir⁴⁸.

Yaşam katının alt kısmı, oturma dışındaki işlevseller için tasarlanmıştır. Farklı iklim koşulları, kültürel birikimler, bölgesel farklılıklar ve geleneklerin farklılığı Anadolu içerisinde farklı ev tiplerinin ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır⁴⁹.

Tanzimat'tan itibaren birçok alanda modernleşme hareketi olarak algılanan süreç mimaride de kendini göstererek geleneksel üslubun dışına çıkılmaya başlanmıştır. Osmanlı'nın son Cumhuriyetin ilk dönemlerinde öze dönüş hareketi konut kültüründe de bir arayışa girse de bu konuda tam anlamıyla başarılı olunamamıştır. Konut mimarisi ilerleyen dönemlerde yerini geleneksellikten uzaklaşmış daha çarpık bir yapılaşmaya bırakmıştır.

Cumhuriyet döneminde konut mimarisinde doğru bir politika geliştirilememesi ahşap ve taşın bir arada kullanıldığı estetik konutların bir hayatımızın içerinden kaybolmasına neden olmuştur.

---

⁴⁶ Sözen, M.,- Eruzun,C., **Anadolu'da Ev ve İnsan, İstanbul**, 1992, s.21.

⁴⁷ Abbasoğlu, H.,**a.g.e.**, s. 412.

⁴⁸Doğan Kuban, **Türk Ahşap Konut Mimarisi 17. Ve 19. Yüzyıllar**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2017, s.

⁴⁹ Düzenli, H., **a.g.e.**,s.84

Mekânsal ve tarihsel ilişkisi düşünülduğünde insanın sosyolojik yönüyle hiç uyuşmayan betonarme yapılar ekonomik büyümenin ön açıcı sektörü olarak görülmektedir. Hiçbir estetiği olmadan sürekli büyüyen inşaat sahası ucube apartmanlar inşa ederek insanlığı betonarme içerisinde kimyasal zehirlenmeye mahkûm etmektedir.

Maraş'ta bulunan konutların tarihi gelişimi söz konusu olduğunda, ilk olarak Germenica dönemine ait ortaya çıkarılan mozaiklerde rastlanan resimlerde Roma öncesi şehirde bir konut tipinin var olduğu görülmektedir. Uygarlıklar kendi sosyal yaşamlarını ve içerisinde buldukları mekânları genellikle resimleştirmişlerdir.

Maraş'ta Germenika dönemine ait arkeolojik kazılar sonucunda ortaya çıkarılan mozaiklerin üzerindeki resimleri incelediğimizde sosyal yaşantıyla birlikte bölgenin florasının yanında konut tipinin de yer aldığı resimler görülmektedir⁵⁰.

Konutların tarihi gelişimini ele alırken Maraş'ta bulunan geleneksel konutların da hayatımızdan bir bir çekildiği fark edilmektedir. Bugün ise bu konutlar sadece objektiflerimize yansıyan özlemlerle görüntülerden ileriye gitmemektedir.

---

⁵⁰ Ersoy, A., a.g.e., s.192

3. ANADOLU'DA KONUT VE TÜRK EVLERİ

İnsan ırkının binlerce yıllık tarihi içerisinde en dikkat çeken uğraşlarından birisi yaşadığı doğal çevreyi çeşitli ihtiyaçları doğrultusunda düzenlemesi ve değiştirmesidir. Konutun kökeninde de insanın bu uğraşı yatmaktadır⁵¹. Hayatta var olmamızla birlikte başlayan bu uğraşlar öncelikle tabiatın sunduğu bir nevi hazır ürünlerle (mağara, kovuk, in) ve bazı geçici çözümlerle karşılanmıştır. Avcılık ve toplayıcılıkla geçinen bu insanlar Neolitik dönemde devrim olarak nitelenebilecek bir gelişmeyle yaşam tarzlarını değiştirmişler, toprağa bağlanarak tarıma, dolayısıyla üretime dayalı yeni bir çevre kurmaya başlamışlardır⁵². Anadolu'da insan yaşamına uygun koşulların Dördüncü Zamanın Pleistosen evresinde oluştuğu kabul edilmektedir. Günümüze ulaşan çeşitli aletlerden ilk insanların Paleolitik dönemde yaşadıkları anlaşılmaktadır⁵³.

Uygarlığın temellerinin atıldığı, üretimin, yerleşik hayatın ve gerçek anlamda ilk evlerin inşa edildiği Neolitik dönemde köy olarak tanımlanabilecek ilk yerleşim yerleri de ortaya çıkmıştır. Özellikle su kaynaklarına yakın düzlüklere ve topografyası yerleşime uygun alçak tepelere kurulan bu bölgelerden Çayönü, gelişmiş mimarisi ve yapısal özellikleri ile Anadolu'nun geleneksel halk mimarisinin öncüsüdür. Dönemin en büyük yerleşmesi olan Çatalhöyük, avlular etrafında kümelenmiş birbirine bitişik, dikdörtgen planlı, küçük evlerden oluşan dönemine göre oldukça büyük bir kenttir⁵⁴. Orta Anadolu'ya yerleşip burada ilk merkezi devleti kuran Hititler'de asimetrik ve doğal bir oluşuma sahip yerleşim yerlerinde avlulu, dikdörtgen planlı, birkaç mekândan oluşan, taş temel üzerine kerpiçten basit konutlarla karşılaşmaktadır. Evlerin pek çoğu iki katlıdır ve alt katlar ambar veya işlik olarak kullanılmıştır. Üst katlarda ise oturma ve yatak odaları bulunmaktadır⁵⁵.

---

⁵¹Vitruvius konutların kökenini insanoğlunun doğayı ve hayvanları taklit etmesinde görür. Vitruvius, *Mimarlık Üzerine On Kitap*(Çev. Suna Güven), Ankara, 1998, s. 27. Bina ve konut yapımının en eski aşamasına değinen Vitruvius' un akıl yürütme ve tahmine dayanan bu anlatımının doğruluğu modern arkeoloji tarafından kanıtlanmıştır. J.G. Landels, *Eski Yunan ve Roma' da Mühendislik*, Ankara, 1996, s.236.

⁵² Ekrem Akurgal, *Anadolu Kültür Tarihi*, Ankara, 1998, s. 3.

⁵³ Anonim, "Paleolitik", *Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi*, İstanbul, 1992, s. 11832.

⁵⁴ Firuzan Kınal, *Eski Anadolu Tarihi*, Ankara, 1991, s. 10.

⁵⁵Rudolf Naumann, *Eski Anadolu Mimarlığı*, Ankara, 1991, s.494.

Değişik Türk lehçelerinde “*ev-iv, üw, öy, üy, eb, ep, öm*” gibi şekillerde görülen ev kelimesinin anlamı “*barınak-çadır*” olup bazı lehçelerde “*kadın, aile*” anlamına da gelir⁵⁶. Anadolu’nun bazı yörelerinde ev manasında kullanılan “*dünek-tünek*” kelimesi ise tünemek, yani geceleme fiilinden gelmiştir. Göktürk ve Uygur yazıtlarında konut manasında bark ve ev kelimeleri kullanılmıştır. Oğuz Kağan Destanında, Dede Korkut kitabında ve Divan-ı Lügati’t Türk’te de ev kelimesi, içinde yaşanan yapı manasındadır⁵⁷.

Arkeolojik araştırmalar, tarihi vesikalar ve eski yer isimleri çeşitli Türk boylarının 11. yüzyıl öncesinde de Anadolu’ya gelip yerleştiklerini göstermektedir. Ancak yarımada’nın gerçek anlamda yurt edinilmesi 11. yüzyılın ikinci yarısında Malazgirt Savaşı ile başlayan bir süreçte gerçekleşmiştir⁵⁸. Türklerin geçmişte yerleşmiş oldukları topraklar üzerinde edinmiş oldukları mimari geleneklerle, bu yeni coğrafya üzerinde karşılaşmış oldukları mimari geleneklerin yüzyıllar içerisinde kaynaşması sonucu bugün genel olarak “Türk Evi” olarak adlandırılan olgu ortaya çıkmıştır. Anadolu’da yaratılan bu mimari gelenek özellikle Osmanlı Devleti’nin topraklarının sürekli genişlemesine bağlı olarak farklı coğrafyalara (Bulgaristan, Yunanistan, Arnavutluk, Makedonya, Bosna, Kırım,) benimsetilerek yaygınlaştırılmıştır⁵⁹.

3.1. Türk Evi ve Konut Terminolojisi

Konut, tanım itibarıyla, içinde bir veya daha birden fazla ailenin yaşadığı; ev, konak⁶⁰, saray⁶¹, apartman, mesken ya da ikametgâhın genel adıdır⁶².

---

⁵⁶ Nebi Bozkurt, “Ev”, *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1995, s. 502.

⁵⁷ Nebi Bozkurt, “Ev”, *a.g.e.* İstanbul, 1995, s. 502.

⁵⁸ Eldem, *a.g.e.*, s. 24.

⁵⁹ Eldem, *a.g.e.*, s. 36.

⁶⁰ Büyük ve çok sayıda odayı içeren veya devlet görevlilerine ait resmi konut; Metin Sözen – Uğur Tanyeli, *Sanat Kavram ve Terimler Sözlüğü*, İstanbul, 1999, s. 135.

⁶¹ Hükümdar veya bir üst düzey yöneticisi için yapılmış büyük konut Metin Sözen – Uğur Tanyeli, *Sanat Kavram ve Terimler Sözlüğü*, İstanbul, 1999, s. 210.

⁶² Özerdim Bozok, *Konutlar ve Konut Tasarımına Giriş*, İzmir, 1991, s. 13.

Osmanlı belgelerinde beyt⁶³, dar⁶⁴, gurfe⁶⁵, hane⁶⁶, hucre⁶⁷, kasır⁶⁸, köşk⁶⁹, menzil⁷⁰, oda⁷¹, sahilhane⁷² ve yalı⁷³ deyimleri de, sivil konut karşılığında kullanılmıştır⁷⁴.

Ev ise içerisinde tek ailenin barındığı ve bu aile bireylerinin sahip olduğu ekonomik kaynakların yetersizliğinden, dini yaşam felsefesi ile oluşan zamanın sosyal norm ve değerlerinden dolayı genelde mütevazı, rahat ve kendiliğinden oluşan niteliklere sahip bağımsız yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır⁷⁵.

G. A. Pugacenkova ve L. I. Pempel'in birlikte yayınladıkları çalışmaların da eski Türk konutları; dış görünüşü basamaklı, piramidi hatırlatan kare planlı, iki katlı ve kerpiç yapılar olup, merkezinde “*mihmanhâne*” olarak adlandırılan kare planlı geniş ve büyük bir salon, köşelerde odalar ve duvarlarında nişleri olan evler şeklinde tanımlanmaktadır⁷⁶.

Anadolu'da, özellikle kırsal yörelerdeki geleneksel konutlar incelendiğinde, bunların, birinden diğerine geçişin olmadığı, her birinin buluşma ve çalışma alanı olan hayat ya da sofaya açılan bağımsız yapılar olduğu görülmektedir⁷⁷. Ayrıca, Türklerin Anadolu'ya geldikten sonra burada karşılaştığı ve örnek aldığı ev tipleri de Anadolu-

---

⁶³ Beyit – ev, çadır, mesken, derme-çatma ev. Anonim, *Büyük Lorraine Sözlük ve Ansiklopedisi*, c. 3, İstanbul, 1992, s. 1595.

⁶⁴ Ev, yuva, mesken. Anonim, *Büyük Lorraine Sözlük ve Ansiklopedisi*, C 6, İstanbul, s. 2886.

⁶⁵ Çardak, balkon, cumba. Doğan Hasol, *Ansiklopedik Mimari Sözlük*, İstanbul, 2005, s. 195.

⁶⁶ Ev, bölük, göz. Hasol, *a.g.e.*, s. 201; Osmanlıcada aynı konutta barınan aile üyelerinin tümü. Metin Sözen – Uğur Tanyeli, *a.g.e.*, s. 99.

⁶⁷ Metin Sözen – Uğur Tanyeli, *a.g.e.*, s. 107.

⁶⁸ Metin Sözen – Uğur Tanyeli, *a.g.e.*, s. 125.

⁶⁹ Metin Sözen – Uğur Tanyeli, *a.g.e.*, s. 138.

⁷⁰ Yolculukta konaklama yeri, konak. Hasol, *a.g.e.*, s. 314.

⁷¹ Bir binanın özellikle bir evin; oturmak, çalışmak, yatmak gibi eylemlere yarayan gözlerinden her biri. Hasol, *a.g.e.*, s. 340.

⁷² Osmanlı döneminde yalı anlamında kullanılan sözcük. Anonim, *Büyük Lorraine Sözlük ve Ansiklopedisi*, c. 19, İstanbul, 1992, s. 10062.

⁷³ Su kıyısında yapılmış genellikle yazlık olarak kullanılan görkemli konut, sahilhane. Hasol, *a.g.e.*, s. 487.

⁷⁴ Nejat Göyünç, “Osmanlı Belgelerinde Konut Terminolojisi”, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme*, İstanbul, 1998, s. 264.

⁷⁵ Vacit İmamoğlu, *Geleneksel Kayseri Evleri*, Ankara, 1992, s. 3.

⁷⁶ Mustafa Cezar, *Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlık*, İstanbul, 1977, s. 379.

⁷⁷ Ayda Arel, “Anadolu'da Geleneksel Konut Düzeninde Kültürel Etmenler”, *Dördüncü Türk Kültürü Kongresi 1*, Ankara, 1999, s. 37.

Türk evinin kökeni olarak gösterilebilir⁷⁸. Osmanlı döneminde ise 15. yüzyıldan itibaren ana elemanları hayat, eyvan ve odalardan oluşan⁷⁹, günümüz mobilyalarının yerindeki sedir, yüklük, dolap, niş vb. mimari öğeler ile ev içerisinde gereken yerini alan helâ, gusülhane ve hamam gibi elemanların bulunduğu, çağdaş mimari anlayışa yakın Türk evleri inşa edilmiştir⁸⁰. Bu evler dönemin kapalı, katı ve şematik Avrupa evinden daha üstün niteliklerde olup organik, yarı açık ve açık mekânlarıyla dış dünya ve manzara ile devamlı ilişki halindedir. Geriye doğru gidildiğinde ise Anadolu'ya gelen Türklerden yerleşik düzene sahip olanların Orta Asya'da inşa ettikleri “*kule ev*” denilen yüksek duvarlar üzerinde kurulmuş, çevresi açık köşk tipi evin, Osmanlı dönemi konutlarına, ana katın üst kat olması biçiminde yansiyarak çok katlı evler ve köşk tipinin oluşmasında ön örnek olduğu ileri sürülmektedir⁸¹. Göçebe Türk grubunun daha sonraki sivil mimariye etkisi ise Osmanlı konutlarında plan şemasının ana elemanlarından olan orta mekân, hayat veya sofanın, göçebe obasındaki çadırlar arasında kalan boşluktan esinlenerek yapılması şeklinde açıklanabilir.

3.2. Türk Evi Araştırmaları ve Tipoloji Çalışmaları

20. yüzyılın başlarında Türk evleriyle ilgili yapılan ilk araştırmalarda, Türk evi kavramı ortaya atılmıştır. Bunu Ziya Gökalp'in, Hamdullah Süphi Tanrıöver'in Mimar Hikmet Bey'in makalelerinden öğreniyoruz. Süheyl Ünver ve Dr. Rıfat Osman da evler üzerinde araştırmalar yapmışlardır. Bu öncü araştırmalardan sonra üniversitede İ.T.Ü.'de ve G.S.A.'da yapılan doktora tezleriyle Türk evinin tasarım, süsleme özellikleriyle kendine özgü bir konut türü olduğu fikri ortaya atılmıştır. Türk evi kavramının fikir babası Sedat Hakkı Eldem'dir. Eldem'e göre, Türk evinin esas yaşama birimi sofa ve odalardır. Odaların tasarımı, iç donatıları, süslemesi bütün Osmanlı coğrafyasında benzerdir. Bölgelerin yapı malzemesi ve yerel özelliklerine rağmen, Türk evi ana karakterini değiştirmemiştir. Gerçekten de ilk Osmanlı evlerinin inşa edildiği Bursa, Marmara Bölgesi yanında Akdeniz Bölgesinde, İç Anadolu

⁷⁸ Reha Güney, *Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri*, İstanbul, 1999, s. 33.

⁷⁹ Hülya Yürekli, *Türk Evi, Gözlemler ve Yorumlar*, İstanbul, 2005, s. 14.

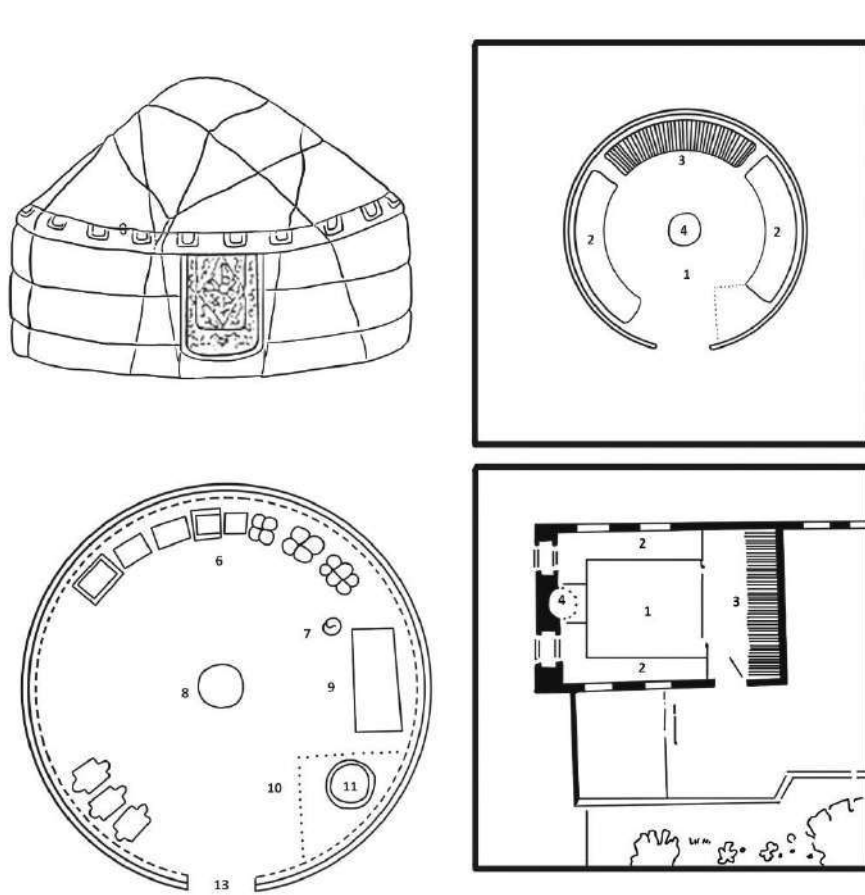
⁸⁰ S. Hakkı Eldem, *Türk Evi, Osmanlı Dönemi I*, İstanbul, 1984, s.14

⁸¹ Reha Güney, *a.g.e.*, s. 32.

Bölgesinde, Güneydoğu Anadolu da ve Balkanlar'daki evlerde çok büyük benzerlikler söz konusudur.

3.3. Orta Asya (Topak Ev Çadır) Plan Geleneği

Yine aynı süreç içerisinde bu alanda çok ciddi çalışmaları olan Önder Küçükerman, Türk Evi plan şemasına farklı bir yorum getirmiştir. Küçükerman, Orta Asya'da (Topak Ev veya Çadır) geleneğinin Türk Evi planının gelişmesinde etkili olduğunu söylemiştir. Bu tezini aşağıda verdiğimiz plan üzerinden savunmuştur⁸².(Çizim I)

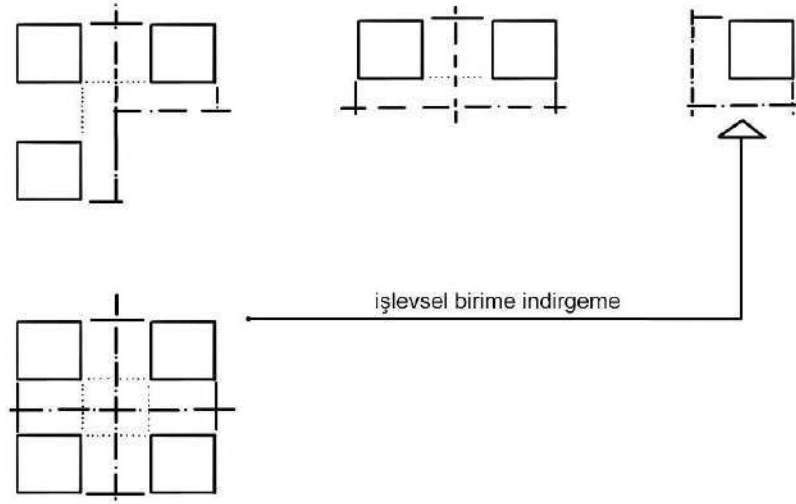

Çizim I: Önder Küçükerman'a Göre Türk Evinde Mekân Organizasyon Aşaması

⁸² Önder Küçükerman, **Anadolu'daki Geleneksel Türk Evinde Mekan Organizasyonu Açısından Odalar**, İstanbul, 1973, s. 137-140.

3.4. Kapalı ve Açık Mekânlardan Oluşan Plan Geleneği

Tarihsel süreç içerisinde ‘Türk Evi’ plan tipleri değerlendirildiğinde farklı tanımlamalarla karşılaşırız. Doğan Kuban tanımlamasını aşağıda gördüğümüz plan şeması üzerinden yapmaktadır⁸³. Bu plan şemasını aşağıda verdiğimiz gibi dört ana başlıkta incelemiştir. Kapalı ve açık mekânlardan oluşan plan şemasında açık ve kapalı mekânlar birbirini kesmektedir.⁸⁴ Türk evinde hayatlı olarak algıladığımız açık ve kapalı sosyal yaşam alanlarından oluşan plan geleneğinin yansımasıdır.(Çizim II)

Çizim II: Doğan Kuban'a Göre Türk Evi Planı

⁸³ Doğan K., a.g.e., s. 226

⁸⁴ Doğan K., a.g.e., s. 226

3.5. İç ve Dış Sofalı Plan Geleneği

Osmanlı dönemi ve Türk Evi plan geleneği üzerinde başka bir tipoloji çalışması da Sedat Hakkı Eldem'e aittir. İç ve dış sofa tanımlaması evin kapalı yaşam alanı dışında açık yaşam alanının da olduğunu vurgulamıştır. Bu tanım Geleneksel Türk Evlerini plansal anlamda büyük ölçüde açıklamaktadır. Eldem, aynı zamanda Türk Evlerinde çıkma cumba geleneğini de yorumlamıştır⁸⁵.

Türk konut mimarisi ile ilgili pek çok araştırmanın en önemli konusunu tipoloji sorunu oluşturmuştur. S.H. Eldem'in plan özelliklerine göre yaptığı sınıflandırmaya göre Türk evleri başlıca dört gruba ayrılmıştır (Çizim III)⁸⁶. Bunlar:

- 1- Sofasız plan tipi
- 2- Dış sofalı plan tipi
- 3- İç sofalı plan tipi
- 4- Orta sofalı plan tipi

Bu ayırım, evlerde genel olarak “sofa” denilen ve evin içinde sirkülasyonu sağlayan mekânın yer ve şekline göre oluşturulmuştur. Plan tiplerinden en ilkeli olanıdır.

Sofasız Tip özellikle iklimi sıcak bölgelerde yaygın olarak görülen en arkaik plan tipidir. Yan yana dizilen odalardan oluşan bu evlerde odalar arası iletişim bir avlu vasıtası ile sağlanmıştır.

Dış Sofalı Tip, oda aralarının basit bir sofa ile birbirine bağlandığı Hitit ve Helenistik dönem evleri ile de benzerlik kurulabilen ikinci aşamadır. Bazı bölgelerde sofa kapatılmışken, özellikle iklimin elverişli olduğu yörelerde sofanın etrafı açık bırakılmıştır. Genel olarak sofa direkler üzerine oturan basit bir damla örtülmüştür. Çeşitlemesi çoktur ve simetri az görülür.

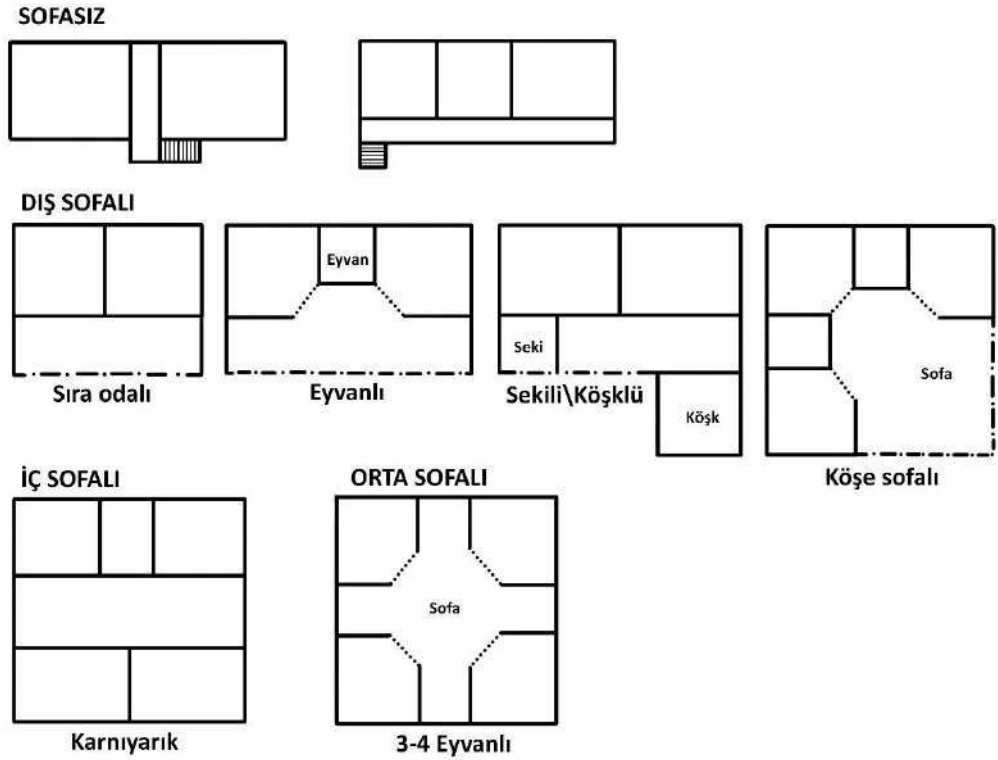
---

⁸⁵ Eldem, "a.g.m", s. 23

⁸⁶ Eldem, *a.g.e.*, s. 24.

İç Sofalı Tip, özellikle kentlerde yaygınlaşmıştır. Karniyarık adı da verilen bu plan tipinde sofanın iki yanı oda sıraları ile çevrilmiştir. Önceleri sofa açıkken daha sonra cepheleri kapatılmıştır. Bu plan tipi Anadolu'nun özellikle kuzey kesimlerinde yaygınlaşmıştır.

Orta Sofalı veya **Merkezi Sofalı Tip**'indeki evler, daha çok İstanbul'da karşımıza çıkmaktadır. İstanbul dışında görülen bu tipteki evler, İstanbul'dan taşraya gönderilen yöneticiler tarafından yaptırılmıştır. Bu plan tipinde sofa, evin merkezinde yer almış ve dört tarafı odalarla çevrilmiştir. Odalar genellikle dışarıya çıkıntılıdır. Ortadaki sofanın üzerinin kubbe ile örtülü olduğu örnekler mevcuttur. Sofaya bir ya da bir kaç yönden eyvanlar eklenerek aydınlanma ve ışıklandırma sağlanmıştır. Bu plan tipini doğrudan doğruya Orta Asya'ya bağlayan araştırmacılar da bulunmaktadır.

Çizim III: S.H. Eldem'e Göre Türk Evi Plan Geleneğinin Daha Ayrıntılı Görünümü

Evleri iklimsel özelliklere göre de tasnif etmek mümkündür. Ö. Küçükerman üç ana iklimin söz konusu olduğu Anadolu’da evleri üç ana gruba ayırmıştır⁸⁷. C. E. Arseven ise coğrafi bölgelere göre dört ana tip saptamıştır⁸⁸. Bunlar:

- 1- Doğu Anadolu Bölgesi Evleri
- 2- Orta Anadolu Bölgesi Evleri
- 3- Güney Anadolu Bölgesi Evleri
- 4- İstanbul ve Civarı Bölgesi Evleri

Doğan Kuban, iklimin yanı sıra malzeme ve tekniği de göz önünde bulundurarak Anadolu’yu konut mimarisi açısından yedi bölgeye ayırmaktadır⁸⁹.

Bunlar:

- 1- Güneydoğu Anadolu’nun Kuzey Suriye ile ortak kültürünün ifadesi taş konut mimarisi,
- 2- Erzurum’dan öteye Kuzeydoğu Anadolu’nun Güney Kafkasya ve Dağıstan ile akraba ahşap hatıllı taş mimarisi,
- 3- Doğu Karadeniz bölgesinde görülen karakteristik ahşap iskeletli ev mimarisi,
- 4- Ege ve Akdeniz Bölgesinin düz damlı kübik taş mimarisi,
- 5- Orta Anadolu’nun özellikle Niğde ve Kayseri (Eski Kapadokya) bölgesinin kaynakta yine Kuzey Suriye ile buluşan taş mimarisi
- 6- Orta Anadolu’nun daha çok köy ve küçük kent ortamında kalan ve kökü Yeni Taş çağına kadar uzanan kerpiç mimarisi,

---

⁸⁷ Önder Küçükerman, **Anadolu’daki Geleneksel Türk Evinde Mekân Organizasyonu Açısından Odalar**, İstanbul, 1973, s. 144-145.

⁸⁸ Celal Esad Arseven, “Ev”, **Sanat Ansiklopedisi**, Cilt:6, İstanbul, 1965, s. 560.

⁸⁹ Doğan Kuban, “Türk Evi Geleneği Üzerine Gözlemler”, **Türk ve İslam Sanatı Üzerine Denemeler**, İstanbul, 1995, s. 226-227

7- Esas yayılma alanı Anadolu'nun kıyıları ile orta yayla arasında bir ikinci çember gibi dolanan ve Sivas dolaylarından batıya ve İç Ege'den Torosların kuzey yamaçlarına kadar uzanan, yer yer diğer bölgelerde ve Balkanlarda görülen hımış yapı tekniğinde, yani taşıyıcı sistemi ağaç, kerpiç dolgulu, zemin katı çokluk taş olan bir yapı tekniği ile inşa edilmiş olan konut mimarisidir.

C. Bektaş, geniş Osmanlı coğrafyası sathında yaptığı incelemeler sonucu Türk evleri ile ilgili bazı ilkeler ortaya koymuştur. Bu ilkeler şöyle sıralanabilir:

- 1-Yaşama, doğaya, çevre koşullarına uygunluk,
- 2-Gerçekçilik, akılcılık,
- 3-İçten dışa çözüm,
- 4-İç-dış uyumu,
- 5-Tutumluluk,
- 6-Kolaylık,
- 7-Ölçülerin insan vücuduna göre oluşturulması,
- 8-İklime uygunluk,
- 9-Gereçlerin en yakından seçilmesi,
- 10-Esneklik,

Türk konut mimarisinin en belirgin özelliklerinden birisi evlerin gösterişten, şaşaaadan uzak, sade, insani boyutlarda ve işlevsel olmasıdır⁹⁰. Evler genellikle bir ve ya iki katlıdır. Konut tek katlı olarak tasarlandığı zaman bu kat zeminden yükseltilerek, yaşama alanının rutubet ve gürültüden korunması sağlanmıştır. Aynı zamanda havalandırma ve aydınlanma ihtiyacı da giderilmiştir. Genellikle taştan inşa edilen

---

⁹⁰ Aynur Can, Mahmut Doğan, **Bir Şehir Kurmak Turgut Cansever'le Konuşmalar**, Klasik Yay., İstanbul 2015, s. 23.

zemin katlar ev içi yaşamın mahremiyeti nedeniyle sağırdır. Benzer kaygılardan dolayı evle sokağın ilişkisi bahçe duvarlarıyla kesilmeye çalışılmıştır. Taşlık ismi de verilen zemin katlar bazı yörelerde ahır, tarımsal üretimin yoğun olduğu bölgelerde ise hububat deposu olarak kullanılmıştır. Bu mekân genel olarak evin servis mekânıdır ve mutfak olarak da yaygın şekilde kullanılmaktadır. Genel hizmetlerle ilgili kullanım alanlarına ayrılan zemin katla, yaşama alanı olarak ayrılan üst kat planları birbiri ile çakışmamaktadır. Odaların ve sofanın bulunduğu üst katlar zemin katın aksine pencereler, çıkmalar ve cumbalarla dış dünyaya açılmaktadır. Kahramanmaraş'ta yer alan incelediğimiz konutlarda genellikle üst düzey konak niteliği taşıyan iki veya üç katlı nitelikli sivil mimarlık örnekleridir. Alt katlar sağır olarak planlanırken üst katlar dışarıya pencereler yada cumbalarla açılmaktadır

4. KATALOG (KAHRAMANMARAŞ KONAKLARINDAN ÖRNEKLER)

4.1. Aytemiz Evi

Katalog No: 1

Çizim: 1-2

Fotoğraf:1-8

İnceleme Tarihi:17.03.2015

Genel Tanım: Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 26.01.2012 tarih ve 524 sayı kararıyla tescillenmiştir⁹¹.

Kayabaşı Mahallesi Eski Türk Ocağı binası karşısında yer alan konut oldukça yüksek duvarlarla çevrili, kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen bir avlu içerisinde yer almaktadır.

Plan ve Mimari Özellikleri: Aytemiz Evi, iç sofa plan özelliği taşıyan konut tiplerindedir. Aytemiz evi bir zemin, iki üst ve onların üzerindeki bir köşk katından oluşmaktadır. Ayrıca evin doğusunda zemin kata bitişik bir de hamamı vardır⁹² (Çizim 1).

Avlunun güneyinde ve doğusunda biri büyük diğeri küçük olmak üzere iki kapısı vardır. Asıl giriş kapısı güneydeki enikli kapı olmasına rağmen bu kapı sonradan duvar örülerek kapatılmıştır. Evin çift kanatlı ahşap girişi evin iç sofasına açılmaktadır. Bu sofanın her iki yanında da ikişer odası bulunan zemin kattaki plan üst katlarda aynen devam etmektedir. Mutfak, tuvalet, kiler gibi fonksiyonel olan plan elemanları zemin katta tertiplendirilmiştir (Çizim 2).

Genel anlamda simetrik bir plan anlayışı uygulanmış olan Aytemiz Evinde birinci katın güneyindeki odalar büyük tutulmuşken ikinci katta oda ölçüleri

⁹¹ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, s. 71

⁹² Özçelik, *a.g.e.*, s. 12.

dengelemiştir. Sofaların üzerine gelecek şekilde yapılmış olan köşk katı, çevreyi seyir açısından muntazam bir şekilde tasarlanmıştır (Fotoğraf 1). Tüm katlar arasındaki irtibat zemin kattan başlayarak sofaların ortasından birbirini tekrar eder nitelikte devam eden ahşap merdivenlerle sağlanır. (Fotoğraf 2).

Evin güney yönünde olan ana girişi ahşap malzemedan yapılmış olup çift kanatlıdır ve kapının her iki yanında kapıya bitişik küçük dikdörtgen pencereleri vardır. Evin zemin kattaki tüm kapıları ise tek kanatlı olup odalara açılmaktadır.

Evin üst katlarındaki pencere formları, mabeyn ve birinci katındaki pencere formlarına uymakta yalnız ikinci katta ve köşk katında giyotin pencere uygulaması görülmektedir (Fotoğraf 3).

Zemin katla üst katların irtibatını sağlayan merdivenler ahşap malzemedan yapılmıştır. Evin içerisinde zemin katta yüklük bulunmazken, birinci ve ikinci katlarda kuzey batıdaki odalarda yüklük vardır. Ev şuan harabe durumdadır.

Güney Cephe: Güney cephe evin avluya bakan cephesidir. Bu cephede zemin katta yer alan çift kanatlı ve her iki kenarında da kapıya bitişik dikdörtgen pencereleri bulunan ahşap kapı, evin tek giriş kapısıdır (Fotoğraf 4). Girişin sağında ve solunda yer alan odaların birer adet pencereleri vardır.

Zemin katta uygulanan bu düzen üst katlarda da aynen tekrar etmiştir. Bu cephede uygulanan pencere formları dikdörtgen formlu olup zemin ve birinci katlardaki pencereler demir parmaklıklarla korunurken, ikinci kat ve köşk katında parmaklık uygulaması görülmez. Ahşap şebekelerle çevrilmiş olan çıkmalardan yalnız birinci katın çıkması yanlarda oda önlerinde balkon şeklinde uzatılmış ve alttan ahşap direklerle taşınmaktadır. Konağın güney yönündeki hamamı yapıya göre biraz daha geride kalmaktadır (Fotoğraf 5).

Doğu Cephe: Evin bu cephesi güney cepheye oranla daha sade ve sıvasızdır. Duvar örgü sisteminin içinde rahatlıkla seçilebilen ahşap yatay düzlemdeki hatıllar ise eve çok katlı bir görünüm kazandırmaktadır (Fotoğraf 6). Genel anlamda cepheye bakıldığında zemin katta bir, birinci katta üç, ikinci katta iki ve köşk katında altı olmak

üzere toplam 12 pencere açıklığı vardır. Yine bu cephede bulunan ve evle avlu duvarı arasında kalan hamamında küçük kubbesi dışarıdan bakıldığında avlu duvarının üzerinde görülebilen öğeler arasında yer alır. Ayrıca evin kuzeyinde bulunan ve birinci katın devamı olarak yapılmış olabileceği düşünülen küçük bir odada gerek duvar örgü sistemiyle gerek yapım şekli ile sonradan eklenmiş hissi vermektedir.

Evin kuzey yönünde avlu duvarı ile bağlantısını sağlayan bu birimin önceden var olan bir bölüm mü olduğu ve sonradan yenilendiği veya sonradan mı eklendiği sorusunun cevabı tartışmaya açıktır.

Kuzey Cephe: Evin bu cephesi de doğu cephesi gibi taş malzemeden yapılmış ve sıvasızdır. Ancak bu cephede vurgulanabilecek en önemli husus evin bu cephesinin oldukça sağır tutulmuş olmasıdır. Bu yönüyle Geleneksel Türk Evi özelliklerinden birisini gösteren evin yine kuzeyde de yüksek tutulmuş, ağır ve kalın bir görüntüye sahip olan taş duvarları cephe ile birbirini tamamlar niteliktedir. Pencereler dikdörtgen formda ve demir parmaklıklardır (Fotoğraf 7).

Batı Cephe: Evin bu cephesi tıpkı kuzey cephesi gibi sade tutulmuştur. Kuzey cephedeki pencere düzeninin aynı şekilde tekrarlandığı bu cephede tek fark ise köşk altındaki pencere sayısıdır. Bu yönde evin birinci kat seviyesine kadar yükseltilmiş olan avlu duvarı yan taraftaki komşu ile oluşabilecek bağlantıyı keser niteliktedir. Ev bu yönüyle de yine Geleneksel Türk Evi özelliklerinden biri olan mahremiyet, içe dönüklük anlayışıyla bağdaşır (Fotoğraf 8).

Cihannüma: Evin çatısı çok farklı bir uygulamaya sahiptir. Çatıda meydana getirilen ve güneyden kuzeye kadar uzanan cihannüma uygulaması evin en üst noktasında yapıyı önemli arz eden bölümdür⁹³. Cihannüma⁹⁴ katının üzeri alaturka kiremitle örtülmüş iken odaların üzerine gelen kısım ile güney cephede birinci kattaki sofa çıkmasının her iki yanında yer alan ve ahşap direklerle taşınan balkon kısımlarının

---

⁹³ Aygör, E. *İstem*, Sayı 26, 2015, s., 135-172

⁹⁴ **Cihannüma:** Farsça kökenli bir kelime olup, kelime anlamı itibarıyla, "cihanı gösteren" manasına gelmektedir. Genel anlamda çatı katlarında çevreyi seyretmek için yapılan pencereli oda, yarı açık mekân ya da kule tanımı yapılıdır.

üzeri çinko ile örtülüdür. Çatıların saçakları her yönden 50-75 cm dışa taşkınlık yapmıştır.

Süslemesi: Bu evin hem dış cephesi hem de evin içerisinde herhangi bir süsleme unsuru görülmemektedir. Bunun sebebi ise evin geçirmiş olduğu yangındır. Kundaklama sonucu yangın geçirmiş olan ev iyi bir restorasyona ihtiyaç duymaktadır⁹⁵.

Malzeme ve Teknik: Ev zemin kattan ikinci kata kadar düzgün kesme taş ve yonu taşından yapılmıştır. Ancak köşk katı ve ara katların çıkmaları bağdadi duvar tekniğiyle yapılmıştır. Bunların yanı sıra zeminlerde ve tavanlarda, merdivenlerde, çıkmaların taşıyıcılarında ve tırabzanlarında ahşap malzemenin bolca kullanıldığı görülür.

Tarihlendirme: Kahramanmaraş'taki diğer konaklarla plan, mimari ve süsleme açısından kıyasladığımızda 19. yüzyıla tarihlenebileceği düşünülmektedir⁹⁶. Yapı günümüzde harabe durumdadır. Ancak Kahramanmaraş'ta yer alan konaklar arasında özgün bir konuma sahiptir. Düzgün ve moloz taşlarla üç katın yükseltildiği ender yapılardan biridir. Her yönüyle dönemi itibariyle orantılı bir estetik görüntü vermektedir.

---

⁹⁵ Özçelik, a.g.e., s. 17.

⁹⁶ Özçelik, a.g.e., s. 15-17.

4.2. Baş Katip Sıtkı Efendi Evi(Çuhadarlar Konağı)

Katalog No: 2

Çizim: -

Fotoğraf: 9-12

İnceleme Tarihi: 17.03.2015

Tarihi: 19. ve 20.yy.

Genel Tanım: Yörük Selim Mahallesi Jandarma Binası batısındaki sokağın içerisinde yer alır. Kuzey-Güney istikametindeki dikdörtgen bir avlunun kuzeyinde doğu-batı doğrultusunda yapılmıştır. İki katlı ve mabeyinli plan özelliği gösteren evin üzeri alaturka kiremitli kırma çatı ile örtülüdür.

Plan ve Mimari Özellikleri: Konut U şeklinde planlanmış doğu ve batı yönlerde mabeyin⁹⁷ odalarından oluşmaktadır. Alt ve üst katları plan şeması bakımından birbirine çok benzemektedir. Mabeynin yanlarında yer alan odalar belli bir simetri oluşturmaktadır. Evin mutfağı zemin katının doğusunda yer alır. Helâ ise güneydeki avlu kapısının yanında yer alır. (Fotoğraf 9).

Üst katta ise mabeyn ve odaların zeminleri ile tavanları ahşaptandır. Ancak mabeyn ve odalar birbirinden çok farklı tavan yapılarına sahiptir. Mabeynin üzeri alttan akmalı çıtalarla yapılmış sekizgenlerin birbirini tekrar ederek genişlediği tekne tavanla örtülüdür. Mabeynin batısındaki odanın üzeri ise içten ahşap çıtalarla kapatılmış onun üzeri de alçı ile kaplanmıştır. Tavanın ortasında ise yine alçıdan yapılmış, akant yapraklı bir tavan göbeği bulunur. Mabeyinin doğusundaki odanın tavanı ise düz bir görüntüye sahiptir, ince uzun ahşapların yan yana getirilip çakılmasıyla oluşturulmuştur. Evin her iki kanadındaki mabeyn ve odalarda pencere ve dolap uygulamaları aynı olmakla birlikte yalnızca üst katın mabeyninde ocak uygulaması vardır.

---

⁹⁷**Mabeyin:** Eski konaklarda harem ile selamlık arasında yer alan, hem harem hem de selamlık olarak kullanılan oda ya da daire. Hasol, D., **Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü**, İstanbul, 2008

Bunun dışında farklılık adına pek fazla uygulama görülmeyen katlardan evde asıl kullanıma mahsus olan katın üst kat olduğu burada uygulanan süsleme özelliklerinden anlaşılmaktadır. Bu özelliği ile Geleneksel Türk Evi kavramına uygun, evin katlar arası geçişi sağlayan merdiveni ahşaptan yapılmıştır. Yukarıda merdivenin ucunda bizi karşılayan dairesel merdiven sahanlığı bulunmaktadır. Yine ahşaptan yapılmış olan bu sofanın zemini düz tahtalardan oluşurken, üzeri çark-1 felek motifli tavan göbeği ile oluşturulmuş ahşap örtüye sahiptir. Altan ahşap direklerle taşınan bu sofanın direkleri üstte aynı şekilde devam ederek sofaya göre yapılmış olan saçağa ulaşmaktadır. Aynı zamanda estetik tırabzanlara sahip olan bu sofa evin batı tarafındaki odanın önünde balkon şeklinde devam etmektedir (Fotoğraf 10).

Güney Cephe: Güney cephe evin avluya bakan ve evin ana girişinin olduğu cephesidir. Yapının geniş avlusuna güneyden ve doğudan olmak üzere iki girişi vardır. Bu kapılardan güneydeki büyük olandır ve yarım daire kemerli enikli kapı⁹⁸ formundadır. Bu kapının hemen solunda helâ bulunur. Bunun devamında eve ince bir bahçe yoluyla geçilir. İki katlı olan evin, alt ve üst katlarındaki ana girişlerin hemen önünde dairesel hatlardan oluşmuş ahşap bir kurgu vardır.

Alt katın saçağı, üst katın çıkması konumunda olan ve zeminden uzanan ahşap direklerle taşınan ahşap birimin uzantısı çatıya kadar devam eder. Güzel bir ahşap süslemeye sahip olan bu birim evin güney cephesini hareketli tutmayı başarmıştır. Her iki katın girişleri de sivri kemerli büyük açıklıklarla sağlanmaktadır. Önceleri, kemerlerin formunda ahşap kapı ve pencerelerle kapatılan açıklıklar sonraları değişikliğe uğrayarak düz ve basit bir şekilde sunta malzemeyle kapatılmıştır. Tek kanatlı kapı ve dikdörtgen formlu giyotin pencere formları her iki katta da birbirini tekrar eder niteliktedir.

Alt ve üst katların girişlerinde mabeynin her iki yanında yer alan odalardan girişin doğusundakilerde ikili, batısındakilerde ise üçlü pencere tasarımı uygulanmıştır. Alt kattan üst kata geçiş evin doğu yönünde dışarıdan ve ahşap merdivenle sağlanmaktadır. Alt katta merdivene geçiş dairesel beş basamaktan oluşan

---

⁹⁸ **Enikli Kapı:** Kahramanmaraş'ta büyük kapının içerisine küçük kapının yerleştirilmesiyle oluşan kapı şeklidir. Büyük kapı büyük ölçekli malzemeler geldiği zaman kullanılır. Küçük kapı gündelik kullanılan kapıdır.

düzgün taştan küçük bir merdivenle sağlanır. Bugün son üç basamağı bozulmuş olan bu merdiven aşağıdan yukarıya doğru daralan ve küçülen bir özellik gösterir. Ayrıca alt kattaki girişin hemen önündeki dairesel alanda yuvarlak formu bir havuz yer almakta iken, bugün bu havuz doldurularak düzgün zemin haline getirilmiştir (Fotoğraf 11).

Doğu Cephe: Sokağa bakan doğu cephede alt katın pencereleri yoktur. Bu cephede sadece üst katta görülen pencere uygulaması tıpkı güney cephede olduğu gibi dikdörtgen formu ve giyotin penceredir. Doğu cephede bahsedebileceğimiz diğer bir husus ise önceleri kullanılan fakat günümüzde kullanılamaz halde olan küçük ve tek kanatlı olan avlu giriş kapısıdır. Bunların haricinde kayda değer başka bir özellik görülmemektedir (Fotoğraf 12).

Kuzey Cephe: Yapının kuzeyi arkasındaki eve bitişik olduğundan sağır cephedir, kesin bir bulgu söz konusu değildir.

Batı Cephe: Bu cephe avlunun boş olan kısmına bakmaktadır. Burada alt ve üst katlarda üçlü pencere uygulaması görülmektedir. Her iki katın da batı cepheleri simetrik bir anlayış içerisinde birbirini tamamlar.

Çatı: Evin çatısı kırma çatılı olup, alaturka kiremit ile kaplıdır. Evin bacası taş malzemedan yapılmış olup 60-70 cm kadar çıkıntı yapmıştır. Baca evin kuzey yönüne yapılmıştır. Bacanın bu yönde yapılmasının sebebi ise yörenin coğrafi konumundan dolayı kışlık odaların kuzey yönüne yapılıyor olmasıdır. Ahşap malzemedan olan evin saçağı 124-150 cm kadar dışarı taşırılmıştır.

Süslemesi: Baş Katip Sıtkı Efendi Evi'nin, dış cephe duvar örtü sistemi alt katta taştan yapılmış üzeri sıvalı iken üst katın duvar örgü sistemi bağdadi tekniğinde yapılmış olup üzeri sıva ile kaplanmıştır. Evin zemin katının tavanlarında herhangi bir süsleme ögesi bulunmazken üst katında bulunan mabeyn ve odaların tavanlarında ahşaptan yapılmış süsleme öğeleri yer almaktadır. Bunlardan mabeynde uygulanmış olan sekizgenlerle oluşturulmuş tavan göbeği kayda değer güzelliكتedir. Mabeynin batısındaki odada ise akant yaprağı motifi ile oluşturulmuş olan tavan göbeği odaya ayrı bir görüntü katmış ve geç dönem özelliği göstermektedir. Mabeynin doğusundaki

odada ise düz ve uzun tahtaların derzlerinin üzerine çakma tekniğiyle çıtaların oluşturduğu uygulama görülür. Ev içerisindeki yüklük, kapı ve pencere kanatları ahşap süsleme açısından yoksundur. Sadece yüklüklerin alınlıklarında yumurta dizilerini andıran süslemeye yer verilmiştir. Evin dışındaki sofa ve sofayı taşıyan ahşap direklerin yastıkları süsleme açısından oldukça etkileyicidir. Sofanın tirabzanları ve tavan göbeği ahşap süslemenin yoğun olduğu yerlerdir. Bugün her ikisi de harap vaziyettedir.

Malzeme ve Teknik: Yapının zemin katı kesme taş ve ikinci katın kuzey duvarı kaba yonu taş malzeme ile üst kat ise bağdadi duvar tekniği ile yapılmıştır. Sıva ile kapanmış olan duvar yüzeyleri bu günlerde iyice tahrip olmuştur. Kuzey-güney doğrultuda dikdörtgen bir avlunun kuzeyinde doğu-batı istikametinde yapılmıştır. İki katlı, mabeyinli plan özelliği gösteren evin üzeri alaturka, kiremitli kırma çatı ile örtülüdür.

Tarihlendirme: Kahramanmaraş'taki geleneksel evler, mimari ve yapısal özelliklerinden yola çıkarak çevresindeki yapılarla kıyaslandığında yapım tarihi Cumhuriyetin hemen öncesi olarak tarihlendirilmiştir. Ev sahiplerinin söylediğine göre 1920'lere tarihlenmektedir.

4.3. Beyazıtlar Konağı

Katalog No: 3

Çizim: 3-4

Fotoğraf: 13-20

İnceleme Tarihi: 17.03.2015

Tarihi: 19. ve 20.yy.

Genel Tanım: Kahramanmaraş'ta Pınarbaşı Mahallesinde Kışla Önünde yer almaktadır. Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 06.12.1985 tarih ve 1629 sayı kararıyla tescillenmiştir.⁹⁹ Şahıs mülkiyetinde olan ve Beyazıtlar Konağı olarak bilinen konutun kim tarafından ve ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Eğimli bir arazide geniş bir alanda konumlanmıştır. Kompleks yapıların oluştuğu bir alanda yer almaktadır (Çizim 3).

Anlatılanlara göre ev yapıldığı gündən bu güne farklı amaçlarla kullanılmıştır. Önce Amerikan Hastanesi olarak istifade edilen ev yine Amerikan Koleji Lojmanları ve işgal yıllarında Fransız Karargâhı gibi amaçlarla da kullanılmıştır¹⁰⁰

Batı tarafındaki oval odası ile diğer tüm yapılardan ayrılan Beyazıt Evi, ilginç plan özelliğine sahiptir. Günümüzde üzeri sıva ile kapatılmış moloz taş örgülü, yüksek duvarlarla çevrili, genişçe bir avluya sahip olan evin avlusunda iki ev daha bulunmaktadır. Avluya doğu-batı istikametinde yapılmış olan Beyazıt Evinin ve diğer konağın arasında hamam bulunmaktadır. Beyazıt Evinin giriş kapısı evin önünde yer alır ve yuvarlak kemerli çift kanatlı bir kapıdır (Fotoğraf 13).

Plan ve Mimari Özellikleri: Beyazıt evi zemin ve iki kattan oluşmaktadır. İlk iki katta dış sofalı eyvanlı plan özelliği gösteren evin üçüncü katı iç sofalı plan özelliği

---

⁹⁹ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.* s.674

¹⁰⁰ Eyicil, A., *a.g.e.*, s.29.

göstermektedir. Tamamen kaba yonu taş ile yapılmış olan evin dış cephesi sıvalı üst örtünün üzeri kiremitle kaplı kırma çatı ile örtülüdür (Çizim 4).

Beyazıt Evi her katta değişen plan düzeni ve ortak avlu kullanımı ile çok ilginç bir yapıdır. Sonradan yapılan birçok ekleme ile karışık bir şekil alan evde üç ailenin birlikte yaşadığı düşünülmektedir. Tarihi kaynaklarda da adından sıkça söz ettiren Beyazıt Evinin ne zaman yapıldığı tam olarak bilinmemektedir. Avluda bulunan kuyusu ve çeşmesiyle Kahramanmaraş'ın geleneksel konutları arasında yer almaktadır (Fotoğraf 14).

Zemin katta güney cephede sivri kemerli bir açıklık bulunan tek kanatlı ahşap kapı doğrudan sofaya açılır. Dışarıda bu kapının solunda, evinde doğu ucunda bulunan bir kapı ile bir odaya ve oradan da mutfığa ulaşılır. Mutfakta ocak, dolap gibi fonksiyonel elemanlar bulunur. Evin doğu kesimi kalın bir duvarla diğer kısımdan ayrılmıştır(Fotoğraf 15).

Evin doğu kısmında birbirlerine geçit vermeyen dört oda yer alır. Sadece doğudan çift kanatlı bir kapıyla girişi olan ikinci katın odaları evin doğusunda sıralanmışken evin batısında çok geniş bir alan vardır. Kapıdan hemen sonra karşılıklı sıralanmış üçerden altı oda yer alır. Dar bir koridordan sağlanan odaların girişleri tek kanatlı ahşap kapılıdır. Ayrıca bu katın duvar örgüsü bağdadidir (Fotoğraf 16).

Plandan anlaşıldığı üzere zemin ve birinci katta içerdeki odalar arasında da küçük ölçekli pencereler kullanılmıştır. Güney cephede tek kanatlı olan ahşap kapılar, doğuda yerini çift kanatlı kapılara bırakmıştır. Yine kullanım oranlarına göre değerlendirdiğimizde evin klasik yapı şemasının tek kanatlı ahşap kapılar olduğunu görüyoruz. Bunun dışında aynı kuzeydeki gibi doğuda da bir merdiven yer alır. Bu merdiven üste kadar çıkış imkânı vermektedir. Günümüzde kuzeydeki merdivenin kullanılmaması doğudaki merdiveni tek geçiş elemanı olarak zorunlu kılmıştır¹⁰¹. Evin tüm merdivenlerinde ahşap malzeme kullanılmıştır.¹⁰²

---

¹⁰¹ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, s.675

¹⁰² Özçelik, *a.g.e.*, s. 28.

Güney Cephe: Güney cephe, avluya bakan cephedir. Sonradan yapılmış olan merdivenli kısım evin görüntüsünü oldukça değiştirmiştir. Evin pencere düzenleri sonradan eklenen balkonlu kısmın dışında simetrik bir düzene sahip iken balkon kısmı büyük bir camekân görüntüsü vermektedir. Zemin katta evin girişi, sivri kemerli büyük bir açıklıkla oluşturulmuş kapıdan sağlanmaktadır. Evin pencere düzenleri dikdörtgen formda olup ilk iki katta giyotin özellik gösterirken üçüncü katta çift kanatlıdır. Sadece oval çıkmasında görülen çift kanatlı pencere ferforjeleri bu kısmın dışarıyı seyretmek için yapılmış olabileceğini göstermektedir (Fotoğraf 17).

Doğu Cephe: Evin doğu cephesinde üstteki her iki katta da kuzeyden güneye tamamen balkon tasarımı vardır. Zemin katın güneyinde içeri ile bağlantısı olmayan bir odaya geçit veren ahşap bir kapı bulunmaktadır. Kapının hemen sağından üst katlara çıkışı sağlayan ahşap merdiven başlamaktadır. Merdivenin arkasında kalan kısımda küçük bir pencere vardır. Bu katta kapının kuzey köşesinden başlayan merdiven, pencerelerin önünden geçerek üst kata çıkmaktadır. Bu katta taşıyıcı görevi yine ahşap direklere verilmiştir. Üst kata gelindiğinde kapı ve pencere tasarımı değişir. Burada kapı ortaya alınmış ve çift kanatlıdır. Üzerinde dairevi bir pencere tasarımı vardır. Kapının her iki yanında da birbirlerine eşit uzaklıklarda ikişer pencere vardır (Fotoğraf 18).

Kuzey Cephe: Bu cephe diğer cephelere göre daha az açıklığa sahiptir. Bu cephede zeminden başlayarak ikinci kata kadar devam eden merdiveni ev sahiplerine sordüğümüzda evin esas girişinin kuzey cephede olduğunu, daha sonraları buranın kapatılarak girişlerin güney cepheye alındığını öğreniyoruz. Zemin katta eve giriş ve pencere adına hiçbir açıklık yoktur. Sadece birinci katta girişi sağlayan ahşap merdiven vardır. Birinci katta ise merdiven ve üç pencereden başka bir hareket öğesi olmayan evin ikinci katında merdivenin çıkış yerinin batısında iki, doğusunda birisi ikiz olmak üzere beş pencere bulunur.

Batı Cephe: Evin avlu kapısının olduğu cephedir. Güneyden kuzeye doğru yükselen dar ve dik yokuşa bakan bu cephede evin zemin katında üç penceresi vardır. Bu pencerelerden kuzeydeki küçük ve dikdörtgen formlu olup demir parmaklıkla korunmaktadır. Güneydeki pencereler ise daha büyük ölçekli giyotin tarzda yapılmış

ve dikdörtgen formludur. Ortada yer alan iki pencere evin diğer pencerelerine oranla daha büyük tutulmuş ve herhangi bir koruma elemanı bulunmamaktadır. Ayrıca bu pencerelerin açılma özelliği olmayıp sadece ışık alma amacı ile yapıldıkları düşünülmektedir (Fotoğraf 19).

Çatı: Evin üst örtüsü kiremitle kaplı çatıdır. Beden duvarından 40-50 cm dışarı çıkıntı yapan çatının saçakları ahşaptandır. Evin, hepsi kare formda, boyları 75-100 cm arasında değişen, taştan yapılmış dört bacası bulunmaktadır.

Süslemesi: Dış cephede süsleme adına sayılabilecek öğeler arasında sadece oval çıkma ve balkonu taşıyan ahşap direklerin başlıkları vardır. Evin içine giremediğimizden süslemeler hakkında bilgi veremiyoruz (fotoğraf 20).

Malzeme ve Teknik: Bir zemin ve üzerindeki iki kattan oluşan Beyazıt Evi tamamen kaba yonu taş malzeme ile yığma tekniğinde yapılmıştır. Ahşap malzeme ise kapı ve pencere kanatlarında kullanılmıştır. Evin önündeki ahşaptan yapılmış merdivenli kısım ise eve sonradan eklenmiştir.

Tarihlendirme: Kahramanmaraş'taki geleneksel evler, mimari ve yapısal özelliklerinden yola çıkarak çevresindeki yapılarla kıyaslandığında Cumhuriyetin hemen öncesinde inşa edildiği düşünülmektedir¹⁰³. Aynı zamanda bir yapılar topluluğu olarak inşa edilen yapı çevresindeki konutlardan daha hacimli yapılmıştır. Amerikan Hastanesi olarak bilinen Eski Maraş Ortaokulunun yakınında olması bu yapıların bu dönemde inşa edilmiş olabileceğini güçlendirmektedir.

---

¹⁰³Özçelik, a.g.e., s. 24-25.

4.4. Çelebiler Evi

Katalog No: 4

Çizim:5-7

Fotoğraf: 21-26

İnceleme Tarihi: 27.03.2017

Tarihi: 19. yy.

Genel Tanım: Şıh Turan Mahallesinde Gözlüklü Ali evinin batısında yer alır. Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 06.12.1985 tarih 1629 sayılı karar ile tescillenmiştir. Çelebiler Konağı olarak bilinen konutun Müderris Ali Efendi tarafından yaptırıldığı bilinmektedir¹⁰⁴.

Çelebiler Evi, iç sofalı iki katlı plan özelliğinde inşa edilmiştir. Moloz taş örgülü, yüksek duvarlarla çevrili, kuzey-güney doğrultusundaki bir avlunun kuzeyinde doğu-batı istikametinde yer almaktadır. Avlunun doğusunda ise çift kanatlı ahşap bir kapısı vardır (Fotoğraf 21). Çatı kısmında ise Maraş'ta bazı konaklarda görülen cihannüma bölümü yer almaktadır (Çizim 5).

Plan ve Mimari Özellikleri: Zemin katta evin güney yönünde bulunan ahşaptan yapılmış çift kanatlı ana kapıdan iç sofaya girilmektedir. İç sofanın batısında iki, doğusunda ise üç oda yer almaktadır (Fotoğraf 22). Bu odalara açılan kapılar tek kanatlıdır. Zemin katta doğu yönünde yer alan odalarda dışarıya açılan pencereler bulunmazken batı yönünde yer alan odaların kuzeybatısında çok yüksek küçük bir pencere vardır. Mutfakta merdivenin altına gelen kısım sonradan kapatılmış ve kiler olarak kullanılmaktadır. Evin birinci katı iç sofalı plan özelliği arz etmektedir. Dört adet simetrik oda iç sofaya açılmaktadır. Güney cephedeki odalar dışarıya doğru çıkıntı yapmıştır(Çizim 6).

---

¹⁰⁴ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, c. 2, s. 663.

Güneyinde ise çift kanatlı ahşap bir kapı ve bu kapının yanlarında ise yine birer adet pencere bulunur.

Bu kapıdan alt kattaki çıkmanın üstünü kapatacak şekilde tasarlanmış olan balkona çıkılır. Balkon kısmı demirden yapılmış ferforjelerle çevrilmiştir.

Güney Cephe: Evin avluya bakan cephesidir. Bu cephede zemin katta ortada sivri kemerli bir açıklık ve bu açıklığın her iki yanında yer alan odaların pencereleri yer almaktadır. Kemerin içi ahşaptan yapılmış kapı ve pencereler ile kapatılmıştır. Çift kanatlı kapı ile geçilen bu giriş evin ana girişidir. Zeminin her iki ucunda üst kattaki çıkmayı taşıyan ahşap direkler mevcuttur. Odaların pencereleri dikdörtgen formda ve giyotin tarzda demir korkulukludur. Çıkmanın doğu ve batısında birer pencere daha mevcuttur. Bu çıkmanın üzerinde ise cihannüma katının balkonu yer alır. Süslemeli demir korkuluklarla çevrili olan balkonun kuzeyinde yer alan köşk odasının ortaya gelecek yerde ahşaptan yapılmış çift kanatlı bir kapısı vardır (Fotoğraf 24). Evin ana girişi güney yönüne bakmaktadır ve çift kanatlı ahşap enikli kapı ile içeriye girilir. Aynı zamanda evin tüm kapı ve pencereleri ahşaptan yapılmıştır. Plandan da anlaşıldığı gibi zemin kattan, üst kata çıkış, sofasının kuzeybatısına yerleştirilmiş 22 basamaklı U çizen bir merdivenle sağlanır(Çizim 7), (Fotoğraf 23). Bu merdivenin altında da küçük bir kapıyla girilen kiler yer almaktadır.

Doğu Cephe: Konağın doğu cephesi dar ve dik bir yokuşlu yola bakmaktadır. Avlu kapısı bu cephede yer alır ve çift kanatlı ahşap malzemelidir. Yuvarlak kemerli olan avlu kapısından avlu duvarı daha yüksek tutulmuştur. Doğu cephesinde görülen odaların pencereleri tıpkı güney cephedeki gibi dikdörtgen formlu giyotin tarzda ve demir parmaklıklıdır. Evin bu cephesinin zemin kat seviyesinde yıkıntı bir alan olduğu için zemin katla ilgili bilgi veremiyoruz. Ancak eski resimlerden tespit ettiğimiz kadarı ile bu cephede ikinci kat seviyesinde avlu duvarıyla son bulan bir oda daha bulunuyormuş. Bu cephede bunlardan başka söyleyebileceğimiz hususlardan biriside cihannüma katının doğuya bakan dikdörtgen formlu penceresidir¹⁰⁵(Fotoğraf 25).

---

¹⁰⁵ S. Özçelik, *a.g.e.*, s. 31.

Batı Cephe: Gözlüklü Ali Evine bakan cephesidir. Bu cephede sıvaların dökülmüş olması nedeniyle evin hımış tekniğinde kerpiç dolgulu ahşaptan yapılmış duvar örgüsü rahatlıkla görülebilmektedir. Evin zemin katının kuzeyinde küçük bir kapı ve bu kapının güneyinde yer alan yerden yüksek küçük bir pencere görülmektedir. Üst katta ise sadece odaların dikdörtgen formlu, giyotin tarzda dizayn edilmiş pencereleri görülür. Çatının üzerinde yer alan ve yine doğu cephesinde olduğu gibi bir adet penceresi olan cihannüma vardır (Fotoğraf 26).

Kuzey cephe: Bu cephe sağır bırakılmıştır.

Çatı: Evin çatısında köşk katı yer alır. Çinko ile kaplı kırma çatılı olan üst örtünün saçakları ahşaptan yapılmıştır ve beden duvarından 75-100 cm arası dışarı taşırılmıştır. Cihannüma katının çatısı içinde aynı durum geçerlidir.

Süslemesi: Evde süsleme ögesi olarak zemin katta çıkmayı taşıyan ahşap direklerin sonlandığı taş kemerler ve köşk katının balkonlarını çevreleyen demirden yapılmış, içerisinde bitkisel motiflerin lehim kullanılmadan tellerle bağlanarak oluşturulduğu detaylar örnek verilebilir. Bunların dışında bir de sadece üst katın sofasında uygulanmış baklava dilimli küçük tavan göbeği gösterilebilir.

Malzeme ve Teknik: Beden duvarları kerpiç dolgulu ahşap malzeme ile yapılmış olan evin sofa çıkması ve iç duvarlarında bağdadi duvar örgüsü kullanılmış. Zemin döşemesinde tavanlarda, merdivenlerde ve köşk katında ise sadece ahşap malzeme kullanılmıştır. Üst örtüde ise saç malzeme kullanıldığı görülmektedir.

Tarihlendirme: Kahramanmaraş'taki konaklar genellikle Cumhuriyet döneminde yapılmıştır. Çelebiler Evi, gerek yapı elemanları gerekse süslemelerinden çevresinde bulunan konaklarla kıyaslandığında 19.yüzyılda inşa edilen konakların özelliğini taşıdığını görmekteyiz. Mimari özellikleri de o dönemi yansıtmaktadır. Çelebiler Evi iç sofalı plan özelliği, sofasında uygulanmış olan kaş kemer ve dairevi pencere tasarımının yanı sıra, cihannüma uygulamasıyla nadir örneklerdendir.

4.5. Çift Aslan Konağı

Katalog No: 5

Çizim:8-9

Fotoğraf: 27-30

İnceleme Tarihi: 27.03.2015

Genel Tanım: Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 06.12.1985 tarih 1629 sayılı karar ile tescillenmiştir. Çift Aslanların Konağı olarak bilinen konutun ne zaman ve kim tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir.¹⁰⁶

Kayabaşı Mahallesi, Çukurova Cami altında yer alan ev beşgen planlı bir avlu içerisinde doğu-batı doğrultusunda yapılmıştır. Kesme ve moloz taş örgülü yüksek duvarlarla çevrili çok geniş avlusu bulunan bir yapıdır.

Plan ve Mimari Özellikleri: Evin iki katında da iç sofalı plan özelliği görülür (Çizim 8). Dışarıdan iki katlı görünen ev içerden üç katlıdır. Zemin katta sofanın sağında ve solunda iki oda yer almaktadır. Sonraları iç sofanın bir duvarla ikiye bölünmesiyle bir oda daha oluşturulmuştur (Fotoğraf 27). Odanın girişi evin önündeki yerden yükseltilmiş odanın doğusundadır. Üst kata evin kuzeyinde yer alan merdivenle çıkılmaktadır (Fotoğraf 28). Tek geçiş ögesi olan bu merdiven taştan yapılmıştır. Bunun dışında birde iç sofanın kuzeydoğusunda yer alan ve girişi bu odadan bir kapıyla sağlayan üç bölümlü bir oda daha mevcuttur. Burası evin lavabo, tuvalet ve banyosudur¹⁰⁷(Çizim 9).

Evin birinci katında güneydeki odalar ve sofanın avluya açılan kapıları çift kanatlı ve ahşaptan yapılmıştır. Güneydeki odaların her ikisinde de birisi büyük diğeri küçük olmak üzere yan yana yer alan ahşaptan yapılmış kapaklı dolaplar bulunmaktadır. Kuzeydeki odalarda pencere uygulaması yoktur.

¹⁰⁶ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, c. 1 s. 35.

¹⁰⁷ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, c. 1 s. 35.

Zemin katın güneydoğusunda yer alan odasının önünde bir oda daha yer almaktadır. Evin mutfağı zemin kat da kuzeybatıda yer alır. Kuzey duvarında ocak ve dolap uygulamaları vardır.

Güney Cephe: Güney cephe oldukça hareketli bir görüntüye sahiptir. Evin iç sofasının her iki katında da alt alta gelecek şekilde yapılmış ve sivri kemerli olan açıklığı güney yönüne bakmaktadır. Zemin katta evin içerisinde geçit veren birisi tek kanatlı olmak üzere iki kapı vardır (Fotoğraf 29). İki kapı arasında basık kemerli iki pencere yer almaktadır. Pencerelele, güney batıda yer alan tek kanatlı oda kapısının formları aynıdır.

Ahşaptan yapılmış balkon kısmı evin batı yönünde ve sofa önünde dışa doğru yarım daire şeklinde çıkma yapmıştır. Aynı durum çatı kısmının saçaklarında geçerlidir. Balkon kısmı alttan ahşap direklerle taşınmaktadır. Ahşap direkler aynı şekilde üst katta saçaklar arasında taşıyıcı görevi üstlenmiştir. Ve direklerin arası kemerlidir (Fotoğraf 30).

Doğu Cephe: Evin doğu cephesi bitişğinde başka bir konut yer aldığından bu cephe hakkında detaylı bilgi veremiyoruz. Evin bu cephesi güney cepheye oranla daha sade ve sıvasızdır. Ancak bu cephe ve diğer iki cephede de açıkça görülebilen duvar örgü sistemi evin cephesine hareketli bir görünüm kazandırmıştır.

Genel anlamda cepheye bakıldığında zemin katta bir, birinci katta üç, ikinci katta iki ve köşk katında altı olmak üzere toplam on iki pencere açıklığı vardır.

Evin kuzeyinde bulunan ve birinci katın devamı olarak yapılmış olabileceği düşünülen küçük bir odada gerek duvar örgü sistemiyle gerek yapım şekliyle sonradan eklenmiş hissi vermektedir. Evin kuzey yönünde avlu duvarı ile bağlantıyı sağlayan bu birimin önceden var olan bir bölüm mü olduğu, sonradan mı yenildiği veya eklendiği bilinmemektedir.

Kuzey Cephe: Evin kuzey cephesi Çukurova Cami'ne bakan cephedir. Evin hemen arkasında yer alan camiden dolayı evin bu cephesi tamamen sağırdır.

Batı Cephe: Evin yola bakan cephesidir. Evin ana kapısı ve avlu kapısı bu cephede yer alır. Kuzeyde yer alan ana kapı çift kanatlı ve düz kemerlidir. Kapının üzerinde ise dikdörtgen formlu küçük bir pencere bulunmaktadır. Çıkmalar ahşaptan yapılmış kademeli konsollarla taşınmaktadır. İki odanın da ikişer tane penceresi vardır. Tıpkı güney cephedeki gibi dikdörtgen formlu kemerli olan pencereler demir parmaklıklarla korunmaktadır. Balkonun saçaklarını yine balkondan yükselen ahşap direkler taşınmaktadır.

Çatı: Evin çatısı diğer evlerinkinden farklıdır. Kademeli olarak yükselen ve çinko ile kaplı olan kırma çatının saçakları güney ve doğu cephelerinde yer alan yarım daire formlu balkonların üzerinde dışa taşırılmıştır.

Süslemesi: Çıkmaların konsollarında, balkonların taşıyıcı direklerinin yastık kısımlarında ve balkonun batısındaki tirabzanlarında uygulanmış olan bitkisel motifli madeni süsleme dışında süsleme ögesi olmayan evin kendisi cephe mimarisi açısından oldukça estetik görünmektedir. Odalarda yer alan dolaplarda odaların ve sofaların tavanlarında herhangi bir süsleme ögesi görülmez.

Malzeme ve Teknik: Taş ve ahşap malzemenin kullanıldığı konutta zemin kat taş üst katlarda ise bağdadi örgü tekniği kullanılmıştır. Taş malzemenin ağırlıklı kullanıldığı yapıda bol miktarda ahşap malzeme kullanımı da görülür. Zaman içerisinde ihtiyaca göre eklenmiş betonarme bölümler de yer alır. Temelden itibaren taştan yapılmış duvar örgüsüne sahip olan zemin, teras ve tavanlarında çıkmalarda ve çıkmaları taşıyan konsollarda kapı pencere sistemlerinde ahşap malzeme kullanılmıştır¹⁰⁸.

Tarihlendirme: Kahramanmaraş'taki konaklar genellikle 18. ve 19 yy. arasında inşa edilmiştir. Bu konakta plan şekli ve duvarlarında uygulanan teknik kapı ve pencerelerinde kullanılan malzemeler yönüyle aynı tarihleri göstermektedir.

---

¹⁰⁸Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, c. 1, s. 33.

4.6. Dedeoğlu Konağı 1-2-3

Katalog No: 6

Çizim: 10-11

Fotoğraf: 31-39

İnceleme Tarihi: 17.03.2015

Tarihi: 19. ve 20. yy.

Genel Tanım: Yapı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından 06.12.1985 tarih 1629 sayılı karar ile tescillenmiştir. Dedeoğlu Konağı olarak bilinen yapı Kurtuluş Mahallesi Bedesten Sokak ile Nakıp Camii arasında yer almaktadır (Fotoğraf 31).

Konutun mimari ve yapısal özelliklerinden dolayı Geç Osmanlı döneminde inşa edilen yapılar grubunda olduğu düşünölmektedir. Bu konak Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi himayesinde restorasyonu tamamlanmıştır. Bugün Şairler ve Yazarlar Evi olarak kullanılmaktadır (Fotoğraf 32).

Belediye tarafından başlatılan kültürel değörlere sahip çıkma, koruma ve yaşatma ilkesi çerçevesinde artarak ilerlemenin bir zincir halkasını temsil eden Dedeoğlu Konakları bu noktada onarımı gerçekleştirilen geleneksel evlerden biridir. Restorasyonunda yapının bazı incelikleri verilmemiş olsa da konağın gelecek kuşaklara kalmasının sağlanması açısından ayrıca önemlidir.

Plan ve Mimari Özellikleri: Yapı plan özellikleri, kullanılan malzeme ve kültürel özellikler ile Osmanlı devri geleneksel konut mimarisinin tipik özelliklerini yansıtmaktadır. Girişinde yer alan kitabede 1326 H/1908 M tarihi bulunsa da Dedeoğlu-II Konağındaki 1211 H/1797 M tarihli bir kitabe, bu yapıların inşa tarihini daha önceye götürmektedir¹⁰⁹. Yapının güneyinde açık avlu ve gerisinde zemin ile üç katlı kapalı birimlerden oluşmaktadır (Fotoğraf 33).

¹⁰⁹ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, c. 1, s. 387.

Güney cephesi ile manzaraya açılan konakta, zemin ve birinci katında yan yana bulunan iki oda ile aynı plan düzeni uygulanmıştır. Zemin odaları ahır, kiler, depo ve de mutfak; birinci kat odaları ise aile bireylerine ait yatak odaları işlevinde kullanılmıştır(Çizim 11).

Avlu kısmına geçtiğimizde ise ilk zamanlarında suyunu membasından alan ve sürekli aktif olan süslü nişlere sahip çeşmesi, ocak bölümü, tandır ocağına benzer içine küp yerleştirilmiş küçük soğuk hava deposu ve de helâ kısmı yer almaktadır(Fotoğraf 34).

İkinci kat konağın asıl yaşam alanıdır. Burası Türk evi plan şemasının dış sofalı tipini göstermektedir. Bu planda ortada eyvanımsı bölüm, yanlarında üç oda ve tüm bu birimlerin açıldığı geniş sofa yer almaktadır. Bu kat asıl yaşam alanı olmasının yanında manzaraya hâkimliğinden dolayı konağın en önemli yeridir. Ayrıca bu katta odalar kuzeyden ve batıdan on eli böğründe ile cumba (şahnişin) tarzda sokağa doğru uzanmaktadır. Odalara genişlik gelmesinin yanında iki sokağa cephe vererek evin dış cephesine bir hareketlilik kazandırılmıştır. Bu katın, dinlenme, oturma, yatma, yemek yeme gibi işlevleri ile günlük hayatta en çok kullanılan bölüm olduğu bilinmektedir.

Kuzey Cephe: Konağın kuzey cephesi dar bir sokağa bakıyor ve eli belindeler bu cepheye ve sokağa hareketlilik kazandırmıştır. Konağın birinci katında taş örgü kullanılırken üst kat cephe duvarları bağdadi ve üzeri sıvalıdır. Yine bu cepheye açılan pencereler demir şebekelerle süslenmiştir (Fotoğraf 35).

Güney Cephe: Konakların güney cepheleri avluya (hayat) açılmaktadır. Bu yönüyle asıl manzaranın olduğu bölüm bu cephedir. Daha önceden bu üç konağında birbirine bağlı olduğu söylenmektedir. Ancak restorasyon sonrasında üç konak da birbirinden ayrılarak avluda açılan kapılarla geçiş sağlanmıştır. Her üç konağında avlusunda çeşme bulunmaktadır (Fotoğraf 36). Pencereleri boyuna dikdörtgen tipte olup sürgülü ve kanatlı çeşitlemelerinde yapılmışlar; kapılarda ise zeminde blok halde tek kanat, üst katlarda ise iki kanatlı kapı düzeni uygulanmıştır. Konağa asıl giriş kapısı anıtsaldır. Bu kapı için “enikli/kuzulu kapı” ismi kullanılır. Büyüklü-küçüklü açıklıkları olması, anıtsal ölçüde kapı içerisine birde küçük insan boyunda ayrı bir kapı

açılmasından bu ismi almıştır. Öyle ki kapı tamamen açıldığında bir kale girişini andırmaktadır(Fotoğraf 37).

Doğu Cephe: Doğu cephesi, sadece üçüncü konakta dışarıya bakmaktadır. Buradan dar bir sokağa bir kapı açılmaktadır.

Batı Cephe: Batı cephe, birinci konağın cephesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Enikli-kuzulu dediğimiz kapı bu cephede yer almaktadır. Yine konağın birinci katında bulunan mazgal pencereler bu cepheye hareketlilik kazandırmıştır (Fotoğraf 38).

Malzeme ve Teknik: Binada karma yapım tekniği kullanılmıştır. Zemin ve birinci katın sokaklara bakan kuzey ve batı cephesi kaba yontulmuş taş ile birinci ve ikinci kat tüm duvarlarında ise ahşap bağdadi sistem üzerine horasan harcı kullanılarak inşa edilmiştir(Fotoğraf 39). Bunların yanında tüm kapı, pencere kanatlarında, merdivenlerde, zemin ve dolaplarda ahşap malzeme görülmektedir.

Konakta malzeme olarak kaba yontu taş ve kesme taş birlikte kullanılmıştır. Avlu ve alt katlarda taş malzeme kullanılırken üst kat ahşap malzemeyle bağdadi duvar tekniği yer almaktadır. Birinci ve ikinci katın tapyaları da ahşaptır. Konağın pencerelerinde ve korkuluklarında demir kullanılmıştır. Üst örtü sistemi kiremit malzemedir.

Tarihlendirme: Konağın üzerinde yer alan kitabede 1326 H/1908 M tarihi yer almaktadır. Yukarıda yer alan kitabeden de anlaşılacağı üzere konağın plan ve mimari özelliklerinden yola çıkarak bu tarihleri göstermesi olağandır. Ancak bu yazılı taşın başka bir yerden de gelme olasılığı bulunmaktadır.¹¹⁰.

---

¹¹⁰ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, c. 1, , s. 399

4.7.Deli Gönül Konağı

Katalog No: 7

Çizim: -

Fotoğraf: 40-49

İnceleme Tarihi: 17.03.2015

Tarihi: 19. ve 20. yy.

Genel Tanım: Yapı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından 06.12.1985 tarih 1629 sayılı karar ile tescillenmiştir. Deli Gönül Konağı olarak bilinen yapı İsa Divanlı Mahallesi Altın Sokak 307 ada 37 parselde yer almaktadır¹¹¹(Fotoğraf 40).

Yapının kim tarafından yapıldığı belli değildir. Konutun kitabesine göre 1882 tarihli Geç Osmanlı dönemi yapısıdır¹¹². Valilik tarafından restore edilmiştir(Fotoğraf 41).

Plan ve Mimari Özellikleri: Eğimli bir arazide yer alan yapı, dış sofalı plan şemasına sahip iki katlı olarak inşa edilmiştir. Kuzey-güney cepheli, Aynı zamanda avlusu yüksek duvarlarla çevrilidir(Fotoğraf 42). İçeriye giriş diğer konaklarda olduğu gibi batı yönde yüksek kemere sahip taş örgünün içerisine yerleştirilen enikli kapıdan sağlanmaktadır(Fotoğraf 43). Zemin katta mutfak ve bir oda yer almaktadır. Birinci kat ise asıl yaşam alanıdır. Dış sofadan merdivenle birinci kata ulaşılır. Bütün odalar dış sofaya açılmaktadır. Ortadaki odaların kuzey duvarlarına önü açık dolaplar yerleştirilmiştir.

Güney Cephe: Konağın bu cephesi dışarıya açılmaktadır ve en hareketli bölüm bu cephe'dir. Birinci ve ikinci katın bütün hareketliliğini burada görmemiz

---

¹¹¹ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, c. 1, s. 601.

mümkündür. Birinci katta sofa ve sofanın çıkmasını taşıyan ahşap sütunların bulunduğu dikdörtgen taş kaplı geniş sahanlık bulunmaktadır (Fotoğraf 44).

Alt kat odaların mazgal pencereleri de güney cepheye bakmaktadır. Aynı zamanda bu cephede, alt kat avluda ve batı duvarında yer alan çeşme ve nişler yer almaktadır(Fotoğraf 45).

Zemin kattan üst kata ahşap merdivenle ulaşılmaktadır. İkinci katta güney cephe odaların duvarları kesme taştan yapılmıştır (Fotoğraf 46).

Odaların saçakları ahşap olarak tasarlanmış ve yüksek tutulmuştur. Odaların tavanları ahşap sekizgen olarak tasarlanmıştır. Ortada yer alan odalarda yüklük bulunmaktadır (Fotoğraf 47).

Batı, Kuzey ve Doğu Cephe: Konağın batı cephesinde sokağa bakan pencereler varken, doğu ve kuzey cephesi sağırdır. Doğu cephesine bitişik Dedeoğlu Konağında olduğu bitişik bir konak daha vardır ancak bugün harabe haldedir (Fotoğraf 48).

Malzeme ve Teknik: Konağın alt kat örgü sisteminde kesme ve yontu taşlar kullanılırken üst kat bağdadi duvar tekniğinde ve ahşap malzeme ile yapılmıştır. Üst örtü sisteminde kiremit yer almaktadır. Kapı ve pencerelerinde ahşap kullanılırken pencere ve perforjelerde demir korkuluklar tercih edilmiştir(Fotoğraf 49).

Tarihlendirme: Konağın hem kitabesinden yola çıkarak hem de diğer konaklarla malzeme ve teknik yönden kıyasladığımızda yapıyı Geç Dönem Osmanlı yapıları arasında değerlendirmemiz mümkündür.

4.8. Eski PTT Binası (Zabunların Konağı)

Katalog No: 8

Çizim: 12-13

Fotoğraf: 50-55

İnceleme Tarihi: 17.03.2015

Tarihi: 19. ve 20. yy.

Genel Tanım: Yapı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından 06.12.1985 tarih 1629 sayılı karar ile tescillenmiştir. Eski Postahane binası olarak bilinen yapı Ekmekçi Mahallesi Tekerek Sokakta 671 ada 26. parselde yer almaktadır¹¹³ (Fotoğraf 50). Zabunlar Konağı olarak bilinen konutun kitabesi günümüze ulaşmadığı için kim tarafından tam olarak ne zaman yaptırıldığı bilinmemektedir

Plan ve Mimari Özellikleri: İç sofalı plan şemasına sahip olan konut eğimli bir arazide yer almaktadır. Dar bir sokakta bulunan konutun diğer konutlara nazaran avlusu bulunmaz ve üç cephesi açık, bir cephesi kapalı(sağır)dır¹¹⁴ (Fotoğraf 51). Üç katlı olarak planlanan yapının ilk iki katı taş son kat ise bağdadi tekniğinde yapılmıştır(Çizim 12).

Zemin katta yapının üst katlarıyla bağımsız bir oda bulunmaktadır. Burası iki kademedden oluşmaktadır(Çizim 13). Ve içerden üst örtüde çapraz tonoz kullanıldığı görülmektedir. Yapının bu cephesi batıya bakmakta ve buraya giriş batı yönden sağlanmaktadır (Fotoğraf 52).

Yapıya giriş zemin katta güney yönden sağlanmaktadır. Bu cephe eğimli olmasından dolayı basamaklarla giriş sağlanmıştır. Kemerli kapıdan yapıya giriş sağlanmakta ve yukarı katlara taş merdivenlerle çıkılmaktadır. Kalın duvarlara açılmış pencereler ve nişler yapıya hareketlilik sağlamıştır(Fotoğraf 53). Yapının içerisinde

¹¹³ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, c. 1, , s. 333.

¹¹⁴ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, c. 1, s. 333.

yer alan odalar genelde küçük ölçeklidir. Birinci kattan itibaren çıkmalar yapının üç cephesinde de yer almaktadır(Fotoğraf 54).

Yapının üst örtü sistemi önceden çinko iken restorasyondan sonra kiremitle örtülmüştür.

Güney, Batı ve Kuzey, Doğu Cephe: Yapının doğu cephesi sağır, kuzey cephesi ise sade tutulmuştur. Ancak güney ve batı cephesi hem pencerelerin hem de kapının olduğu cephe dir. Yörede kullanılan renkli taş bu cephede pencere kenarlıklarında kullanılmıştır(Fotoğraf 55).

Malzeme ve Teknik: Yapının birinci katında kesme taş ve moloz taş kullanılırken üst katlarda bağdadı duvar olan ahşap malzeme kullanılmıştır. Kapı ve pencere kanatları ahşap, üst örtü sisteminde kiremittir.

Tarihlendirme: Malzeme ve teknik açıdan değerlendirildiğinde bu yapının da Geç Dönem Osmanlı yapıları arasında olabileceği düşünülmektedir.

4.9. Gözlüklü Ali Evi

Katalog No: 9

Çizim: 14

Fotoğraf: 56-60

İnceleme Tarihi: 17.03.2015

Tarihi: 19. ve 20. yy.

Genel Tanım: Yapı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından 06.12.1985 tarih 1629 sayılı karar ile tescillenmiştir¹¹⁵. Gözlüklü Ali Evi Gazipaşa Mahallesiinde eğimli bir arazi üzerinde yer almaktadır. Kuzey güney doğrultuda bulunan arsada batıya cepheli ve iki katlı olarak inşa edilmiştir. İç sofalı plan düzenine sahip olan konut 20.yy başlarında inşa edilmiştir(Fotoğraf 56).

Plan ve Mimari Özellikleri: Dikdörtgen bir avlu içerisinde kuzey-güney doğrultuda yapılmış olan ev, bir zemin ve onun üzerindeki iki kattan oluşmaktadır. Zemin katı iki göz mabeyn plan özelliği gösteren yapı, üst katlarında iç sofalı plan özelliği görülür(Çizim 14).

Evin zemin katı, iki göz bir mabeyn deyimini hatırlatan iç sofalı plan tipindedir. Evin girişi batı cephesindedir. Ev sahibinin anlattığına göre bu giriş tüm evin tek giriş kapısıymış, aradan geçen zamanla birlikte içten üstteki katlara çıkışı sağlayan ve zemin katının sofasının doğusunda yer alan merdiven iptal edilerek ev üçe bölünmüş. Birbirinden ayrı üç ev haline dönüşen Gözlüklü Ali Evi'nin ihtiyaçlar doğrultusunda girişleri de değişmiştir. Kuzey yönüne alınan üst katların girişleri ile birlikte evin katları arasındaki bağlantı ortadan kaldırılmıştır (Fotoğraf 57).

Günümüzde birçok değişiklik geçirmiş olan evin zemin katı ile birinci katı arasında aynı plan özelliğini gösterirken değiştirilerek bugünkü şekil ve planını

---

¹¹⁵ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, c.2. s.629

almıştır. Bu durum zemin katın sofasının doğusuna dikkatlice bakıldığında anlaşılmaktadır.

Üst katın planı iç sofalıdır. Kuzeyden açılan kapı ile ince bir koridora girilmekte koridorun güneyinden de sofaya geçilmektedir. Bu alanın önünde sıralanmış odalardan sadece giriş yönündeki odaya kapı açılmaktadır. Bu katın kuzeyinde şimdiki girişini kapatıp girişi sofadaki açıklıktan sağlandığında zemin katın orijinal planını elde etmiş oluyoruz. Sofanın sağında ve solunda yer alan odalardan güneydeki oda, diğer odalara göre daha büyüktür. Üst katta ise bu durumun aksine sofanın üzerinde yer alan oda büyük tutulmuştur. Aslına bakacak olursak ikinci kat olarak gördüğümüz kat, çatı yahut cihannüma olarak tasarlanmış olmalıdır. Evin orijinal planı göz önüne alınırsa zemin ve birinci katlar aynı plan özelliğini göstermektedir. Önceleri içerden merdivenle sağlanan kat geçişlerini plana kattığımızda ikinci katın çatı olarak yapıldığı izlenimini kuvvetleniyor. Eldeki veriler doğrultusunda analizini yaptığımız Gözlüklü Ali Evi, esasında 2 kat ve 1 çatı katından oluşmaktadır.

Güney Cephe: Evin kuzey, güney ve batı yönleri avluya bakmaktadır. Zemin katın bu cephesinde iki pencere görülür. Pencereler dikdörtgen formda giyotin tarzda ve demir parmaklıdır.

Birinci katın bu cepheye bakan üç penceresi vardır. Bu pencereler zemin pencerelerinden farklı olarak basık kemerli, dikdörtgen formda, giyotin tarzda ve demir ferforjelidir. İkinci katta güney cepheye bakan iki pencere yer almaktadır. Bu pencereler de dikdörtgen formlu ve giyotin tarzındadır. Parmaklık uygulamasına yer verilmemiştir. İkinci katta güneyde yer alan odanın doğusunda balkon tasarımı vardır (Fotoğraf 58).

Doğu Cephe: Evin bu cephesi sağır tutulmuştur. Hiçbir açıklığa yer verilmemiş olan bu cephede sofanın beşik çatısı görülmektedir. Birinci kattan itibaren bağdadi duvar örgüsü de görülmektedir (Fotoğraf 59).

Kuzey Cephe: Evin bu cephesi de avluya bakan ve aynı zamanda avlu kapısının olduğu cephedir. Beşik kemerli iken sonradan formu bozularak düz kemerli

kapı haline getirilmiş olan avlu kapısı çift kanatlıdır ve ahşaptan yapılmıştır. Bazı evlerde olduğu gibi bu kapının da dış yüzeyi çinko ile kaplanmıştır.

Birinci ve ikinci katların girişleri de bu cephede yer almaktadır. Sonradan yapılmış olan betonarme merdivenle çıkılan kapılardan birinci katın kapısı demir kapı iken ikinci katın kapısı ahşaptandır. Bu cephede zemin katın duvarı sağır iken birinci katta kapının batısında dikdörtgen formlu küçük bir kim geldi penceresi bulunmaktadır. İkinci katta daha fazla açıklığa müsaade edilmiş kuzey cephede kapının batısında iki adet pencere yer almaktadır. Pencere dikdörtgen formlu giyotin tarzındadır.

Batı Cephe: Evin avluya bakan ana cephesidir. Batı cephesinde zemin katın çift kanatlı ahşap girişinin kuzeyinde üç, güneyinde iki olmak üzere beş pencere yer alır. Pencere tümü dikdörtgen formda giyotin tarzda ve demir parmaklıdır. Bu pencerelerden kuzeydeki pencere evin kilerinin penceresidir. Ortada yer alan giriş kapısının üzerinde yarım daire şeklinde pencere uygulamasına gidilmiştir. Birinci katın odaları ve balkonu bu cephedeki dışa taşırılmıştır. Odalar bağdadi konsollarla taşınırken balkon zemin katın girişinin önünde yer alan ahşap direklerle taşınır.

Bu cephede birinci katta yer alan pencereler beşik kemerli dikdörtgen formlu ve yine giyotin tarzındadır. Demir parmaklıklarla korunan pencerelerden evin balkonunun kuzeyinde dört pencere yer alırken güneyinde iki pencere bulunur. Evin balkonuna sivri kemerli bir açıklıkla çıkılır. Balkon kısmı odalara oranla daha fazla dışa taşıntı yapmıştır.

Açıklığın kemer kısmında pencere tasarımı uygulanmış altında ise düz kemerli kapıya yer verilmiştir. Kapı çift kanatlı ve ahşap malzemedendir yapılmıştır. Balkonun tirabzanı madenden yapılmış ve bitkisel süslemelere yer verilmiştir. İkinci kat birinci kat ile aynı ölçülerde oda çıkması yapılmıştır. Köşk katı görünümünde olan bu odanın sağında ve solundaki odalar geri çekilmiştir. Odaların önünde kalan kısımları öndeki odanın çıkmasıyla aynı seviyede demirden yapılmış tirabzanlarla çevrilmiştir. Bu kısımlara odaların kapıları ile girilmektedir. İkinci katın batı cephesindeki tüm pencereler dikdörtgen formda ve giyotin tarzındadır.

Çatı: Evin çatısı ilginç denecek özelliktedir. Üst katın beşik çatı örtülü odası dışında kalan tüm üst örtüsü demirden yapılmış korkuluklarla çevrilmiştir. Bu yönüyle Klasik Dönem Osmanlı camilerinde görülen korkuluklara benzeyen çatının üzeri çinko ile kaplıdır. Ahşap yapılmış olan saçaklar 75-100 cm dışarı taşırılmıştır.

Süslemesi: Zemin katın güneyinde yer alan odalarda bulunan yüklüklerde ve birinci katın balkonunun altında ahşap süslemeye yer verilmiştir. Ayrıca kapı üzerinde yarım daire şeklinde madeni süslemeye gidilmiştir. Evin süslemesinin yoğun olduğu kat ara kattır. Ara katın en güneyindeki odanın tavanı tekne tavanıdır. Tavan göbeğinde ajur tekniğinde yapılmış sekizgenlerin giderek büyümesiyle oluşturulmuş bir tasarım vardır. Sekizgenlerin son bulunduğu kare alanın köşelerinde yine ajur tekniğinde köşebentler yapılmıştır. Yanlarda kalan kısımlarda ise dikdörtgenlerin birbirini tekrar ederek genişlediği bir çeşit tezyinata yer verilmiştir. Bu süsleme de alttan çakılmış çıtalarla oluşturulmuştur. Tekne tavanın son bulunduğu köşelerde odayı çevreleyerek ters plan dizelerine yer verilmiştir. Sofanın tavanında baklava dilimi tavan göbeği yer alır. Bu göbekler de çıtaların alttan çakılmasıyla yapılmıştır. Bunların dışında kapı üstlerinde yarım daire pencere uygulamalarında yer alan demir parmaklıklarda madeni süslemeye yer verilmiştir. Evin çatı katında, birinci katın oda kapıları üzerinde görülen madeni süsleme dışında süslemeye yer yoktur (Fotoğraf 60).

Malzeme ve Teknik: Zemin katı tamamen kaba yonu taştan yapılmış olan evin üst katları bağdadi duvar tekniğinde inşa edilmiştir. Evin zemin döşemeleri ve tavanlarında ahşap malzeme kullanılmıştır. Pencere korkuluklarında, balkon ve saçakların tırabzanlarında madeni malzemeye yer verilmiştir.

Tarihlendirme: Kahramanmaraş'taki geleneksel evler, mimari ve yapısal özelliklerinden yola çıkarak çevresindeki yapılarla kıyaslandığında Cumhuriyetin hemen öncesi olarak tarihlendirilmiştir. Ev sahiplerinin söylediğine göre 1920'lere tarihlenmektedir.

4.10. Kocabaşların Konağı

Katalog No: 10

Çizim:15

Fotoğraf: 61-70

İnceleme Tarihi: 27.03.2015

Genel Tanım: Kahramanmaraş merkez, Kayabaşı Mahallesi Haydarlı kavşağı kuzeyinde yer alan Kocabaş Konağı, Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 25.11.1985 tarih 524 sayılı karar ile tescillenmiştir. 1930'lu yıllarda onarım geçirerek bugünkü görünümüne ulaşmıştır.¹¹⁶ Maraş Kültür Evi olarak faaliyet göstermektedir.

Plan ve Mimari Özellikleri: Dört eyvanlı, iç sofalı, plan tipi ile diğer evlerden ayrılan Kocabaş Evi, iç sofalı plan düzeni ve cephe anlayışı ile Kahramanmaraş'taki tarihi konutlar arasında önemli bir konumdadır(Çizim 15).

Evin zemin ve üst katları, iç sofalı plan özelliğini göstermektedir. Her iki katın planı da iç sofalı, plan şemasına sahiptir(Çizim 16). Yalnız birinci katın kuzeyi sonradan yapılmış olup ahşap malzemeli kapı ve pencere sistemi ile bölünerek oda haline getirilmiştir¹¹⁷. Birinci katın güneydoğusundaki odada gusülhane uygulamasına yer verilmiştir. Sofanın ve eyvanların etrafında odalar yer alır. Odalarda iki yüklük bulunur ve yüklüklerden güney odadaki kapalıdır¹¹⁸ (Fotoğraf 63). Evin ana girişi, güneyde yer alan sivri kemerli açıklıklarla sağlanmaktadır. Evin lavabo ve tuvaleti avluda yer alır (Fotoğraf 61).

Mutfakların her ikisinde de ocak ve dolaplara yer verilmiştir. Dolapların kapıları yoktur. Ayrıca zemin katın mutfağında bir çeşme yer alır. Katlar arası geçiş

---

¹¹⁶

¹¹⁷Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*,s. 119-121.

¹¹⁸Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, s. 119-121.

sonradan eklenen dışarıdan, avludaki merdivenlerden ve içeriden sağlanabilmektedir (Fotoğraf 62). Avluda enikli denilen dış sofa kapısı vardır.

Güney Cephe: Evin avluya bakan cephesidir. Avluda dairesel bir havuz bulunmaktadır (Fotoğraf 64). Güney cephede tüm katlarda, ortada sivri kemerli açıklıkların oluşturduğu girişler bulunur. Simetrik plan düzenine sahip olan evin zemin ve üst katlarında sivri kemerle oluşturulmuş eyvan, eyvanın sağında ve solunda odalar yer almaktadır (Fotoğraf 65). Bu katta zemin ve üst katlar arası geçişi sağlayan merdiven mevcuttur. Bu merdiven avlunun batı duvarına bitişik yapılmıştır. Zemin katta eyvanla pencereler arasında kaş kemerli nişler yer almaktadır (Fotoğraf 66). Konağın bütününde kapı ve pencerelerinde ahşap kullanılmıştır. Pencereler ise dikdörtgen formdadır.

Doğu Cephe: Kocabaş Evinin bu cephesinde bitişik bir bina olduğu için detaylı bir çalışma yapılamamıştır (Fotoğraf 67).

Kuzey Cephe: Evin en sağır cephesidir. Bu cephede birinci ve ikinci katların pencereleri yer alır. Pencereler içten mazgal pencere şeklindedir. Pencereler her katta da dikdörtgen ve giyotin tarzda yapılmıştır (Fotoğraf 68).

Batı Cephe: Evin dar sokağa bakan cephesidir. Aynı zamanda evin hareketli cephelerindedir. Bu cephede iki tane kapı bulunmaktadır. Bu kapılardan güneydeki, avlu ve merdivenlere açılmaktadır. Bu kapıların her ikisi de yuvarlak kemerli ve tek kanatlıdır. Malzemesi ise demirdendir. Bu cephelerde yer alan pencereler giyotin tarzındadır. Yalnız ikinci katın penceresine bakan pencereler yuvarlak kemerli ve ikiz pencere özelliği gösterir(Fotoğraf 69). Alt kattaki pencereler ise içerden mazgal özelliği göstermektedir. Evin tüm pencereleri parmaklıklarla korunmaktadır. Bu cephelerle birlikte batı cephesini hareketli kılan öğeler arasında ikinci katın çıkmaları ve çıkmaları taşıyan eli belindeler yer alır. Bu eli belindeler ahşap çitalarla yapılmıştır(Fotoğraf 70).

Çatı: Kocabaş Evinin çatısı kiremit örtülüdür. Çatının çıkmaları ahşap çitalarla dışarı taşırılmıştır. Saçaklar yapıdan 50-75 cm dışa çıkmaktadır.

Süsleme: Evin avluya bakan cephesi, mimarisi açısından en hareketli cephedir. Evin duvarlarına açılan nişler hareketlilik sağlamıştır. Tavanlarda dairesel bir hareketlilik mevcuttur.

Malzeme ve Teknik: Kocabaş Evi, kaba yonu taş malzemedен yapılmış olup balkonlarında, pencerelerinde, kapı ve merdivenlerinde ahşap kullanılmıştır.

Kitabesi: Bulunmamaktadır.

Tarihlendirme: İç sofalı plan şemasında inşa edilen konut şehirdeki diğer konaklarla kıyaslandığında malzeme ve teknik açıdan 19. yüzyılı işaret etmektedir.

4.11. Kocabaş Evi

Katalog No: 11

Çizim: 17-18

Fotoğraf: 71-73

İnceleme Tarihi: 17.03.2015

Tarihi: 19. ve 20.yy.

Genel Tanım: Kayabaşı Mahallesiinde, Haydarlı Kavşağının kuzeyinde yer alan Kocabaş Evi diğer Kocabaş Evine 200-250m uzaklıktadır. Kuzey-güney doğrultusundaki bir avlunun kuzeyinde yer alan ev, üç katlı ve iç sofalıdır. Avlusunun şadırvanı vardır. Edinilen bilgiye göre konut 1925-35 yıllarına tarihlenir¹¹⁹.

Plan ve Mimari Özellikleri: Haçvari iç sofalı plan tipi ile diğer evlerden ayrılan Kocabaş Evi, simetrik plan düzeni ve cephe anlayışına sahiptir(Çizim 17).

Konutun zemin ve birinci katları aynı plan özelliğini göstermektedir. Her iki katta da plan tipi, iç sofalı haçvaridir (Çizim 18). Yalnız birinci katın kuzey eyvanı sonradan yapılmış ahşap malzemeli kapı ve pencere sistemi ile bölünerek oda haline getirilmiştir. Sofanın etrafında odalar yer alır. Evin ana girişi güneyde yer alan sivri kemerli açıklıklarla sağlanmaktadır. Evin lavabo ve helası avluda bulunmaktadır (Fotoğraf 71). Evin mutfağı zemin katta güneydoğuda yer alırken birinci katta kuzeydoğuda yer alır. Mutfaklarda ocak ve dolaplara yer verilmiştir. Dolapların kapakları yoktur. Zemin kattaki mutfakta çeşme bulunur. Katlar arası geçişler içerden bir merdivenle sağlanmıştır. Bu merdiven sofaların batısında yer alır. Zemin katta gusülhaneye yer verilmezken birinci katta ayrı ayrı odalarda yüklük vardır. Yüklüklerden güneydeki odada yer alan kapaklıdır.

---

¹¹⁹ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, s. 231.

Güney Cephe: Evin avluya bakan cephesidir. Avluda dairevi havuz bulunur. Güney cephede tüm katlarda ortada sivri kemerli açıklıkların oluşturduğu girişler mevcuttur. Simetrik bir plan düzenine sahip olan evin zemin ve üst katlarında sivri kemerle oluşturulmuş olan sofanın sağında ve solunda odalar yer alır.

Ayrıca bu katta zemin ve üst katlar arası geçişi sağlayan bir merdiven mevcuttur. Bu merdiven, avlunun batı duvarına bitişik yapılmıştır. Üst katların ön kısmında ahşaptan yapılmış balkonlar mevcut olup ahşap direklerle taşınmaktadır. Evin bu yöndeki kapı formları çift kanatlıdır. Pencere formları ise dikdörtgen ve giyotin tarzıdır. Zemin katta eyvanla pencereler arasında kaş kemerli nişlere yer verilmiştir. Avlunun doğusunda eve bitişik yapılmış betonarme ilaveler vardır. Bu ilavelerle üst katlarda balkondan geçiş vardır (Fotoğraf 72).

Doğu Cephe: Evin bu cephesinde bitişik bir ev olduğu için bu cephe hakkında bilgi veremiyoruz.

Kuzey Cephe: Evin sağır cephesidir. Bu cephede birinci ve ikinci katların pencereleri yer alır. Pencereler içten mazgal pencere göstermektedir. Pencereler her iki katta da dikdörtgen formlu ve giyotin tarzıdır.

Batı Cephe: Evin Arnavut kaldırımlı dar sokağa bakan cephesidir. Aynı zamanda en hareketli cephesidir. Bu cephede iki kapı yer alır. Bu kapılar, güneydeki avlu ve merdivenlere açılmaktadır. Kuzeyde yer alan kapı ise doğrudan evle bağlantılı olup sofaya açılır. Kapıların her ikisi de tek yuvarlak kemerli ve tek kanatlıdır. Malzemesi ise demirdir. Pencereler ise dikdörtgen formludur. Sofaya ve odalara bakan pencereler sabittir. Batı cephesinde açılmış olan pencereler dikdörtgen formda giyotin tarzıdır. Yalnız ikinci katın sofasına bakan pencereler içerden mazgal özellik gösterir. Tüm pencereler parmaklıklarla korunmaktadır. Bu pencerelerle birlikte sofa çıkması cepheyi hareketli kılan öğeler arasında eli belindeler yer alır. Eli belindeler ahşaptan yapılmıştır (Fotoğraf 73).

Çatı: Evin çatısı çinko ile kaplı kırma çatıdır. Çatının saçakları ahşap çitlerle oluşturulmuş silmeli ve üzeri sıva ile kaplıdır. Saçaklar yapıdan 75-100cm dışa taşırılmıştır.

Süslemesi: Konutta herhangi bir süsleme ögesi tespit edilememiştir. Sadece batı cephesi mimari açıdan estetik durmaktadır.

Malzeme ve Teknik: Evin zemin katında moloz taşlardan yığma tekniğinde duvar uygulaması yapılmıştır. Üst katlar ise bağdadidir. Üzeri sıvanıp boyanmıştır. Zemin ve birinci katında odaların kapıları tek kanatlı ahşap malzemelidir. Pencereleerde demir korkuluklar kullanılmıştır.

Tarihlendirme: Elde ettiğimiz veriler sonucunda konut tahmini olarak 1925-35 yıllarına tarihlenmektedir.

4.12. Köker Konağı

Katalog No: 12

Çizim: 19-20

Fotoğraf: 74-84

İnceleme Tarihi: 17.03.2015

Tarihi: 19. ve 20. yy.

Genel Tanım: Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 27.11.2007 tarih 3320 sayılı karar ile tescillenmiştir. Köker Evi olarak bilinen konak Kayabaşı Mahallesi Kız Meslek Lisesi karşısında yer almaktadır. Tabipler Konağının Konağının doğusunda bulunan Köker Konağı, bugün Büyükşehir Belediyesi ek hizmet binası olarak kullanılmaktadır (Fotoğraf 74).

Plan ve Mimari Özellikleri: Yan yana iki konaktan oluşmaktadır. Batı yöndeki konak Türk sivil mimarisi geleneksel plan tiplerinin iç sofalı plan düzenine sahiptir¹²⁰(Fotoğraf 75). Doğu yönde yer alan konaksa dış sofalı plan düzenindedir. Her iki konak da iki katlı olarak düzenlenmiştir. Konakların ön cephesi güney avluya bakmaktadır (Çizim 19). Kütleli olarak daha geniş olan batı yöndeki konağın iç sofasına her katta dört oda açılmaktadır. Odalar gayet sade tasarlanmıştır. Doğu yöndeki konakta ise dış sofaya ikişer oda açılmaktadır.

Batı yönde yer alan konağın alt kat ve üst katında birbirinin simetriği şeklinde dörder oda bulunmaktadır(Fotoğraf 76). Aynı zamanda kapı girişinde bir balkon vardır(Fotoğraf 77).

Doğu yönde yer alan konak, dış sofalı plan düzeninde şekillenmiştir (Fotoğraf 78). Alt kat ve üst kattan oluşan konakta ikişer oda planlanmıştır. Ancak son yapılan restorasyonla daha fonksiyonel kullanım için ikinci katın zemin taplası kaldırılarak tavan yükseltilmiştir(Fotoğraf 79). Evin mutfağı zemin katta güneybatıda yer

---

¹²⁰ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, c. 1, s. 69.

alır(Fotoğraf 80). Mutfaklarda ocak ve dolaplara yer verilmiştir. Dolapların kapakları yoktur.

Güney Cephe: Güney cephede konaklara giriş merdivenleri yer alır. Batıdaki konağın cephesi sıvalı, doğudaki konağın cephesi dış sofalı ve derz dolguludur. Yapılar birleşik olmasa mimari olarak hiçbir benzerlikleri yoktur. Bu cephe aynı zamanda avluya bakan cephedir kare pencere düzeni vardır. Bahçe içerisinde yapıdan bağımsız olarak önü sundurmalı odalar yer almaktadır, aynı zamanda bahçede bir süs havuzu bulunur(Fotoğraf 81).

Kuzey Cephe: Batı yönde yer alan konağın kuzey cephesi pencerelerle, ikinci katın orta sofasından dışarıya açılan pencere ve balkonla daha da hareketlendirilmiştir (Fotoğraf 82).

Malzeme ve Teknik: Evin batı bölümü yığma şeklinde yapılmış ve üzeri sıvanmıştır. Birinci katın tablaları ahşaptır. Evin doğu bölümü yığma tekniğinde moloz taşlardan inşa edilmiştir. Zemin ve birinci katında odaların kapıları tek kanatlı ahşap malzemelidir. Pencereler ise dikdörtgen formludur(Fotoğraf 83). Sofaya ve odalara bakan pencereler sabittir.

Tarihlendirme: Kahramanmaraş'ın kurtuluşundan sonra ilk belediye başkanı olan Lütfi Köker ailesine ait bir ev olduğundan dolayı konutun ilk bölümünün 1900'lü yılların öncesine ikinci kısmının ise sonrasına tarihlendiği tahmin edilmektedir¹²¹.

---

¹²¹ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, c. 1, s. 67.

4.13. Mahmut Arif-i Paşa Konağı

Katalog No:13

Çizim:21-23

Fotoğraf:85-102

İnceleme Tarihi: 27.03.2015

Tarihi: 20.yy başları.

Genel Tanım: Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 16.04.2012 tarih ve 524 sayı kararıyla tescillenmiştir¹²². Yörük Selim Mahallesi, Hastane Caddesinde tarihi sit alanı içerisinde yer almaktadır. Maliye hazinesine kayıtlı olan ve günümüzde Mahmut Arif-i Paşa Konağı olarak bilinen bu konut Maraş'ın eski mutasarrıflarından Mahmut Arif-i Paşa tarafından 1904 yılında inşa ettirilmiştir.¹²³ Konut olarak inşa edilen bu konak daha sonraki dönemlerde Vali Konağı olarak kullanılmıştır. Günümüzde Maraş Kültür Evi ve Etnografya Müzesi olarak kullanılmaktadır(Fotoğraf 85).

Plan ve Mimari Özellikleri: Eğimli bir arazide iç sofalı plan düzeninde kuzey-güney yönünde inşa edilen konağın güneyinde küçük bir bahçesi vardır. Türk Evi plan geleneğine göre sofaya açılan dört odası bulunmaktadır(Fotoğraf 86),(Çizim 21).

Evin her zemin ve birinci katında aynı plan düzeni olan iç sofalı plan tipi uygulanmıştır. Her iki katta da sofanın sağında ve solunda ikişer oda yer alır (Çizim 22). Kemerli bir girişle ulaşılan zemin katın sofasında ikişer oda yer alırken batı yönünde mutfak ve hamam bulunmaktadır. Evin bu sofasının üst kata çıkış merdivenlerinin olduğu yerde çeşme bulunmaktadır. Çeşme ve avludaki dairevi havuzuna Pınarbaşı Kırk Göz'den kanallarla su getirildiği de edindiğimiz bilgiler arasında yer alır (Fotoğraf 87).

---

¹²² Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, s.

¹²³ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, s.

Zemin katın girişi sofanın güneyinde yer alır. Bu sofanın kuzeyinde, üst kata çıkışı sağlayan ahşap merdiven bulunur(Fotoğraf 87). Bu merdivenin sağından bir koridorla evin mutfak, tuvalet, banyo ve kiler kısımlarının olduğu bölüme geçilir (Fotoğraf 88).Üst katta merdivenin solunda bulunan bir kapı, evin çatısına çıkar.

Evdeki kapı ve pencerelerin tümü ahşap malzemedен yapılmıştır. Zemin katın ana girişi, oda kapıları çift kanatlı ve ahşap malzemelidir. Evin kuzeyinde bulunan kilere geçit veren kapı ise tek kanatlıdır. Zemin katta kuzeydeki odalarda dolap ve yüklük uygulamalarına yer verilmiştir. Dolaplar, gömme dolap özelliği arz eder (Fotoğraf 89). Zemin kattan üst kata sofanın kuzeyinde yer alan ahşaptan yapılmış bir merdivenle çıkılır. Mutfak, lavabo, tuvalet, depo, kiler gibi bölümlerin kapıları ise tek kanatlıdır. Evin en ilginç özelliklerinden biriside zemin katın kuzeyinde mutfak bölümünün yanında tek kubbeli bir hamam bölümünün bulunmasıdır. (Fotoğraf 90).

Birinci katta da birbirine simetrik olarak yerleştirilen dört oda vardır.Bu odalar iç sofaya açılmaktadır. Zemindeki giriş kapısının üzeri ise çıkımlarla genişletilmiş, cumba bulunur. Bu sayede içerinin daha çok ışık alması ve bahçeyi seyretme ihtiyacının yanı sıra girişin üzerinde kapatılmıştır. Aynı zamanda üst katın tavan göbekleri alçıdan dairesel formda tasarlanmıştır. Tavan göbeklerinin köşelerine yerleştirilen oyma tekniğinde bildiğimiz yüzeysel oyma motifler restorasyon sonunda tekrardan uygulanmıştır (Fotoğraf 91). Üst katın tüm pencereleri dikdörtgen formda ve giyotin tarzda yapılmış olup demir parmaklıklar uygulanmıştır(Fotoğraf 92).

Güney Cephe: Evin avluya bakan cephesidir. Kemerli kapının bulunduğu alandan dış avluya çıkılır(Fotoğraf 93). Avlunun içerisine yerleştirilmiş bir de havuz bulunmaktadır. Bu cephe evin en yüksek ve hem alt katın hem de üst katın pencerelerini görebildiğimiz cephedir. Pencereler dikdörtgen formdadır ve alt katın ön cephesine ve kuzeydoğu cephesine açılmaktadır (Çizim 23).

Doğu Cephe: Evin doğu cephesi diyaliz merkezine çok yakındır. Doğu cephesinde, odalardan açılan birer pencere bulunmaktadır. Aynı zamanda st katın bu cepheye bakan iki odasının pencereleri görülebilmektedir. Pencereler bu cepheye hareketlik kazandırmış, dikdörtgen tarzda ahşap malzemededen yapılmıştır (Fotoğraf 94).

Kuzey Cephe: İl Sağlık Müdürlüğü yönüne bakan bu cephe mutfak bölümünün çatısıyla hemen hemen aynı seviyededir. Topoğrafik olarak bu cephe zemin seviyesinin altında kalmıştır. Sadece hamam bölümü ile mutfak bölümünün st örtüsü görülmektedir (Fotoğraf 95).

Batı Cephe: Evin yola bakan cephesidir. Alt katın bir bölümü de kaldırım seviyesinin altında kalmaktadır. Ancak ıkmalarla dışarıya taşırılmış st katın hareketliliğini burada görmek mümkündür. Bu cepheye bakan dört pencere ahşap malzemededen olup dikdörtgen tarzdadır (Fotoğraf 96).

atı: Evin çatısı oluklu kiremitle kaplı kırma çatıdır. Çatının saçakları ahşaptan yapılmış ve yapının beden duvarından 50-60 cm arası dışa taşırılmıştır. Çatının kuzeyinde yer alan evin bacası taş malzemededen yapılmıştır ve 80-90 cm arası uzunluktadır(Fotoğraf 97).

Süslemesi: Zemin katta süsleme taş taban döşemesinde görülür (Fotoğraf 98). Bu zeminde kesme ve renkli taşlarla oluşturulmuş dairevi bir tasarım vardır. Planda evin önünde görülen şadırvan günümüzde onarılmıştır(Fotoğraf 99). Sofanın güneyindeki odalarda yine çok güzel tavan uygulamaları yer alıyorken günümüzde bu tavanlar sklerek götürülmüştür. Onarım sonrası tavan süslemeleri mevcuttur (Fotoğraf 100). Günümüzde tavanlarda uygulanmış olan alçı kalem işçiliğin izleri seçilebilmektedir. Evin odalarında yer alan dolap ve yklkler süslemeden yoksundur.

Malzeme ve Teknik: Zemin katında yığma taş duvar kullanılırken birinci kat bağdadi duvar tekniğinde inşa edilmiştir. Evin zemin katında yapı malzemesi olarak tamamen taş malzeme kullanılırken st katta bağdadi duvar tekniği kullanılmıştır. Evin kapı ve pencerelerinde ahşap malzeme kullanılmıştır(Fotoğraf 101).

Tarihlendirme: Mahmut Arif-i Paşa Konağı, Kahramanmaraş'taki Geleneksel Türk Evleri arasında en eski tarihli evlerden birisidir. Zaman içerisinde vali konağı olarak da kullanılmış olan bu konağın eldeki kayıtlara göre 1904 yılında yapıldığı bilinmektedir. Fotoğrafla bu bilgi desteklenmiştir¹²⁴.

---

¹²⁴Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, s. 679.

4.14. Mustafa Kocabaş (Tabipler) Evi

Katalog No:14

Çizim: 24-25

Fotoğraf: 103-112

İnceleme Tarihi: 27.03.2015

Tarihi: 20.yy.

Genel Tanım: Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 25.11.2004 tarih 212 sayılı karar ile tescillenmiştir. Mustafa Kocabaş konağı olarak bilinen konutun ne zaman ve kim tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir.¹²⁵ Kayabaşı Mahallesi Kız meslek Lisesi Karşısında bulunmaktadır(Fotoğraf 103).

Plan ve Mimari Özellikleri: Kahramanmaraş'ın en eski evlerinden biri olup İranlı bir mimar tarafından yapılmıştır. Zemin ve iki kattan oluşan ev kesme taş örgülü yüksek duvarlarla çevrili çok geniş bir avlu içerisinde yer almaktadır (Fotoğraf 104). Kuzey-güney doğrultusundaki avlunun kuzeyinde yer alan konut iç sofalı plan şamasına sahiptir (Çizim 24). Yapıldığı günden bugüne onarımlar geçirmiş olan bu evin bazı kısımlarında sonradan eklenmiş bölümler yer alır¹²⁶.

Evin tüm katları iç sofalı plan özelliği göstermektedir. Ancak yapılan tespitler sonucunda evin ilk planına zaman içerisinde müdahale edildiği anlaşılmaktadır. Birinci kata zemin kattan gelen merdivenli girişle birlikte üç giriş vardır (Fotoğraf 105).Birinci katta kuzey-güney doğrultusunda iç sofanın etrafında sıralanmış odalardan oluşan plan tipi görülür. Birinci ve ikinci katlarda banyo, tuvalet bölümleri evin güneybatısına yapılmıştır. İkinci katın güneyinde teras uygulaması vardır (Çizim 25)¹²⁷.

---

¹²⁵ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, c. 1, s. 51.

¹²⁶ Özçelik, a.g.e., s. 51.

¹²⁷ Özçelik,a.g.e., s. 59.

Evin içinde ve dışındaki tüm kapılar ahşaptan yapılmıştır. Odalara açılan kapılar tek kanatlı iken dışa açılan kapıların tümü çift kanatlıdır. Doğuda yer alan avlu kapısı enikli kapı özelliğine sahiptir.

Güney Cephe: Evin geniş avlusuna bakan cephesidir. Evin zemin katından avluya açılan dört kapı vardır. Kapılardan ikisi basık kemerli dikdörtgen formda iken diğer ikisi düz kemerlidir (Fotoğraf 106). Zemin katın doğusundan merdivenle birinci kata geçiş vardır. Merdivenler birinci katın balkonuna çıkmaktadır. Kapı ahşap malzemeli ve çift kanatlıdır. Kapı üzerinde, üst katta tekrarını görebileceğimiz çok farklı bir pencere sistemine yer verilmiştir. Birinci ve ikinci katların pencere formları bu cephede aynıdır. Her iki katta pencereler dikdörtgen formu ve tek kanatlıdır. İkinci katta teras uygulaması oldukça geniş tutulmuştur. Bu balkonda sonradan yapılmış bir oda yer almaktadır. Alt katın ocağının bacası balkondan yükselmektedir (Fotoğraf 107). Evin pencere formları farklılık gösterir. Zemin katın güneyinde kare ve basık kemerli dikdörtgen formda pencerelere yer verilmiştir. Kapıların üzerinde dairesel pencerelere yer verilmiştir.

Doğu Cephe: Evin bu cephesi dik yokuşlu yola bakan cephedir. Evin avlu kapısı bu cephede yer almaktadır. Kitabenin üzerinde ise yuvarlak kemerli bir açıklık bulunmaktadır. Kapının üzerinde yer alan evin zemin katı avlu duvarı ile birleşiktir. Avlu duvarı üzerinde başlayan birinci katın bu cepheye bakan 5 penceresi bulunmaktadır. Pencereler dikdörtgen formda ve kanatlıdır. İkinci katta güneyde balkon kısmı yer alır. Odanın kuzeyinde ise çift kanatlı bir ahşap kapı yer almaktadır. Bu cephede ev kesme taşla yapılmış sütunla bölümlere ayrılmaktadır (Fotoğraf 108).

Balkonun kuzeyinde birer pencereli iki bölüm yer alır. Pencereler yine dikdörtgen formu fakat diğerlerine göre daha fazla bölmeli ama yine tek kanatlıdır (Fotoğraf 109).

Kuzey Cephe: Evin yola bakan cephelerinden birisidir. Aynı zamanda evin en hareketli ve en gösterişli tutulan cephesidir. Birinci katın altında, zemin katın kuzeye bakan odalarında dairesel gotik pencereler yer alır. Zemin katın kuzeyinde pencereler yuvarlak göz pencere olarak tasarlanmıştır. Evin, birisi ortadan diğeri batı köşesinden

olmak üzere iki girişi vardır. Ortadaki girişe iki yandan yükselen merdivenlerle çıkılmaktadır. Bu özellik bölgede özgün olmayan bir üsluptur (Fotoğraf 110).

İkinci katta balkon olarak tasarlanan alan diğer balkonlar gibi tırabzanlarla çevrelenmiştir. Alt ve üst katın bu cephedeki tüm pencereleri ahşaptan ve çift kanatlı olarak yapılmıştır (Fotoğraf 111).

Batı Cephe: Bu cephe yapının en sağır cephesidir. Sebebi ise yanında çok yakın yapılmış olan konuttur. Bu cephede zemin kat bulunmazken birinci katın sofasında dilimli kemerli pencere uygulaması görülmektedir. Yalnızca batı cephesinde dilimli pencere uygulaması yer alır. Bu pencerenin formu birinci katın dışarı açılan kapılarının üzerinde kemer formu ile aynıdır. Bu pencerenin güneyinde iki adet enine dikdörtgen pencere yer alır. İkinci katta kuzeyindeki oda ve sofada pencere formu diğer cephedekilerin tekrarıdır. Güneyde birinci kattaki gibi enine dikdörtgen iki pencere bulunmaktadır. Bu pencereler birinci kata göre daha bölmelidir¹²⁸ (Fotoğraf 112).

Çatı: Evin üst örtüsü kiremit kırma çatıdır. Ahşaptan yapılmış olan çatının saçakları 50–60 cm arası dışa taşmış evin çatısının kuzey, doğu ve batısında olmak üzere bacalar bulunmaktadır. Bacalar 150-175 cm arası yükseklikte ve kare formundadır.

Süsleme: Yakın zamana kadar tabipler birliği olarak kullanılan Kocabaş Evinin eski iç süslemesi hakkında kesin bir bilgiye sahip değiliz. Sebebi evi devralan birliğin evi kendi insiyatifleri doğrultusunda yeniden düzenlemesidir. Birçok değişiklikler yapılmış ve bu sebeple içerisi hakkında bilgilere ulaşılamamıştır. Evin dış cephesi kesme taş örgülüdür. Süslemeler ve kapı pencere formları estetikdir. Tırabzanlar ve ferforjelerde bitkisel süslemeler yer alır. Yuvarlak mazgal pencere tarzı süsleme vardır.

---

¹²⁸ Özçelik, a.g.e., s. 53-54

Malzeme ve Teknik: Evin avlu duvarı kesme taş ve kaba yonu taş malzemeden yapılmıştır. Evde ise tamamen kesme taş malzeme kullanılmıştır. Betonarme uygulamada bulunmaktadır.

Tarihlendirme: Doğudaki avlu kapısı ve cephe hareketliliğiyle diğer konaklardan ayrılır. Cephelerde görülen kapı, pencere ve mermer formlarının yanı sıra tamamı düzgün kesme taştan yapılmış olan Mustafa Kocabaş Konağı, Kahramanmaraş'taki geleneksel Türk evleri içerisinde farklılıkları ile öne çıkan yapılardan birisidir. Yapı dönemsel stil kritiğine göre değerlendirildiğinde diğer konaklardan farklı bir form sergilemektedir. Batı etkisinin de görüldüğü bu konut 20. yüzyılın başlarına tarihlendirilmektedir¹²⁹.

---

¹²⁹ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, c. 1, s. 51.

4.15. Müftü Rafet Efendi Konağı

Katalog No:15

Çizim: -

Fotoğraf: 113-117

İnceleme Tarihi: 17.03.2015

Tarihi: 19. ve 20. yy.

Genel Tanım: Yapı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından 06.12.1985 tarih 1629 sayılı karar ile tescillenmiştir. Müftü Rafet Konağı olarak bilinen konut, Kurtuluş Mahallesi Hatun'ıye Caddesi 180 ada 24. parselde kentsel sit alanı içerisinde Hatun'ıye Camii yanında yer almaktadır¹³⁰. Müftü Rafet Konağı şahıs mülkiyetinde olup kim tarafından yapıldığı bilinmemektedir (Fotoğraf 113).

Plan ve Mimari özellikleri: İç sofalı plana sahip olan konut, eğimli bir topografyada yer alan konut üç kat şeklinde planlanmış metrekare olarak büyük bir konaktır. Geleneksel Türk Evi plan düzenine sahip olan konutun dışarıya bakan üç cephesi vardır. (Fotoğraf 114).

Zemin katın pencere ve kapıları avluya açılmaktadır. Ortada yarı dairevi şekilde dışa çıkmaktadır. Bu kısmın sağ ve solunda birer oda bulunmaktadır. Odaların hepsi beşik tonozludur¹³¹. Evin içerisinde çok fazla tahrip söz konusudur. Avluda daha önceden bulunan mutfak şimdi yıkılmıştır. Sadece ocak kalıntıları bulunmaktadır. Evin üst katlarına ahşap merdivenle çıkılırken ahşap merdiven yıkılmış yerine beton yapılmıştır.

Birinci katta sofa yarı dairevi çıkıntı yaparak zemin katın üzerine oturmaktadır. Ortada renkli taşlarla zemin süslemesi yapılmıştır ve süslemenin ortasında bulunan havuz şimdi yoktur¹³². Odalar sofaya açılmaktadır.

¹³⁰ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, c. 1, s. 419.

¹³¹ Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, c. 1, s. 419.

¹³² Kahramanmaraş Belediyesi, *a.g.e.*, c. 1, s. 419.

Güney Cephe: Evin avluya bakan cephesidir. Dış sofada oluşan dairevi çıkıntı bu cepheye hareketlilik kazandırmıştır. Ahşap direkler zemin ve üst katın güney cephesinde yer almaktadır.

Doğu Cephe: Dışarıdan etrafını dönecek şekilde tanımladığımızda evin girişi doğu cepheden dar bir sokaktan sağlanmaktadır. Ve burada bulunan enikli kuzulu kapı at nalı kemer içerisine yerleştirilmiştir (Fotoğraf 115).

Kuzey Cephe: Konağın kuzey cephesi sokağa doğru taşırılmış cumba ile hareketlilik kazanmıştır. Pencerelemin kemerleri ve çevresi evin duvarından daha farklı kesme taş ile yapılmıştır. Bu yönüyle duvarın içerisinde ön plana çıkmaktadır. Bu cephenin alt katında kenarları kesme taşla yapılmış pencereler bulunur. Aynı zamanda üst kata sıra sıra demir korkuluklu dikdörtgen pencereler yerleştirilmiştir.(Fotoğraf 116).

Batı Cephe: Batı cephe Hatun'ıye Camii'nin kuzeyine bakmaktadır burada da açılan pencereler bu cepheye hareketlilik kazandırmıştır. Yükseklik olarak en yüksek cephe bu taraftır. Alt katta iki pencere bulunurken bu cephenin üst katında bağdadi duvara dört pencere açılmıştır. Pencerelemin demir korkulukludur. Evin en ihtişamlı cephesidir(Fotoğraf 117).

Malzeme ve Teknik: İlk iki kat taş yığma duvar tekniğinde üst kat ise bağdadi tekniğinde inşa edilmiştir. Evin pencere ve kapı kenarların da kesme taş kullanılmıştır. Üst örtüsü saçtır ve dışarıya taşırılmıştır.

Tarihlendirme: Müftü Rafet Efendi konağı hacimli özelliğı ile diğer konaklardan farklı bir özellik taşımaktadır. Osmanlı döneminin son yıllarında yapılmış olduğı (1896) zikredilmektedir¹³³.

---

¹³³ Kahramanmaraş Belediyesi, a.g.e., s.,420

5. DEĞERLENDİRME

5.1.Yapı Malzemesi

Araştırmamıza konu edindiğimiz Mahmut Arif-i Paşa, Dedeoğlu, Beyazıtlar, Köker, Aytemiz Evi, vs. konutlardan örnekleyecek olursak ve çalışmamızın içerisine dâhil etmediğimiz konutları değerlendirdiğimizde ağırlıklı olarak zemin ve birinci katlarda kesme ya da yontu taş duvar tekniği uygulanmıştır. İkinci katlarda ise ahşap malzemenin kullanıldığını görmekteyiz. Ancak Maraş'ın eski fotoğraflarında veya kaynaklarda çok fazla niteliği olmayan evlerin kerpiç üzeri toprak yapılar olduklarını da öğrenmiş bulunuyoruz. Asıl konak mimarisi ve üst örtünün kiremit örtüye dönüşmesi zengin ve şehirde yaşayan gayrimüslim aileler tarafından kullanılmıştır. Bizim araştırmamıza konu edindiğimiz yapılar konak şeklide planlanan yapılardır. Bu yönüyle genellikle taş, ahşap ve kiremit kullanılmıştır.

5.1.1. Taş

Taş malzeme genelde evlerin zemin katları duvarında, merdivende, yer döşemesinde ve avlu duvarında kullanılmıştır. Bazı evlerin duvarları tamamen taştan yapılmıştır. Kullanım alanlarına göre değişen taş, genellikle kesme veya kaba yontu taş olarak karşımıza çıkmaktadır. Kaba yonu taş örgü tekniği ile yığma şekilde yapılmaktadır.

5.1.2. Ahşap

Kahramanmaraş konaklarında özellikle incelediğimiz tüm konaklarda ahşap malzeme evlerin bağdadi duvar, iskelet sistemlerinde, zemin döşemeleri, tavan, pencere ve kapılarda; ahşap ise balkon çıkmalarında, cumbalarda aynı zamanda dolap ve yüklüklerde ağırlıklı olarak kullanılmıştır.

5.1.3. Maden

Kahramanmaraş konutlarının pencere ferforjelerinde ve balkon tırabzanlarında ağırlıklı olarak demir kullanılmıştır. Kapı kanatları çerçevelerinde ve tokmak kilit sistemleri madenden yapılmıştır.

5.1.4. Tuğla/Kiremit

İncelediğimiz konutlarda tuğla malzeme kullanımına rastlanılmamıştır. Ancak çatı örtülerinde kiremit genel olarak kullanılmıştır.

5.2. Yapı Elemanları

5.2.1. Duvarlar

Konutların duvarlarında kullanılan yapı malzemesi, duvar tekniği ve farklı bölümleri nitelemiş isimler olarak farklılık arz etmektedir. Genel olarak Maraş'ta incelemiş olduğumuz tüm konutların ilk katlarında moloz taşlardan yığma taş duvar uygulanmıştır. Çelebiler Evinde dolma duvar uygulaması vardır. Dedeoğlu, Kocabaşların konağı, Gözlüklü Ali evinde vs. zemin katlarda kalın duvar uygulamasına sahip olan duvarlar üst katlarda bağdadi duvar veya hımış duvar uygulaması kullanılmıştır. Cephe yönüyle kuzeyde bulunan duvarlar genelde kalın ve sağır yapılmıştır. Genel itibariyle duvarlar içerden ve dışarıdan sıvanmıştır. Ancak bazı konutlarda sıvasız duvarlara da rastlamak mümkündür.

5.2.2. Kapılar

Konaklarda kapılar sonradan eklemelerin dışında ahşap malzemedan yapılmıştır. Kapıları genelde içeriye doğru açılmaktadır. Kapılar konaklarda iki tür olarak karşımıza çıkmaktadır. Birincisi avlu duvarından içeriye girişi sağlayan büyük ölçekli cümle kapılardır. Bu kapılar genelde ahşap malzemedan yapılmış olup üzerinde büyük mıhlar yer alır. Hacimli menteşelere sahip olan bu kapılar evin ekonomik durumuna göre de sanatsal zenginlik barındırır. Bu kapıların en büyük özelliği başka bir yörede olmayan enikli kuzulu diye tabir edilen bir sisteme yani ikinci küçük bir

kapıya sahip olmalarıdır. İnsanlar geçerken ortadaki küçük bölüm, hayvanlar ya da arabalar geçerken büyük bölüm açılmaktadır.

Anadolu kapılarının özellikleri arasında yer alan ve kültürümüzün konut mimarisinde ince ayrıntıları arasında değerlendirilen kapı tokmakları Maraş konaklarının kapılarında da estetik duygunun zarafetiyle şekillenmiştir.

Konakların içerisinde sofaya açılan oda kapıları da çift veya tek kanatlı şekilde teşkilatlandırılmıştır. Konağın sahibinin ekonomik durumuna göre kapılarda sanatsal zenginlikler görmek mümkündür. Dedeoğlu, Mustafa Kocabaş Tabipler evi, Kocabaşların Konağı vs. konutlarda üzeri saçla kaplanmış enikli diye tabir edilen çift kapı uygulanmıştır.

5.2.3. Pencereleler

Pencereler, zemin katlarda mazgal ya da normal planlanmış, genellikle küçük ölçekli tutulmuştur. Az tutulan bu pencerelere demir parmaklıklar yerleştirilmiştir. Üst katlarda ise pencere sayısı yeterince çoktur. Türk evinin dışarıya hâkim olma özelliği ve ışıktan fazla yaralanma amacından dolayı cumbalara/çıkmalara da pencere açılmıştır. Pencereler ahşaptan yapılmış olup, iki türlü açılmaktadır. Kanatlar Mahmut Arif-i Paşa Konağında yanlara açılırken Dedeoğlu Konağında giyotin tarzda yukarıya doğru kaldırılmaktadır.

5.2.4. Tavanlar

Kahramanmaraş'taki geleneksel Türk evlerinde tavanlar, evlerdeki odalara göre farklılık gösterir. Genelde sade, düz ve ahşap malzemeden yapılan tavanların dışında Baş Kâtip Sıtkı Efendi ve Mahmut Arif-i Paşa Konağında alçıdan yapılmış tekne tavanlara rastlamak mümkündür. Bu tavanlarda Maraş'ın yüzeysel oymacılıkta kullanılan süslemelerini de görmek mümkündür.

5.2.5. Dolaplar

Konaklarda dolap uygulamasına mümkün mertebede yer verilmiştir. Ancak dolapların birçoğu günümüze orijinal şekliyle ulaşmamıştır. Dolaplar aralarında bölmeli olarak yapılmış ve sade tutulmuştur. Dedeoğlu, Deli Gönüller Konağı ve Arif-i Paşa konağında olduğu gibi genellikle sağır duvarların iç kısmına yerleştirilmiştir.

5.2.6. Ocaklar

Konaklarda yaşamın önemli bir unsuru da ocaklardır. Evin günlük yemeğinin piştiği ana mekânları şekillendiren önemli bir parçadır. Ocaklar, ateşlik ve kademeli olarak yükselen davlumbaz bölümünden oluşmaktadır. Genellikle bir duvarın içerisine yerleştirilmiştir. Buldukları mekân içerisinde, içeriden çıkıntı yapan tek yapı elemanıdır.

Ocaklar yerden hafifçe yükseltilerek alt örtünün zarar görmesi engellenir. Genelde küçük ölçekli olan ocaklar ısınmak için kullanılır ancak Maraş konaklarında yer alan ocaklar alt katta ya da avlu içerisinde şekillenen büyük ölçekli ocaklardır. Deli Gönüllüler konağında gördüğümüz gibi ocakların olduğu bölümde duvara açılmış nişler yer alır. Aynı zamanda ocakların yanında küllük hazneleri de bulunur.

5.2.7. Merdivenler

Katlar arasında geçişi sağlayan merdivenler çoğu zaman ahşap malzemedeki kenarları korkuluklu şekilde yapılmıştır. İç sofalı evlerde birinci kata ulaşan merdivenlerin genellikle içeriden yapılmıştır. İncelediğimiz konaklarda Aytemiz, Gözlüklü Ali ve Mahmut Arif-i Paşa Konaklarında yukarıya ulaşım içerden sağlanmıştır. Merdivenler incelediğimiz dış sofalı konaklarda Dedeoğlu, Deli Gönül ve Köker Evi vs. dışarıdan ikinci kata çıkışı sağlamaktadır. Ancak iç sofalı olan Kocabaşların Konağında içerden yukarıya çıkış olduğu halde dışarıdan yukarı çıkış merdiveni de yapılmıştır.

5.2.8. Taşıyıcılar

Konakların dış sofalarında taşıyıcı olarak bulunan malzeme ahşap direkleridir. Aynı zamanda çıkmalarda eli belindeler çoğunluktadır. Kahramanmaraş bölgesinde çıkmalarda kullanılan malzeme ahşaptır. Taş malzemedен yapılmış konsollar bulunmaz. Ancak yığma tekniğinde yapılan zemin katların duvarları büyük oranda taşıyıcı öğelerdir.

5.2.9. Çeşmeler

Kahramanmaraş'ta bulunan konakların hemen hemen hepsinde su kültürü vardır. Arif-i Paşa Konağında çeşme orta sofanın içerisinde yer almaktadır. Ancak Dedeoğlu ve Deli gönüllüler konağında avluda yer almaktadır. Evlerin dış sofalarında/hayatlarında çeşme bulunur. Daha önceleri her konağa doğal kaynak suyu geldiği söylenmektedir. Ancak daha sonra bu çeşmeler şebeke suyuna bağlanmıştır. Çeşmelerin küçük bir yalağı ve kurnası bulunur. Kurnanın hemen yanında biraz yükseğe açılmış niş yer almaktadır. Yalağın kenarında küçük hazne yalaklar yapılır. Çeşmelerin konağın içerisinde olduğu örneklerde vardır. Buradan akan su, bahçe havuzuna dökülür ve bahçe sulanır.

5.2.10. Bacalar

Konakların önemli bir yapı elamanı da bacalarıdır. Bacalar genellikle saçakların kenarlarında yer alır ve ocaktaki dumanı dışarıya atan 50-100 cm yükseltilmiştir. Bacalarda genellikle taş kullanılmıştır.

5.3. Plan Tipleri ve Elamanları

5.3.1. Plan

Kahramanmaraş'ta yer alan konakların/evlerin plan tipleri genellikle Türk Evi Plan geleneğinin özelliklerini göstermektedir. Genelde iç ve dış sofa uygulaması görülmektedir. Orta sofa geleneği olan evlerde bölgede yer almaktadır. Bazılarını örnekleyecek olursak Kocabaşların konağı, Aytemiz evi ve Arif-i Paşa konaklarında

iç sofa planı uygulanırken, Dedeoğlu, Deli Gönül konaklarında dış sofa plan şeması uygulanmıştır.

5.3.2.Sofa

Türk evi plan geleneğinin olmazsa olmaz ana unsuru sofadır. Ortak kullanım alanı olarak bilinen sofa diğer odalara da geçişi sağlayan evin ana bölümüdür. Ev halkının, dinlendiği, iş yaptığı, oturduğu, toplandığı alandır. Sofa, Maraş evlerinde diğer mekânlara göre daha büyük ölçeklidir. Kahramanmaraş'ta yer alan konaklarda zemin katta bulunan sofalar bahçeye/hayata bakarken evin girişi bu sofadan sağlanmıştır. Ancak üst katlarda, ortada yer alan sofa dışarıya çıkıntı yaparak cumbayı oluşturmuştur.

Sofalarda genellikle pencere sayısı fazla olur. Gün ışığından fazla istifade etmek için bu şekilde uygulamaya gidilmiştir. Odalara nazaran süsleme yönünden daha sade tutulmuşlardır. Ocağın veya çeşmenin olduğu sofalarda vardır. Sokağa açılan çıkımlar sofaya bir hareketlilik kazandırırken evin sokağa hâkimiyetini de beraberinde getirmektedir.

5.3.3.Oda

Evin oluşmasını sağlayan ana unsurlardan biride odalardır. Bu odalar birçok fonksiyona sahip kendi başlarına yaşama birimleridir. Her oda kendi içerisinde yemek yenilen, dinlenen veya oturlan odalar şeklinde ayrılabilirdiği gibi bu tür faaliyetlerin hepsinin yapıldığı odalarda vardır. Bu eylemlerin yapılması için oluşturulan odalar evi oluşturan asıl unsurlardır.

Odaların içerisinde dolap, ocak, niş olmaktadır. Kapılar çift ya da tek kanatlı olarak açılmaktadır. Kahramanmaraş'ta odalar genelde sade tutulsa da tavanlarının alçıyla kaplandı ve bitkisel süslemenin hâkim olduğu konaklarda bulunmaktadır. Ahşap süslemeli tavanlara da rastlanılmaktadır. Yazlık ve kışlık odalar şeklinde kuzey-güney yöndeki odalar değerlendirilse de işlevlerine göre isimlendirilen odalarda bulunmaktadır.

Selamlık odası Arif-i Paşada zemin katta ilk girişte yer almaktadır. Ancak Deli Gönül gibi dış sofalı konaklarda ikinci katta büyük oda olarak yer almıştır. Genellikle eve gelen misafir karşılanmakta ve dinlendirilmektedir. Bununla beraber odaların şekillenmesinde bazı malzemeler yer almaktadır. Evlerde kullanılan leğen, ibrik, havlu ve ısınma ocakları odalarla birlikte anlam kazanan araç-gereçler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Odaların en önemli unsurlarından biriside sedirlerdir. Bunlar yerden oturma seviyesinde yükseltilmiş oturma alanlarıdır.

5.3.4.Kiler/Mutfak

Kahramanmaraş konaklarının olmazsa olmaz yapı plan elemanları arasında olan bölümlerden birisi de kiler ve mutfak bölümüdür. Yazın depolanan hasadın ve erzakın biriktirildiği mekânlardır. Kilerler ya tek başlarına olurlar ya da mutfakla iç içedirler. Zemin katlarda ocağa yakın odalar mutfak olarak kullanılmıştır. Kiler ve mutfağın önemli unsurlarından biriside ocağa yakın bir yerde yer alan almalık raflarıdır.

5.3.5.Çıkma/Cumba ve Saçak

Genellikle sokağa bakan oda veya sofadan dışarıya 90-100 cm çıkıntı yapan unsurlardır. Oda veya sofa genişliğinde dışarıya taşırılmışlardır. Çıkma/cumba ve saçaklar, ahşap direkler veya eli belindeler ile taşınmaktadır. Duvarları bağdadi olarak tasarlanmaktadır. Çıkmalar üzerindeki pencereler, giyotin tarzda dikdörtgen formdadır. Çıkmalar Kahramanmaraş konaklarının cephelerine hareketlilik kazandırmışlardır. Cumbaların içerisine pencerenin alt yüksekliğinde oluşturulan sedirlerde önemli bir unsurdur.

Saçaklar yağmur ve kar sularının evin duvarlarına zarar vermemesi için dışarıya doğru taşırılmış ve cephede monotonluğu ortadan kaldıran unsurlardır. Kirişlerin devamı şeklinde uzanan saçaklar üst kata çıkan merdivenlerin üzerinde biraz daha uzatılmaktadır. Asıl fonksiyonunun yanı sıra eve estetik bir görünüm kazandırmaktadır.

5.3.6.Balkonlar

Evlerin giriş katının üzerinde yer alan ve dışarıya çıkıntı yapan seyir alanlarıdır. Maraş konaklarında azda olsa beton balkonlara da rastlanmaktadır. Bunlar orta sofadan dışarıya açılmaktadır. Köker Evi ve Mustafa Kocabaş Tabipler evi bu tezimizi doğrulamaktadır.

5.3.7.Çatılar

Evlerin üzerini kapatan örtü sistemi olan çatılar, Kahramanmaraş'ta kırma ve beşik çatı formunda uygulanmıştır. Kırma çatılar dört yöne veya değişik yönlere eğimlenen çatılardır. Beşik çatılar ise iki yöne tek omuzla ayrılan örtü sistemidir. Genellikle yörede çatılar kiremitle örtülmüştür. Bazı konaklarda çinko uygulaması da vardır.

5.3.8.Cihannüma:

Genel anlamda çatı katlarında çevreyi seyretmek için yapılan pencereci oda, yarı açık mekân ya da kule şeklinde tasarlanan cihannüma bölümleri Kahramanmaraş konaklarında da karşımıza çıkmaktadır. Aytemiz evinin en üst katında dikdörtgen plan düzeninde karşımıza çıkar. Çelebiler evinde üzeri kırma çatıyla kaplanmış, önüne demir ferforje korumalı balkonla karşımıza çıkmaktadır. Gözlüklü Ali Efendi evinde de dairevi pencere düzeniyle cihannüma katı yerleştirilmiştir. Genellikle İstanbul evlerinde görülen bu uygulama Maraş konaklarında da görülmektedir.

5.4.Süsleme

Anadolu coğrafyasının her bir tarafına yayılan geleneksel plan ve mimariye sahip olan Türk Evleri sanat tarihi ve mimarlık alanında önemli bir araştırma unsurudur. Bu sebeple bu evlerinin planının ya da mimarisinin yanı sıra en vazgeçilmez unsuru olup evi estetik hale getiren en önemli etken hiç şüphesiz süslemesidir. Bölgenin sanatsal zenginliği ve ev sahibinin maddi gücüne göre değişiklik arz etmektedir.

Birçok sanatsal zenginli bölgesinde barındıran Kahramanmaraş konaklarında sadelik hâkimdir. Fakat bu cephelerinde hareketlilik söz konusudur. Evlerin cephelerinde birlikte kullanılan ahşap ve taş uyum içerisinde estetik görünüm kazandırmıştır. Çift Aslan konağının cephelerinde dairesel hatlar ve damla motifleri kullanılmıştır. Arif-i Paşa Konağında sıra sıra yerleştirilen pencereler tüm cepheye hareketlilik kazandırmıştır. Ayrıca Aytemiz Evinin cephesindeki ahşap direkler arası kemerlerle dizayn edilmiştir. Dedeoğlu konağında ise dış sofa dışarıya açılırken asıl kuzey cephesinde uygulanan dışarıya eli belindelerle taşırılan cephe yoğun bir hareketlilik kazandırmıştır.

Kahramanmaraş'ta bulunan geleneksel özellikleri taşıyan konutlarda süsleme farklı noktalarda karşımıza çıkmaktadır. Giriş kapılarında ve pencere kenarlarında bulunan renkli taş işlemeciliği sıralı şekilde uygulandığı alanları süslemiştir. Aynı zamanda kapı kemerleri ve kapı üzerlerinin testere dişi şeklinde şekillendirilmesi buralara da estetik kazandırmıştır. Yer döşemelerinde uygulanan bölgeye özgü renkli taş ve dairesel hatlar da önemli bir ayrıntı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Evlerin bazı eyvan ve oda tavanlarında uygulanan alçı süslemeler Maraş yöresinde bilinen yüzeysel oyma tekniği ile ortaya çıkan motiflerdir. Bazı evlerde çok nadiren de olsa ahşap tavan uygulaması görüyoruz. Dolap ve pencere kenarları genelde sadedir. Pencere kenarlarında ve balkon tırabzanlarında süsleme uygulanmıştır. Bazı evlerin giriş kapılarının kemerindeki kilit taşına Maşallah yazısı yazılmış ve bitkisel süsleme uygulanmıştır.

Estetik düşüncenin ürünü olarak karşımıza çıkan kapı tokmaklarında farklı şekillerle karşılaşmamız mümkündür. Kahramanmaraş yöresinde inşa edilen konutların süsleme açısından en önemli özelliği sade tutulmasıdır.

Konakların balkonlarında Beyazıtlar Evi, Aytemiz Evi ve Çiftaslan konağında olduğu gibi kemerleri arasında sarkan sarkıtlar konutların cephelerini süsleyen unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda Deli Gönül, Dedeoğlu, Köker Evi, Çelebiler konaklarında olduğu gibi duvarlara açılan küçük nişlerin ve çeşmelerin yanlarına yerleştirilen nişlerin ağızları kemerli şekilde planlanmıştır.

6. KARŞILAŞTIRMA

Kahramanmaraş konutları Sedat Hakkı Eldem tarafından Akdeniz ve Güney Anadolu evleri arasında değerlendirilmektedir. Antalya'dan başlamak üzere Adana, Alanya, Akseki, Anamur, Ermenek, Mut, Silifke ve Maraş'a kadar uzanan coğrafyada, Toroslar hattı boyunca yer alan konutlar arasında değerlendirilmiştir. Bu yönüyle yakın coğrafyasında yer alan konutlarla karşılaştırdığımızda Plan geleneği olarak iç ve dış sofalı plan şemasının uygulandığını görmekteyiz. Sedat Hakkı Eldem'in iç ve dış plan tipolojisine göre incelediğimiz evleri değerlendirdiğimizde Mahmut Arif-i Paşa Konağında, Köker Evinde, Tabipler Evinde ve Aytemiz Evinde iç sofalı plan geleneği görülmektedir. Dedeoğlu ve Deli Gönül, Köker Evinin doğu kısmında dış sofa uygulamasını görmekteyiz. Mersin ve Antalya evlerinde iç sofa uygulaması örnekleriyle benzer plan şamasına sahiptir. Aynı zamanda Gaziantep evlerinde uygulanan dış sofa plan örnekleriyle de benzeşmektedir.

Aytemiz, Çelebiler ve Gözlüklü Ali konaklarında uygulanan cihannüma katı İstanbul etkisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Beypazarı ve İstanbul uygulamalarında görülen bu bölüm dönem itibariyle karşılaştırıldığında usta etkisi olarak değerlendirilebilir.

Yapı malzemesi olarak taş ve ahşap kullanılırken, maden ve kiremit tuğlalar muhtelif yerlerde tercih edilmiştir. Evlerin zemin katlarında genellikle yığma tekniğinde moloz taşlarla örülmüştür. Antalya ve Mersin evleriyle karşılaştırdığımızda yapım tekniklerinde benzer uygulamaların olduğunu görüyoruz. Evlerin üst katlarında ise bağdadi duvar tekniği uygulanmıştır. Bu yönüyle de Antalya, Beypazarı, Mersin ve Safranbolu evleriyle örtüşmektedir. Evlerin kapı, pencere ve dolaplarında kullanılan ahşap, yer yer süslenmiştir. Korkuluklarda ve tırabzanlarda maden tercih edilmiştir. Safranbolu, Ankara evlerine göre Kahramanmaraş evleri süsleme açısından çok mütevazidir. Safranbolu ve Antep evlerinde girişlerde yer alan maşallah yazısına Maraş'ta da rastlanmaktadır. Bölgesel olarak kullanılan malzemenin coğrafya ve bitki örtüsüyle paralel olduğunu görmekteyiz.

7. SONUÇ

İnsanoğlu var olduğu zamandan bu yana kendisi için tehlike arz etmeyecek veya yaşam koşullarını sürdürebilecek korunaklı alanlar aramıştır. Mağara ve ağaç kovuklarındaki yaşam koşullarından, insan eliyle yapılmış ilk barınak ve çadır geleneğinden klasik Osmanlı mimarisine kadar bir süreç izlemiştir.

Tezimizin giriş bölümünde ifade ettiğimiz gibi incelemeye çalıştığımız Türk Ev Mimarisi belirli evrelerle gelişerek gelmiştir. Son olarak incelediğimiz 18. ve 19. yüzyıl konakları Osmanlı Devletinin son mimari sürecinde şekillenmiştir. Altı yüzyıllık Osmanlı-İslam Medeniyeti insani yaşamın en ince ayrıntısına kadar girip her bir davranış kalıbını her alanda olduğu gibi mimari kulvarda da nesnel araç gereçlerle belli formlara dönüştürebilmiş ender medeniyetlerden biridir.

Kahramanmaraş'ta konak mimarisin gelişmesi genellikle 19.yüzyıldan itibaren başlamıştır. Kamu yapılarında ortaya çıkan gelişim konut mimarisini de etkilemiştir. Kahramanmaraş'ın 19.yüzyıldaki sosyolojik yapısını incelediğimizde farklı etnik grupların şehirde hep birlikte yaşadıkları görülmektedir. Kahramanmaraş'ın yerlileri zamanla ermeni ustaların işçiliklerinden etkilenmiş ve konut mimarisinin şekillenmesinde etkili olmuş. Şehirde yaşayan ailelerin zenginleşmesi konutların gelişimini de beraberinde getirmiştir. Ve bütün konaklara suyun ulaştırılması konakların gelişimini yakından etkilemiştir. Maraş'ta ilk olarak dış sofalı basit ölçekli evler görülürken, Sedat Hakkı Eldem'in ifadesiyle 18. Yüzyılın sonundaki gelişmelerle büyük ölçekli konaklar iç sofalı olarak inşa edilmiş ve Anadolu'ya yayılmıştır.

Tezimizde Kahramanmaraş konutlarının coğrafya ile olan ilişkisi, iklimsel hareketliliğin konutlar üzerindeki etkisi ve bölgede bunlara bağlı olarak kullanılan malzeme ele alınmıştır. Bu etkenlerin yanı sıra konak, mahalle, sokak, hayat arasındaki ilişki ve buna bağlı olarak gelişen etkenler değerlendirilmiştir.

Coğrafi konumun ve iklimsel özelliklerinin yanı sıra bölgenin etkisiyle şekillenen Türk evleri, Türk kültürünün yaşam koşulları çerçevesinde incelediğimiz mimari özelliklerini Osmanlı Devletinin son beş yüz yılında olgunlaştıran mimari

geleneğin yansımasıdır. Türk evi bu süre içerisinde büyük gelişmeler göstermiş ve kendi içinde olgunlaşmış, bölgelere göre farklı şekil ve tiplerde ortaya çıkmıştır.

Çağımızın insanı, büyük bahçeleri, büyük kapıları, sofaları, köşkleri, cumbaları olan eski Türk evlerinde oturmuyor artık. Günümüzün gerçekleri, o evlerin büyük aile düzenini bölmüş; evler apartmanlara, apartmanlar bloklara ve sitelere dönüşmüştür. Fakat çağımızın bu katı gerçeği eskiye ait güzellik sırlarını, evi ev yapan etik ve estetik elemanlarını bilmemize ve bunlardan yararlanmamıza engel olmamalıdır.

Kahramanmaraş'ta incelediğimiz konutlar Sedat Hakkı Eldem tarafından Akdeniz Bölgesinde yer alan konutlar arasında değerlendirilmiştir.

Ayrı ayrı ev tiplerinin doğması farklı topoğrafik şartlara dayanmaktadır. Ancak aynı bölgede farklı şekil ve tarzda konutların da ortaya çıkması bölgenin özel yapısından kaynaklanabilmektedir.

Bu bölgedeki evlerin şuan var olandan daha eskileri kerpiç ve düz dam örtülü iken son yüzyıl içerisinde şekillenen evler, taş, ahşap veya kiremit çatılıdır. Bölgedeki evler genel ekseriyetle dış ve iç sofalıdır.

Kahramanmaraş'ta bulunan konutların Akdeniz Bölgesinde değerlendirilmesi coğrafya itibarıyla Toroslar'ın son uzantısında Akdeniz iklimin en son ulaştığı bölgede yer almasından dolayıdır. Kahramanmaraş'ın geçişken bir coğrafyada bulunmasından dolayı Güney Anadolu Bölgesinde yer alan Halep etkisi, dini mimari yapılarında görüldüğü gibi konut mimarisinde de kendini göstermektedir.

Asıl, oda ve sofadan meydana gelen Türk Evi'nin planına etki eden birçok nedensel faktör vardır. Maraş konaklarının da olmazsa olmaz özelliği sofa ve hayatıdır. Hayat bir geçit olmakla birlikte bütün ev halkının ya da mahallede bulunan insanların toplandığı, düğün, bayram gibi birlikteliklerin gerçekleştirildiği, ihata duvarıyla çevrilmiş korunaklı alanlardır. Bu evin iç sofasından bağımsız olarak açık olan merkezi alanlardır.

Plan şeması içerisinde oda, sofa ve eyvan bağlamında değerlendirdiğimizde evin odalarının açıldığı ana mekânlar iç ya da dış sofalıdır. Sofalar, ev ahalisinin

toplandığı ve kadınların gündelik işlerini yaptıkları mekânlardır. İç sofalı evler sokağa doğru elibelindelerle dışarı taşırılır ve sokağı seyreden cumbalar ortaya çıkar. Cumbalar üst katlarda çıkıntı yaptıkları için hem sokağı daraltmazlar hem de evin daha fazla ışık almasını sağlarlar. İstanbul etkisi olarak Anadolu'ya yansımış olan bu mimari üsluba Türk İslam kültüründe evin kadınının dışarıda çok fazla zaman geçirmemesi ve buna bağlı olarak gelişen dışarıyı seyretme ihtiyacından dolayı anlam yüklenmiştir.

Kahramanmaraş konaklarında Sofaların içerisinde ortaya çıkan pencere hizasındaki sedirler ergonomik olarak tasarlanmış ve insanların dizleri hizasında rahat oturma düzenine sahip yapı elamanlarıdır.

Türk-İslam mimarisiyle şekillenmiş evlerde insanlar aile düzenini bu sofalarda kurdukları disiplinler birlikteliklerle korumuşlardır. Bu meseleyi Turgut Cansever fiziki ve beşeri olmak üzere iki temel üzerine bina etmiştir. Fiziki unsur mekân ya da evdir. Evin beşeri unsurlarla sağlıklı ve yeterli bir ilişkisi olabilmesi içinse kadın ve erkeğin, çocukların ve diğer bireylerin ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde geniş, kullanılan malzemeler, odaların şekli ve yerleşimi gibi konularda özellik ve ilkelere sahip olması gerekir. Aile fertleri ile ev bütündür. Aile ise ancak ev ile kurulabilir.

İnsan ayrıca çevresine karşı sorumludur. Osmanlı döneminde Ecdat evin nasıl konumlanacağı konusunda komşuların muvaffaktın istemiş. Bu sebeple insan kendisini çevresine ve gelecek nesillere karşı sorumlu hissederek toplum içindeki yerini gözetmek zorundadır. Bu geleneğe sahip olan Maraş'ta da evler şekillenirken bu değerler korunmuştur.

Şehrin mahallerini oluşturan evler birbiriyle aynı gibi görünse de büyüklük, küçüklük, sanatsal ve estetik olarak birbirinden farklıdır. Bu evlerin sokağa açılış türleri, bahçeye bakışları, köşeyi dönüşleri, aldığı ışıklar, birinin güzel ağacı, diğerinin dağa karşı manzarası gibi özellikleri, Kahramanmaraş mimarisinin özgünlüğünün yanında özneliğini de ortaya koyar. Bu plan tarzı, kültürü zenginleştiren ve yücelten bir üsluptur.

Kültür tarihimizin önemli mimari yapıları arasında yer alan Kahramanmaraş konaklarına, dar sokaklarda birbirini seyreden pencerelerle rastlayabileceğimiz gibi duvarların köşeleri pahlanarak geçişin kolaylaştırıldığı evlerle de rastlamamız mümkündür.

Tarihi süreç içerisinde yapı malzemesinde oluşan çürüme ve dökülmelerden dolayı eskiye ait birçok yapı yıkılıp yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Ancak belediye ve valilik bünyesinde bazı konaklar restorasyondan geçirilerek korumaya alınmıştır. Kahramanmaraş evlerinin şekillenmesinde de toplumsal ihtiyaçlar, yapı malzemesi, sanatçı, bölgesel etkenler etkili olmuştur.

Geleneksel Türk Evi üslubunda kullanılan tüm malzemelere yer verildiğini gördüğümüz Kahramanmaraş evlerinin iklim şartlarına uygun çok güzel örnekleri vardır. Bu evler genellikle Aytemiz, Beyazıtlar, Tabipler vb. evlerinde görüldüğü gibi iki ya da üç kat olarak inşa edilmiştir. Yükseklik, açıklık ve kapalı mekânların ölçüsünü Maraş konaklarında da görmek mümkündür. Evlerin asıl yaşam alanları üst katlardır. Türk evinin mahremiyet anlayışını burada da görmemiz mümkündür. En önemli özelliğinden birisi topoğrafik olarak yamaçlara inşa edilen evlerin ikinci katlardaki dış sofaların seyir alanları olarak kullanılmasıdır. Dışa kapalı, içe dönük bir hayat yaşanmaktadır.

Kahramanmaraş konakları genellikle kütleli olarak büyük ölçekli yapılar olarak tasarlanmıştır. Ancak süsleme açısından gayet sade tutulmuştur. Daha çok içe dönük bir üslup tercih edilmiştir. Konaklar genellikle yaptıranın ekonomik gücüne göre şekillenmiştir. Aynı zamanda yaptırın ya da oturan ailenin lakabıyla anılmıştır. Konaklarda cihannüma veya mabeyin bölümleri yer almaktadır.

Maraş konaklarında kullanılan inşa malzemesinin tercih edilmesinde iklimsel koşullara dayanıklılık ve malzemeye kolay ulaşılabilirlik tercih edilmiştir. Malzememin bölgenin dokusuyla bütünlük oluşturduğu görülmektedir.

Konaklar genellikle araziye göre şekillenmiştir. Yamaçlara yaslanan konakların yönleri genellikle güneye bakmaktadır. Böyle bir şekillenmede diğer konakların cepheleri kapatılmamış ayrıca zaruri olmadıkça kuzey cephelere pencere

açılmamıştır. Maraş konaklarında avlular da önem teşkil etmektedir. Dışa kapalı bir hayat tarzının benimsenmesi avluların önemini arttırmıştır. Bu sebepten dolayı avlular yüksek duvarlarla çevrilmiştir. İçeriye girişler enikli kapılardan sağlanmaktadır.

Yapıların zemin katlarında taş üst katlarda ahşap yaygın biçimde kullanılmıştır. Çatılar genellikle kırma çatı kiremitle kaplanmıştır. Konaklarda genellikle İstanbul evlerinde olduğu gibi cumbalar bulunmaktadır. Geleneksel Kahramanmaraş konaklarının yaşayan konaklara dönüşmesi en büyük temennimizdir.

Geleneğe sahip bu coğrafyanın hikâyesini tekrardan yorumladığımızda kendi değerlerinden uzaklaşmamış toplumun ihtiyacı, şehrin ve evin kimliğine bütüncül bir gözle yaklaşımdan geçer. Kaybettiğimiz mimari bir üslup ve yaşam tarzını oluşturan evleri tekrardan kazanmak için birbirinden aşırı farklılaşmayan projelerle kültürel değerleri ve ilkelerimizi, mahalle ve şehirlerimizin mimarisine tekrardan kazandırmamız geleneksel mimarimize sunulan en büyük vefa olacaktır..

KAYNAKÇA

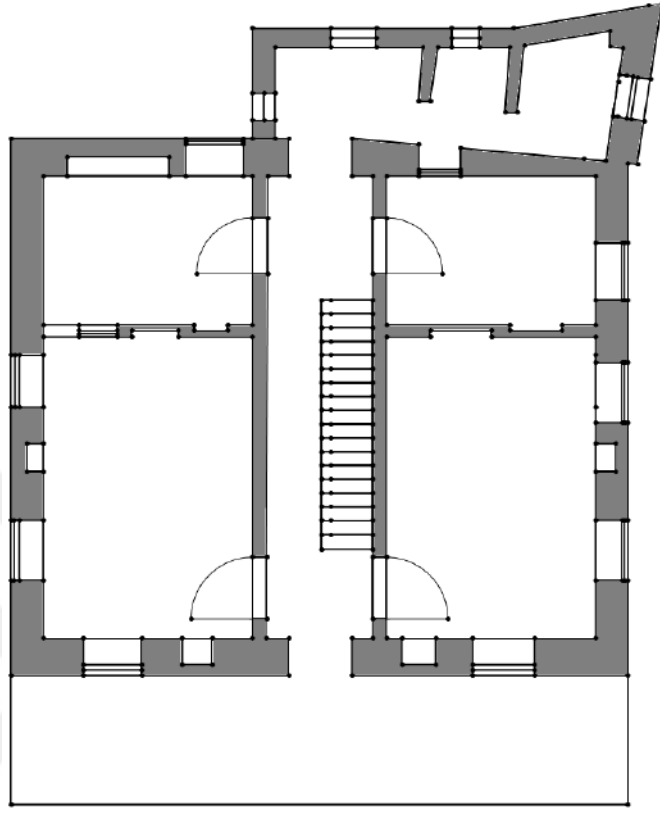
- Abbasoğlu, H., "Anadolu'da Antik Çağda Konut", **Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme**, İstanbul, 1996
- Acar, E., "Anadolu'da Tarih Öncesi Çağlardan Tunç Çağı Sonuna Kadar Konut ve Yerleşme", **Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşme**, İstanbul, 1996
- Anonim, "Paleolitik", **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, İstanbul, 1992
- Anonim, **Dağların Gazeli Maraş**, İstanbul, 2010
- Anonim, **Maraş İl Yıllığı**, Maraş, 1967
- Anonim, **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, c. 3, İstanbul, 1992
- Anonim, **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, C 6, İstanbul, 1992
- Anonim, **Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi**, c. 19, İstanbul, 1992
- Atalay, Besim, **Maraş Tarihi ve Coğrafyası**, İstanbul, 1939
- Akın, N., "Ev", **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, c. 1, İstanbul, 1997
- Aygör, E., **19. Yüzyıl Sonu ve 20. Yüzyıl Başlarında Konya Evlerinin Gelişimi ve Değişimi** (Basılmamış Doktora Tezi, Konya, 2015
- Ayda Arel, "Anadolu'da Geleneksel Konut Düzeninde Kültürel Etmeler", **Dördüncü Türk Kültürü Kongresi 1**, Ankara, 1999
- Can, Aynur, Mahmut Doğan, Bir Şehir Kurmak Turgut Cansever'le Konuşmalar, Klasik Yay., İstanbul 2015
- Cezar, M., Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlık, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 1977
- Çelik, Gözde, Geç Osmanlı Döneminde Sanat Mimarlık ve Kültür Karşılaşmaları, Türkiye İş Bankası Yay., İstanbul 2016.
- Ç.Ü., Mimarlık Bölümü, **Maraş'ta 8 Gün**, Adana, 2000
- Düzenli, Halil İbrahim, **İdrak ve İnşa (Turgut Cansever Mimarlığın İlk Düzlemi)**, İstanbul, 2009

- Doğan Hasol, *Ansiklopedik Mimari Sözlük*, İstanbul, 2005
- Eldem, Sedat Hakkı, *Türk Evi Plan Geleneği*, İstanbul, 1968
- Eldem, Sedat Hakkı, *Türk Evi Osmanlı Dönemi*, İstanbul 1984.
- Erek, C. M., “Kahramanmaraş Paleolitik Prehistoryası”, *Dağların Gazeli Maraş*, İstanbul, 2010
- Ersoy, A., “Mozaiklerle Adım Adım Kayıp Antik Kent Germanikeia’ya”, *Dağların Gazeli Maraş*, İstanbul 2010
- Ekrem Akurgal, *Anadolu Kültür Tarihi*, Ankara, 1998
- Eyicil, Ahmet, *Yakın Çağda Kahramanmaraş*, Kahramanmaraş, 2009
- Firuzan, Kınal, *Eski Anadolu Tarihi*, Ankara, 1991
- Gökhan, İ., *Başlangıçtan Kurtuluş Harbine Kadar Maraş Tarihi*, Ankara, 2011
- Gündoğdu, Hamza, *Dulkadirli Beyliği Mimarisi*, Ankara, 1986
- Hülya Yürekli, *Türk Evi, Gözlemler ve Yorumlar*, İstanbul, 2005
- J.G. Landels, *Eski Yunan ve Roma’ da Mühendislik*, Ankara, 1996
- Karpuz, Haşim, Arkeoloji, Sanat Tarihi ve El Sanatlarında Bilimsel Araştırma Teknikleri, Konya 2004
- Karpuz, Haşim, *Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri*, Ankara 1993.
- Kahramanmaraş Belediyesi, *İl Kültür Envanteri*, Kahramanmaraş, 2006.
- Kahramanmaraş Belediyesi, *Kahramanmaraş Beylik ve Osmanlı Dönemi Sivil Mimarlık Eseri*, Kahramanmaraş 2012.
- Karlıkl, S., “Değişimin Simgelendiği Kent Kahramanmaraş”, *Bizim İller 1*, İstanbul, 1998
- Kınal, F., *Eski Anadolu Tarihi*, Ankara, 1987
- Konyar, E., “İlk Tunç Çağı’ndan Orta Demir Çağı’na Kahramanmaraş”, *Dağların Gazeli Maraş*, İstanbul, 2010

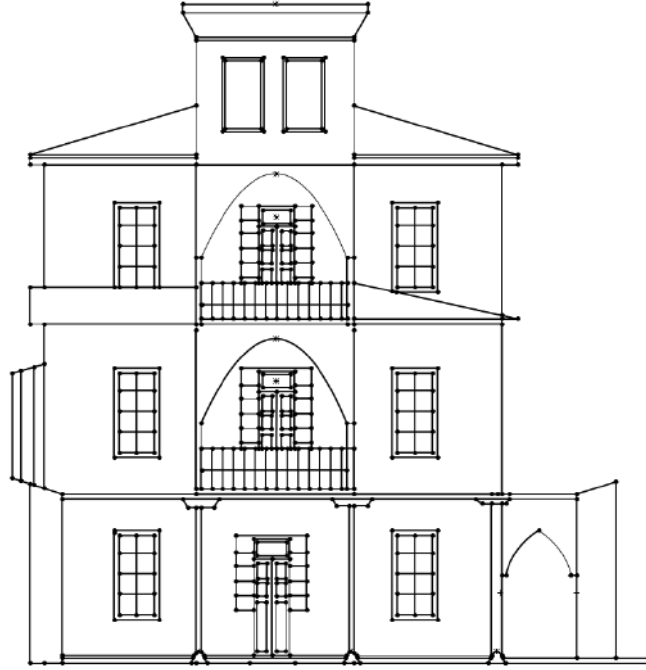
- Kuban, Doğan, Türk Ahşap Konut Mimarisi 17. Ve 19. Yüzyıllar, Türkiye İş Bankası Yay., İstanbul 2017
- Metin Sözen – Uğur Tanyeli, *Sanat Kavram ve Terimler Sözlüğü*, İstanbul, 1991
- Mustafa Cezar, *Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlık*, İstanbul, 1977
- Nejat Göyünç, “Osmanlı Belgelerinde Konut Terminolojisi”, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut ve Yerleşme*, İstanbul, 1998
- Nebi Bozkurt, “Ev”, *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1995
- Necla Dursun, *Akseki İlvat Köyleri ve Çevresindeki Geleneksel Türk Evleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2012
- Oksay, S., “Ahır Dağı’ndan Sonsuzluğa Uzayan Merdiven: Maraş”, *Dağların Gazeli Maraş*, İstanbul, 2010
- Özdenören, R., “Maraş Güzellemesi”, *Dağların Gazeli Maraş*, İstanbul, 2010
- Özkarıcı, Mehmet, *Türk Kültür Varlıkları Envanteri Kahramanmaraş*, Ankara, 2007
- Özerdim Bozok, *Konutlar ve Konut Tasarımına Giriş*, İzmir, 1991
- Paköz, A.E., *Maraş Sivil Mimari Yapılarının İncelenmesi ve Gözlüklü Ali Evi Restorasyon Önerisi* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2013
- Rudolf, Naumann, *Eski Anadolu Mimarlığı*, Ankara, 1991
- Reha Güney, *Türk Ev Geleneği ve Safranbolu Evleri*, İstanbul, 1999
- Soysal, M., *Konut Yerleşiminin Öyküsü*, İstanbul, Tarihsiz
- Sözen, M., Eruzun, C., *Anadolu’da Ev ve İnsan, İstanbul* 1992.
- Tekin, O., “Kahramanmaraş’ta Tarih Kültür ve Para”, *Dağların Gazeli Maraş*, İstanbul, 2010
- Vacit İmamoğlu, *Geleneksel Kayseri Evleri*, Ankara, 1992
- Vitruvius, *Mimarlık Üzerine On Kitap* (Çev. Suna Güven), Ankara, 1998
- Yıldız, E., “Kültürümüzde Kapı Estetiği ve Tokmakları”, *Türk ve Dünya Kült. Maraş Sempozyumu*, Ankara, 2013

ÇİZİMLER

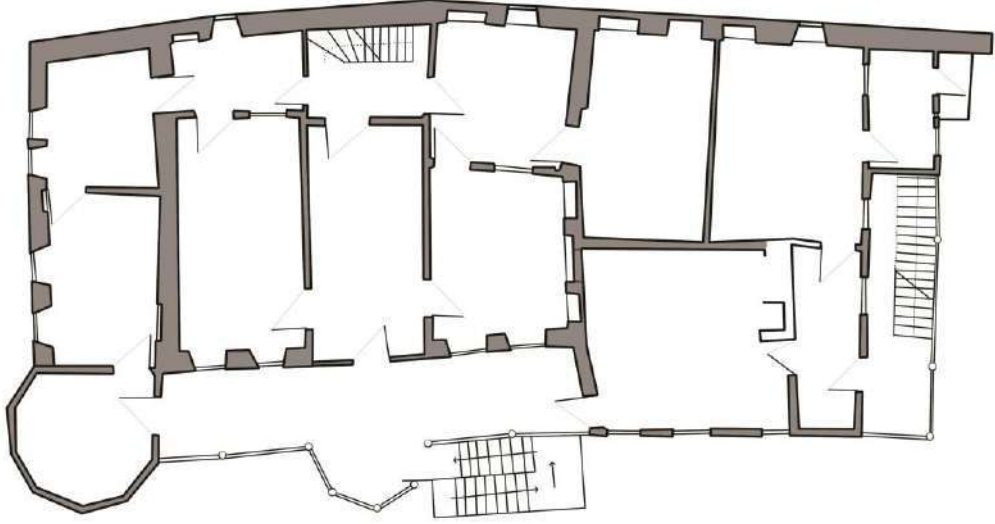

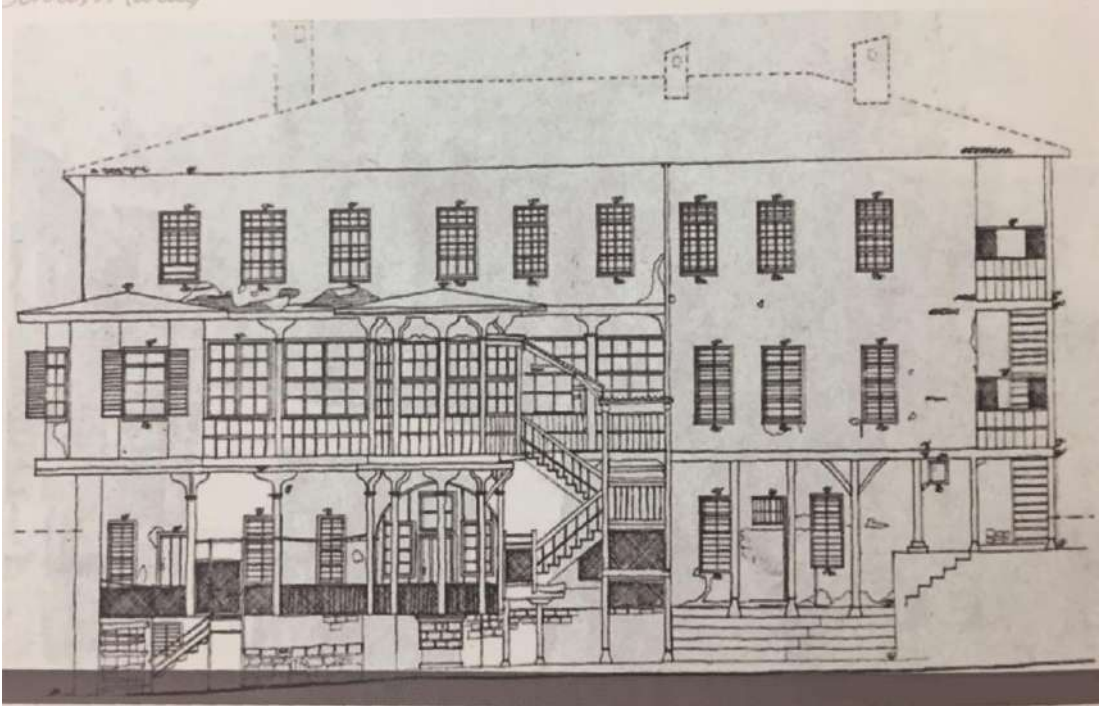
Çizim 1 Aytemiz Evi Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

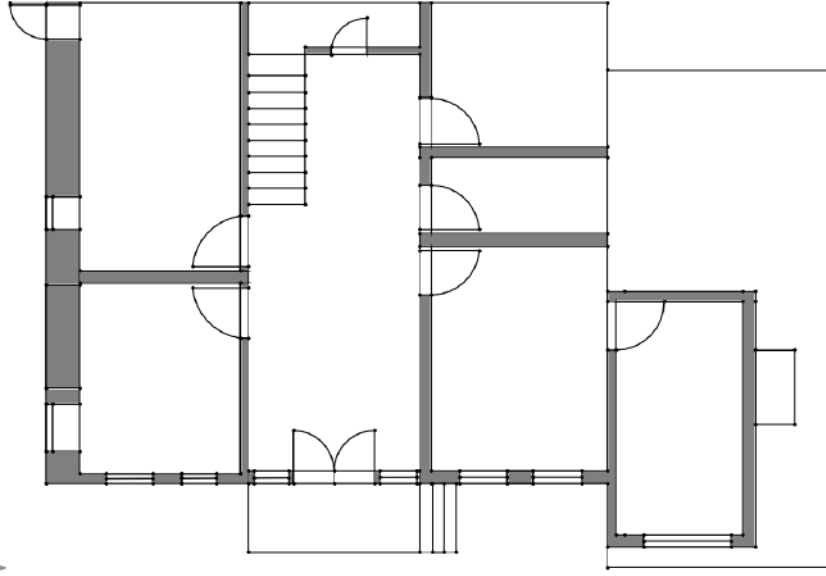
Çizim 2 Aytemiz Evi Kesit (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

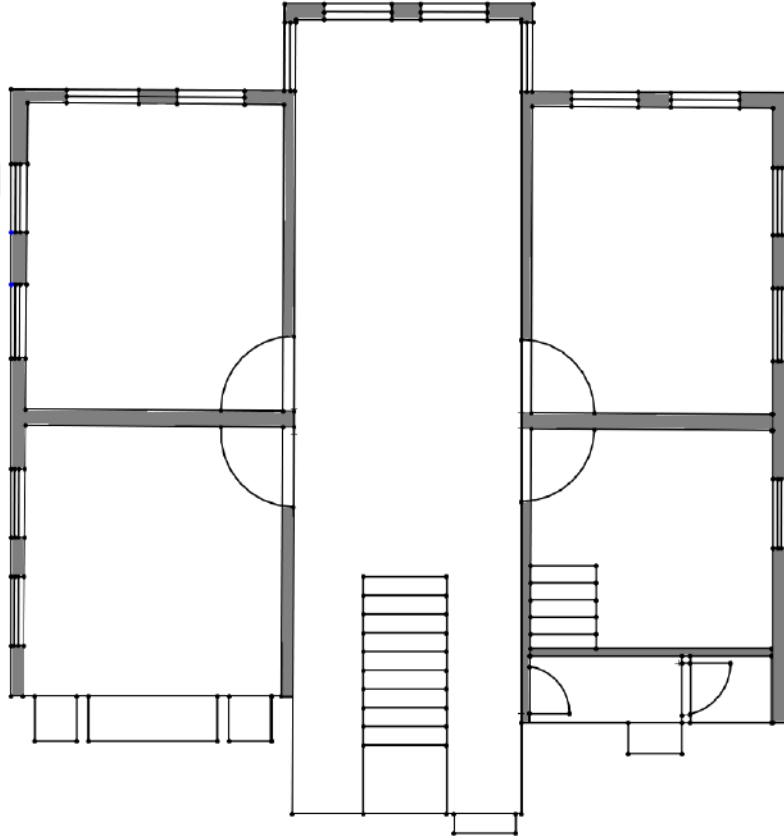
Çizim 3 Beyazıtlar Evi Alt Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

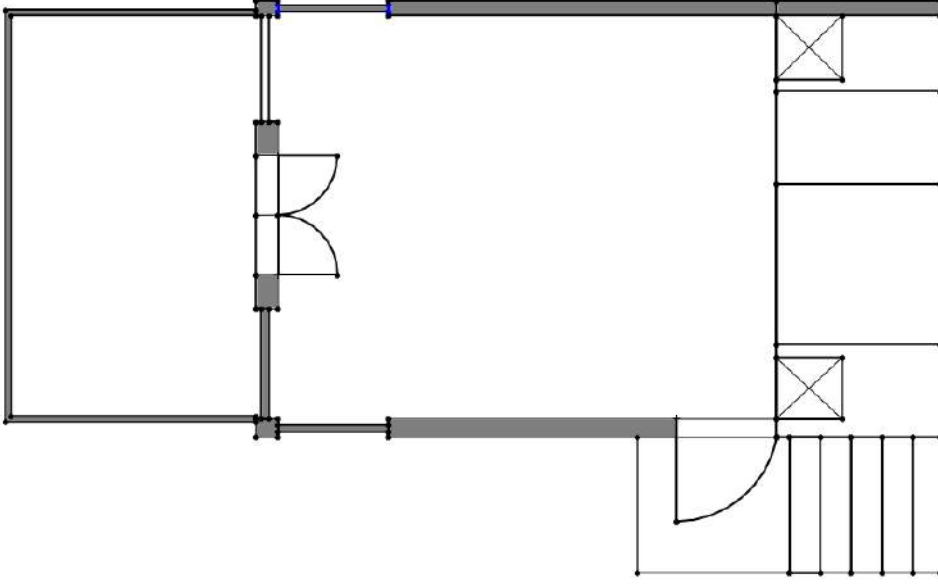
Çizim 4 Beyazıtlar Evi Güney Cephe Kesit (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

Çizim 5 Çelebiler Evi Alt Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

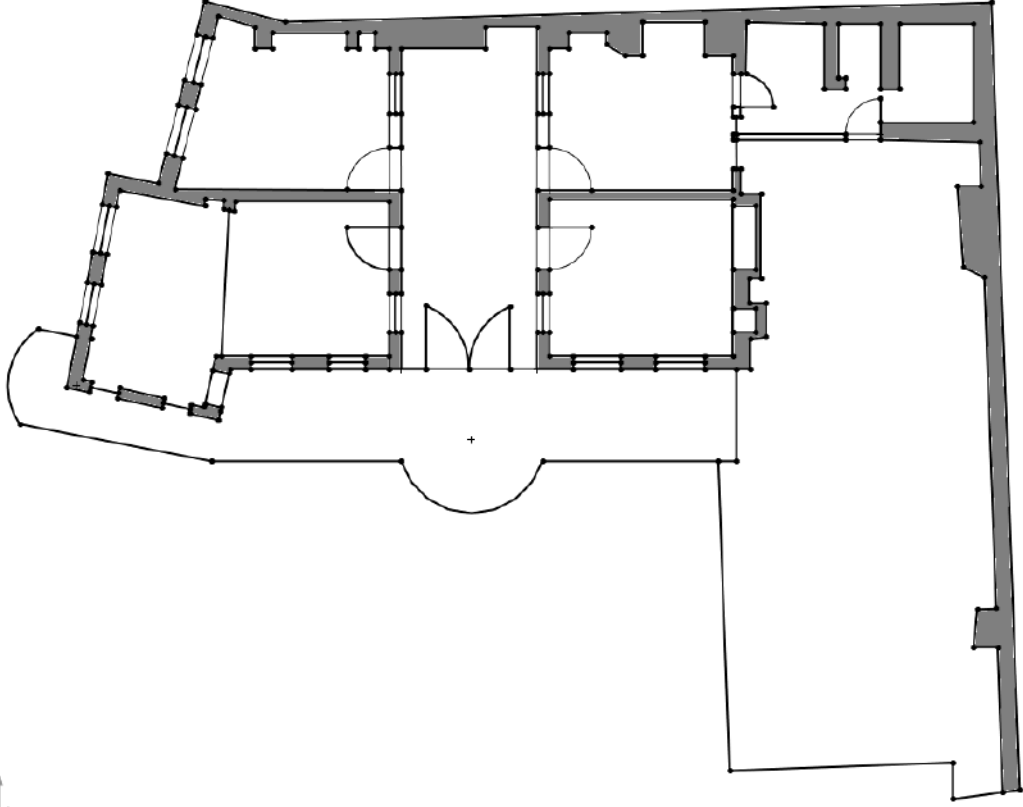

Çizim 6 Çelebiler Evi Birinci Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

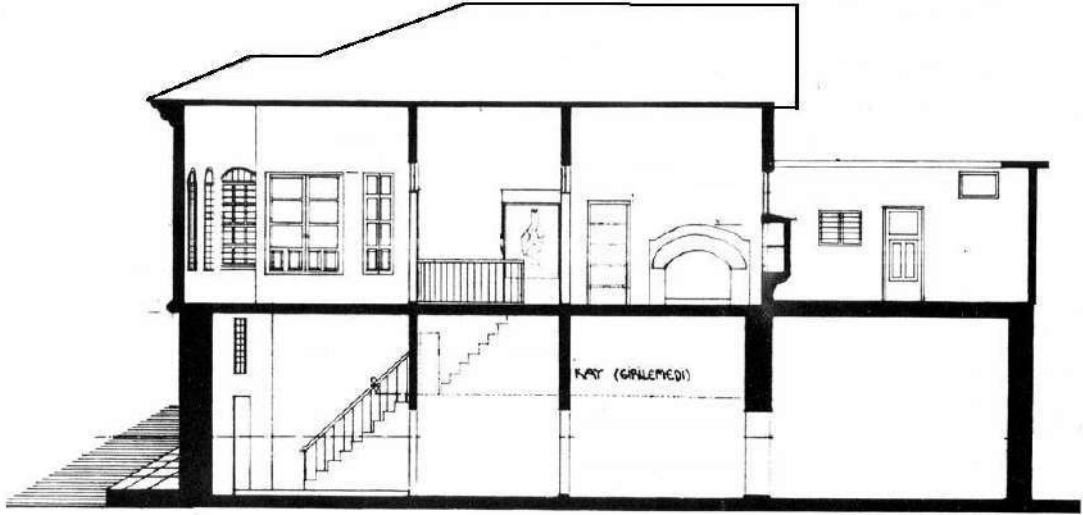

Çizim 7 Çelebiler Evi Köşk Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

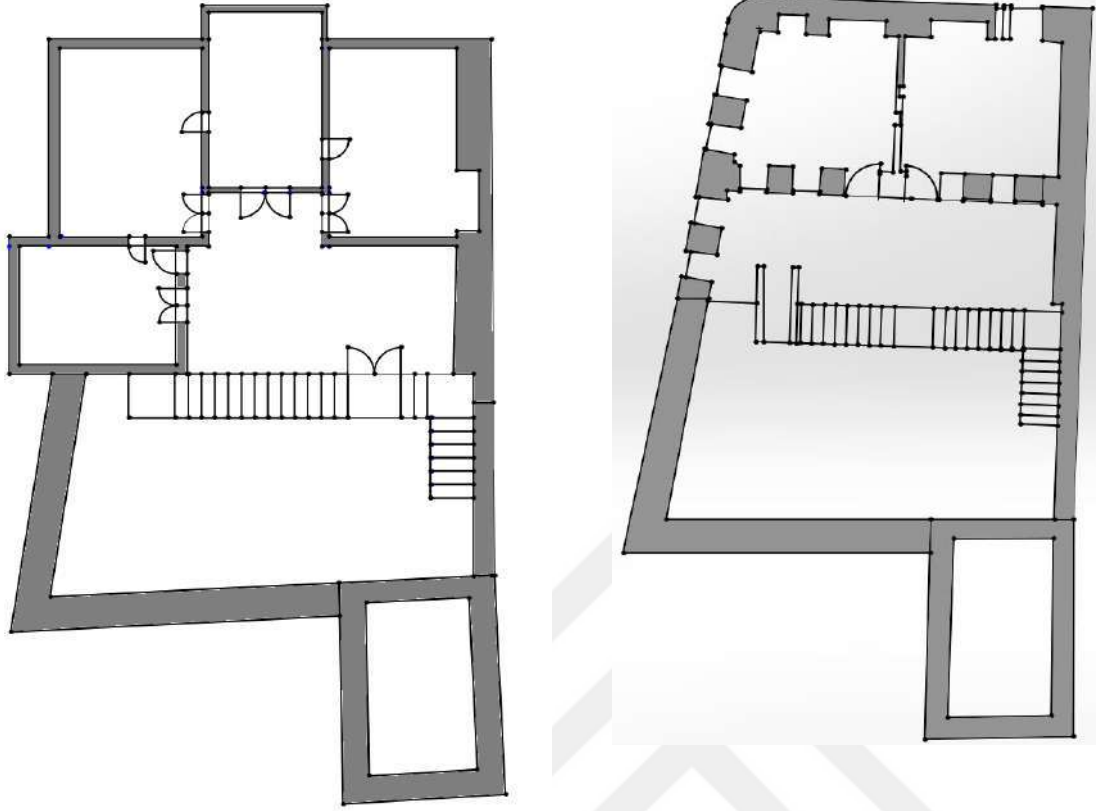

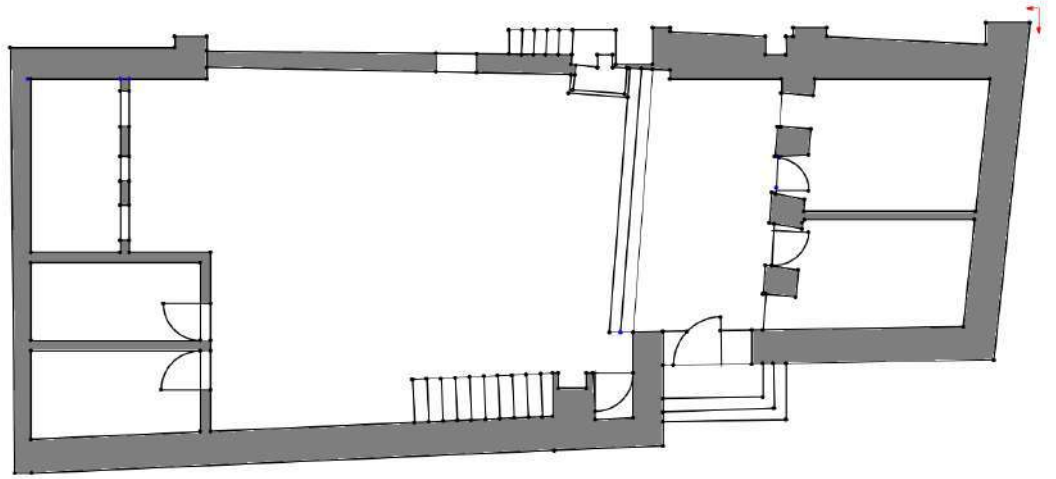
Çizim 8 Çift Aslan Konağı Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

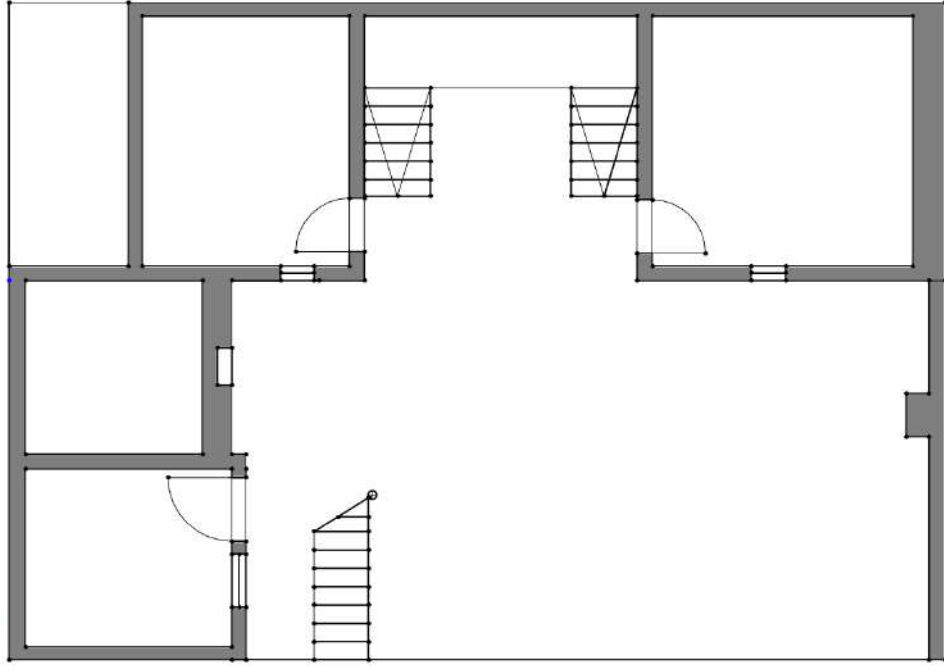
Çizim 9 Çift Aslan Konağı Kesit (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

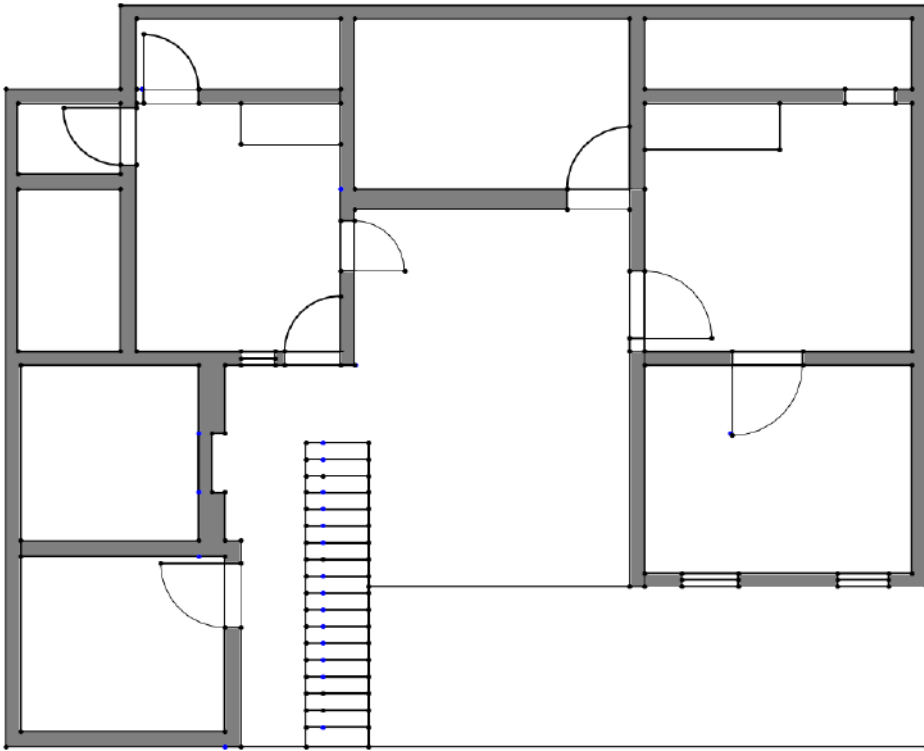
Çizim 10 Dedeoğlu Konağı Bir ve İkinci Kat Planları (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

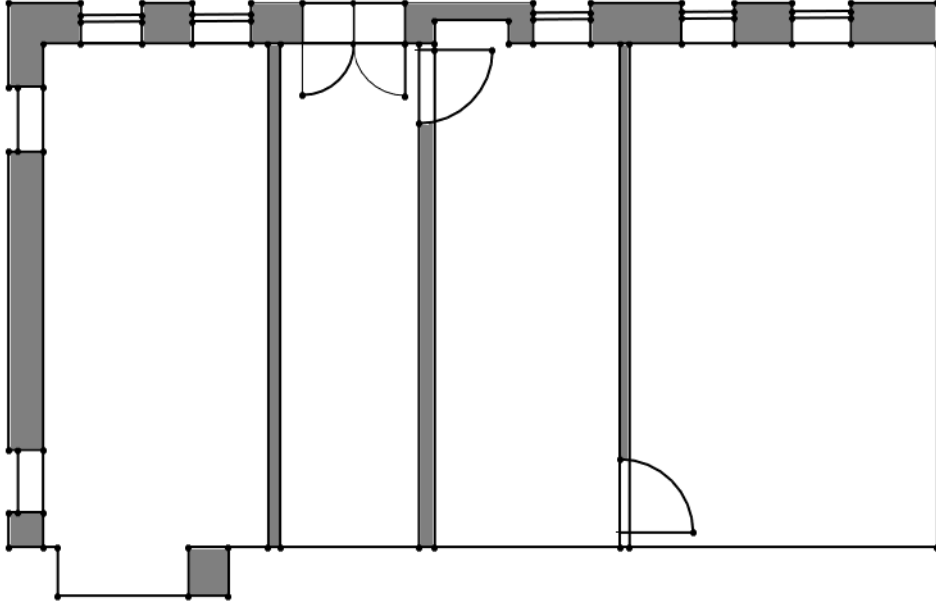
Çizim 11 Dedeoğlu Konağı 3. Kısım Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

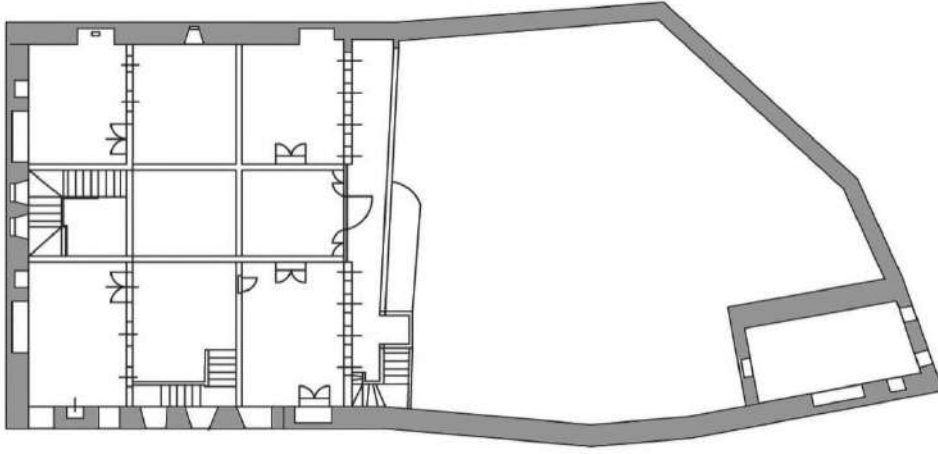
Çizim 12 Eski Postahane Binası Zemin Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

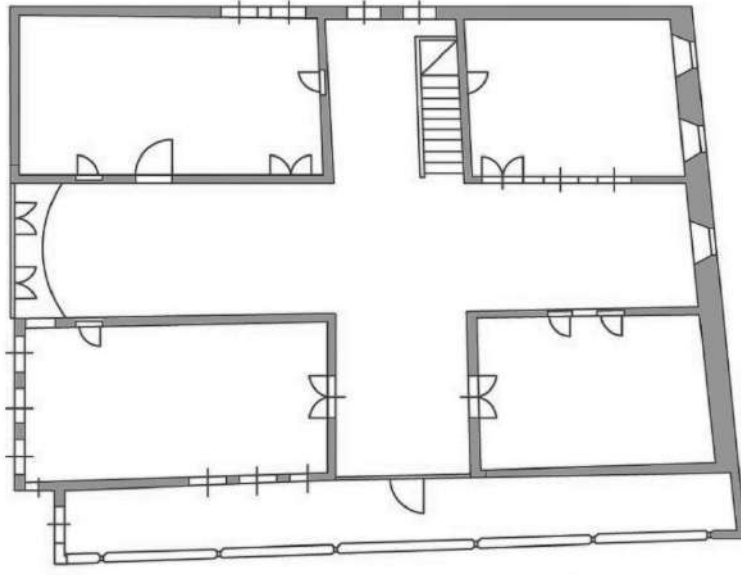
Çizim 13 Eski Postahane Binası Birinci Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

Çizim 14 Gözüklü Ali efendi Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

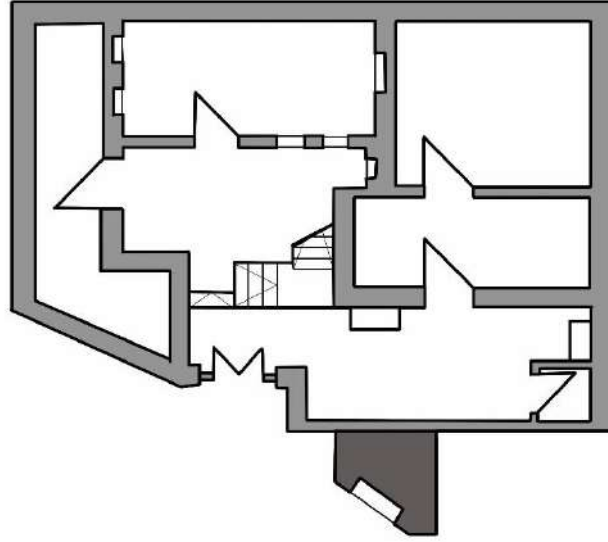

Çizim 15 Kocabaşların Konağı Zemin Katı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

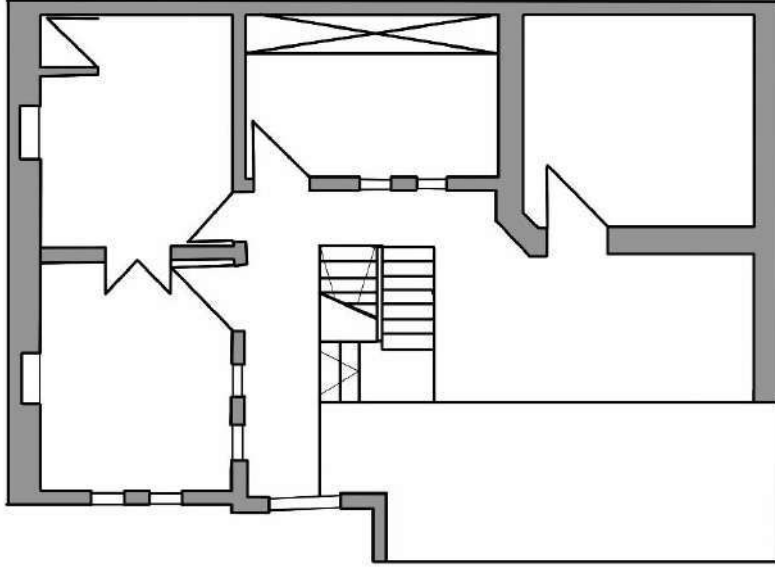

1.KAT PLANI

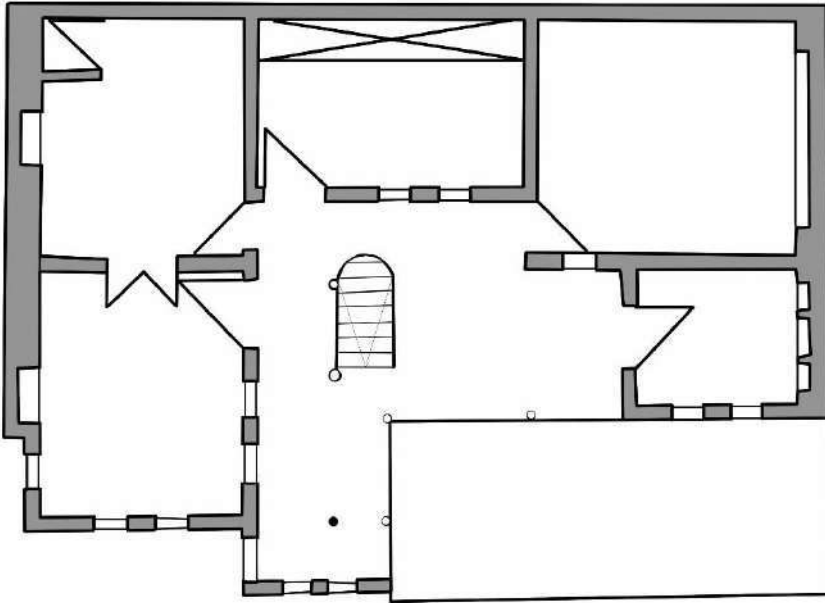
Çizim 15-a Kocabaşların Konağı Birinci Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

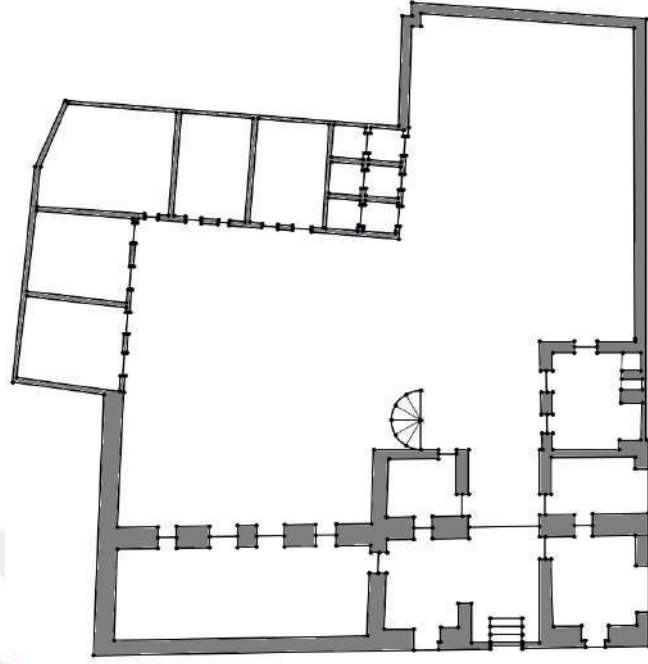
Çizim 16 Kocabaş Evi Zemin Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

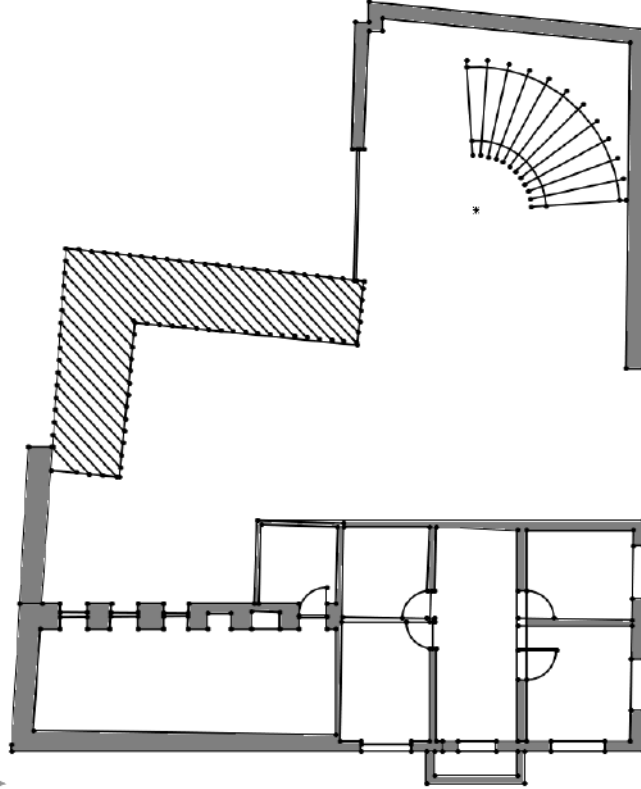
Çizim 17 Kocabaş Evi 1. Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

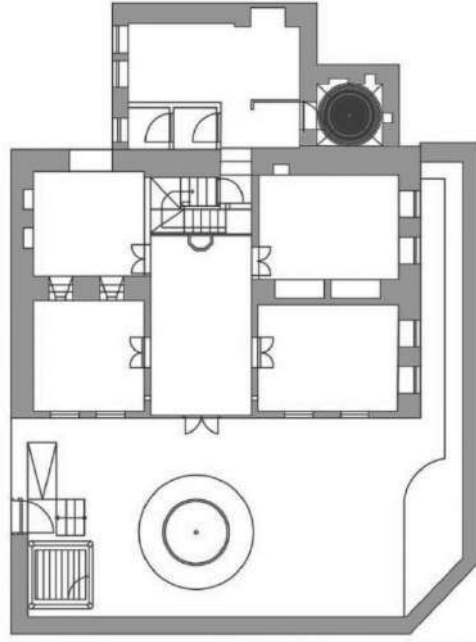
Çizim 18 Kocabaş Evi 2. Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

Çizim 19 Köker Konağı Zemin Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

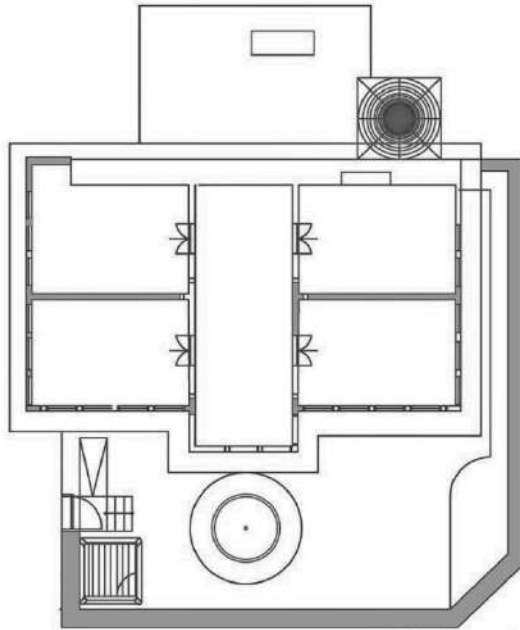

Çizim 20 Köker Konağı 1. Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

ARIF PAŞA KONAĞI
ZEMİN KAT PLANI

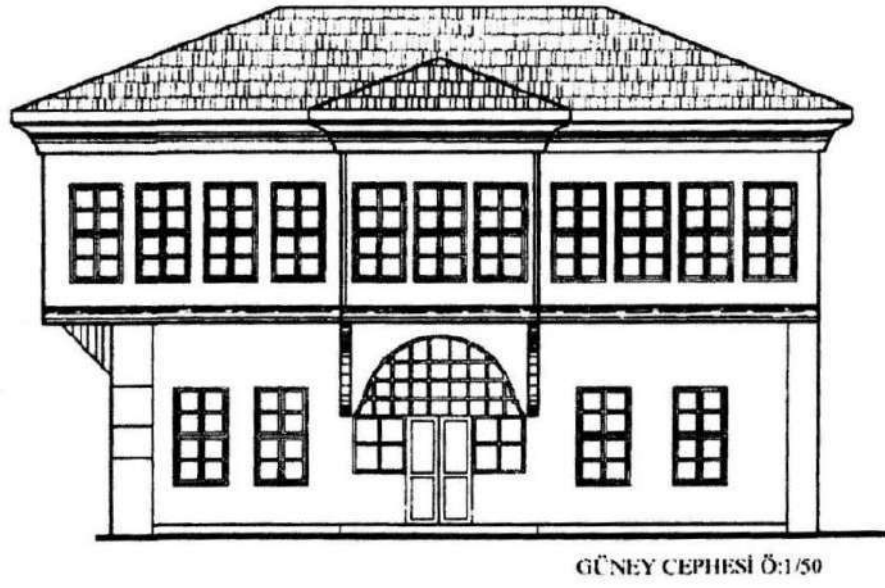
Çizim 21 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Zemin Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

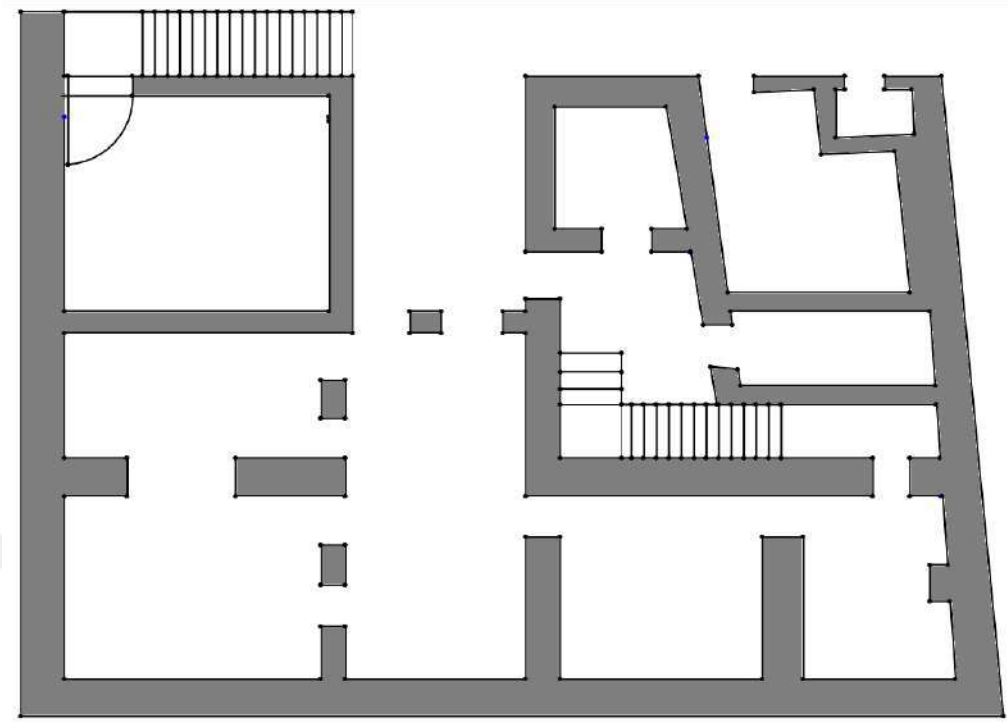
ARIF PAŞA KONAĞI
1.KAT PLANI

Çizim 22 Mahmut Arif-i Paşa Konağı 1. Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

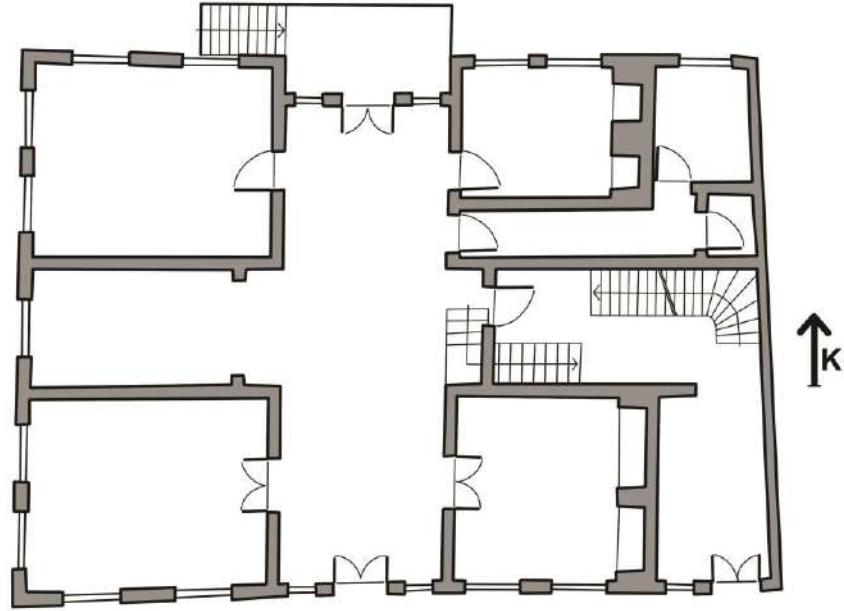

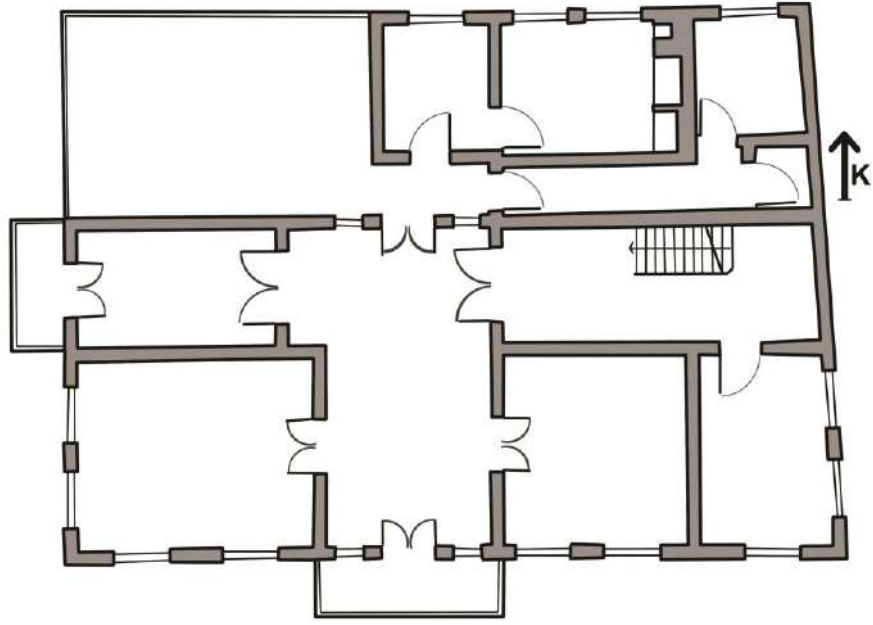
Çizim 23 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Güney Cephe Kesit

Çizim 24 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Bodrum Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

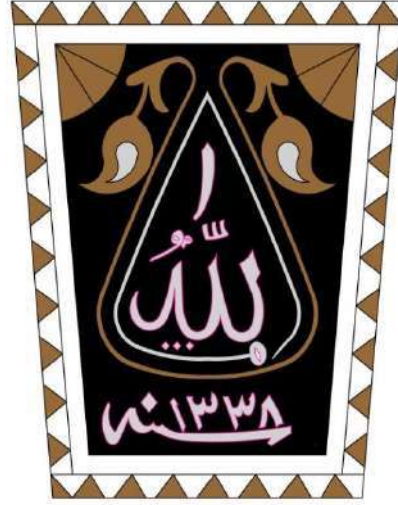
Çizim 25 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Zemin Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

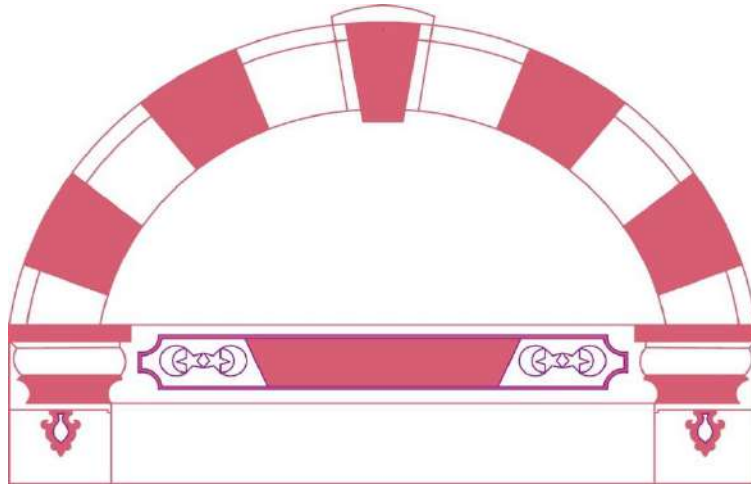
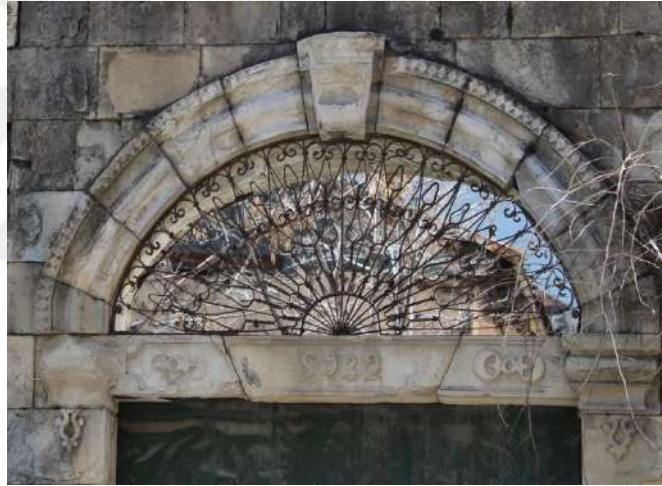
Çizim 26 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi 1. Kat Planı (Kahramanmaraş Belediyesi'nden)

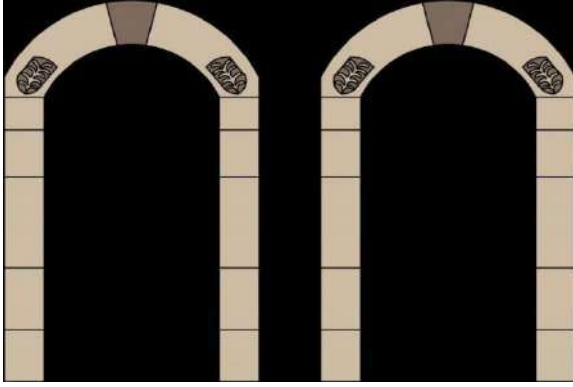
Çizim 27 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Kuzey Cephe Kesit

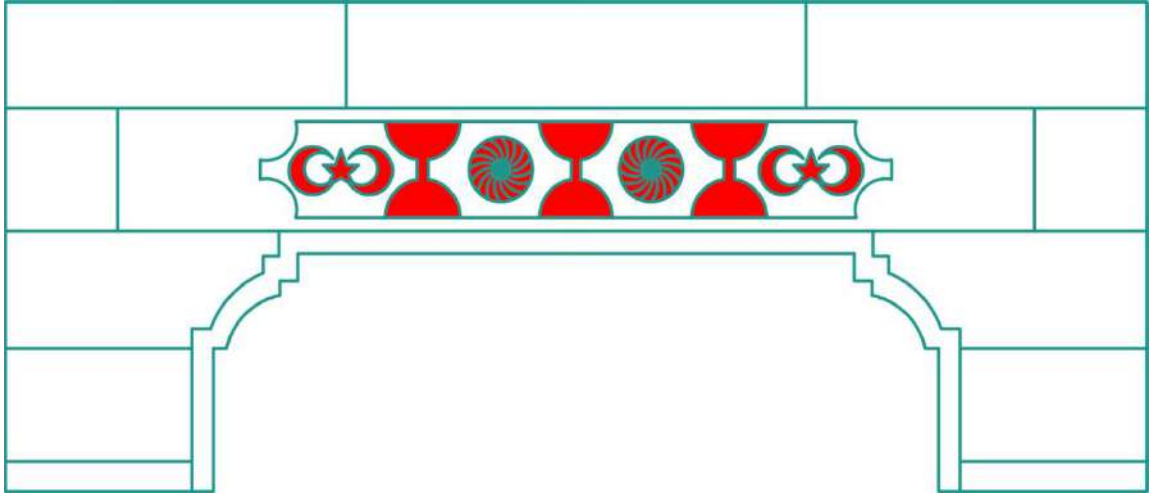
Çizim 28 Konaklarda Yer Alan Maşallah Yazısı

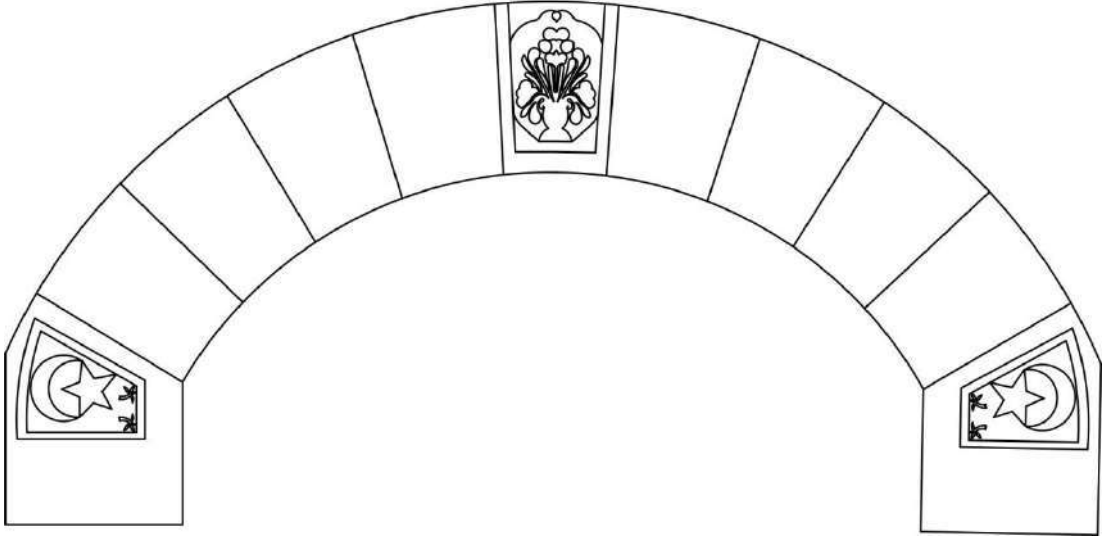
Çizim 29 Kapı Kemerlerinden Ayrıntı

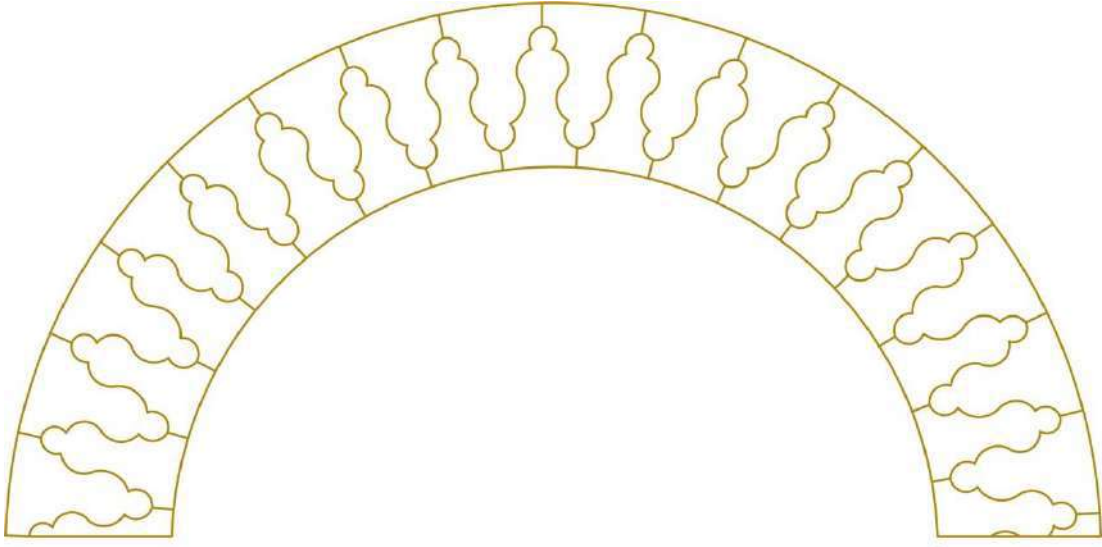
Çizim 30 Pencere Kenarlarından süsleme Ayrıntısı

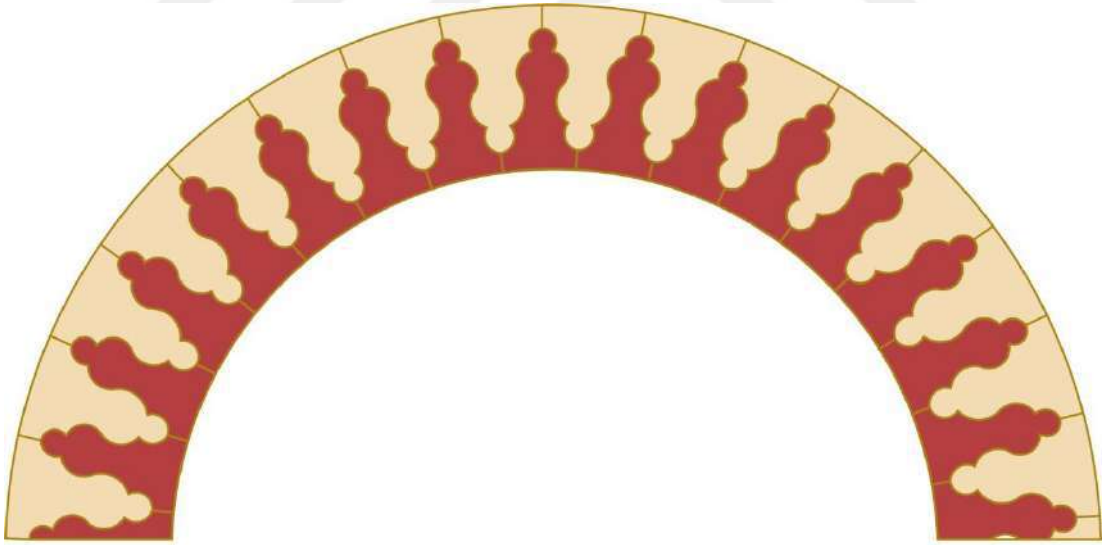
Çizim 31 Kapı Kemerinde Yer Alan Ay Yıldız ve Çarkifelek

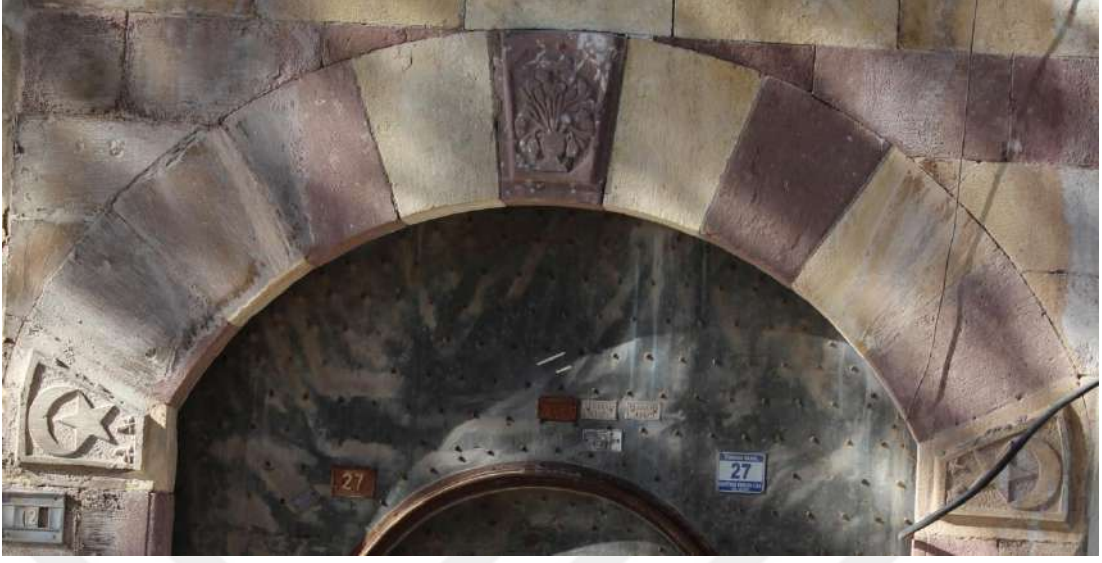
Çizim 32 Kapı Kemerinde Yer Alan Ay Yıldız

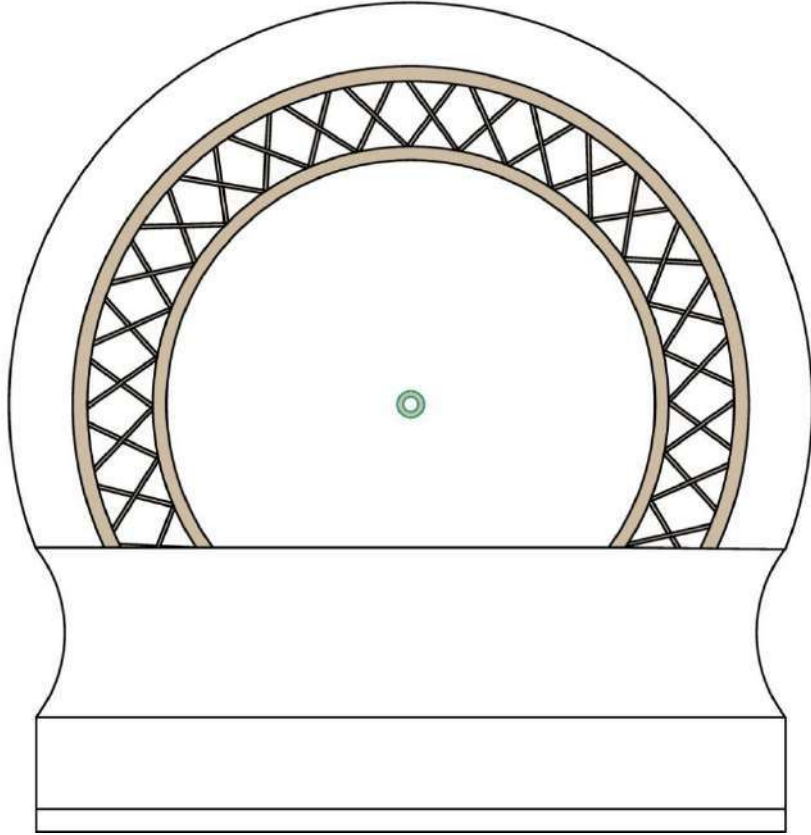
Çizim 33 Kapı Kemerinde Geometrik Desenler

Çizim 34 Kapı Kemerinin Renklendirilmesi

Çizim 35 Kapı Kemerinde Yer Alan Ay Yıldız

Çizim 36 Arslanlar Evi Avlu Duvarında Yer Alan Çeşme

FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1 Aytemiz Evi Genel Görünüm

Fotoğraf 2 Aytemiz Evi Doğu Cephe

Fotoğraf 3 Aytemiz Evi Güney Cepheden Üç Katın Görünümü

Fotoğraf 4 Aytemiz Evi Doğu Cephe Yığma Duvar Ayrıntı

Fotoğraf 5 Aytemiz Evi Kuzey Batı Köşe

Fotoğraf 6 Aytemiz Evi Güney Balkon

Fotoğraf 7 Aytemiz Evi Kuzey Cephe

Fotoğraf 8 Aytemiz Evi Cümle Kapısı

Fotoğraf 9 Baş Kâtip Sıtkı Efendi Evi Genel Görünüm

Fotoğraf 10 Baş Kâtip Sıtkı Efendi Evi Güney Cephe Mabeyinden Görünüm

Fotoğraf 11 Baş Katip Sıtkı Efendi Evi Sofadan Dış Görünüm

Fotoğraf 12 Baş Kâtip Sıtkı Efendi Evi Dış Kemerlerden Ayrıntı

Fotoğraf 13 Beyazıtlar Konağı Genel Görünüm

Fotoğraf 14 Beyazıtlar Konağı Hamam Yönünden Görünüm

Fotoğraf 15 Beyazıtlar Konağı Batı Yönden Girişi

Fotoğraf 16 Beyazıtlar Konağı Ön Güney Cephe

Fotoğraf 17 Beyazıtılar Ön Cephe Dairesel Cumbalar

Fotoğraf 18 Beyazıtılar Konağı Merdiven Çıkması

Fotoğraf 19 Beyazıtlar Konağı Avluda Bulunan Havuz

Fotoğraf 20 Beyazıtlar Konağı Su Kuyusu

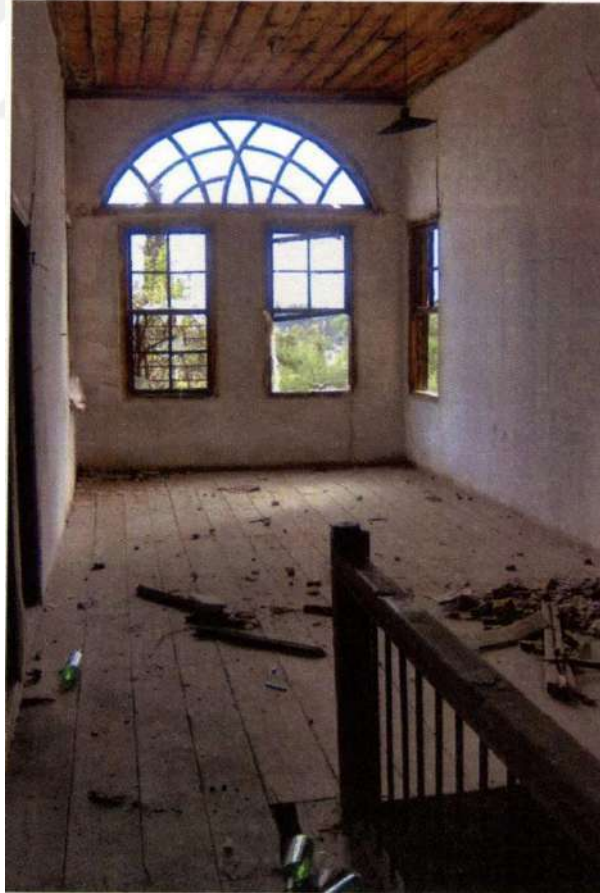
Fotoğraf 21 Çelebiler Evi Genel Görünüm

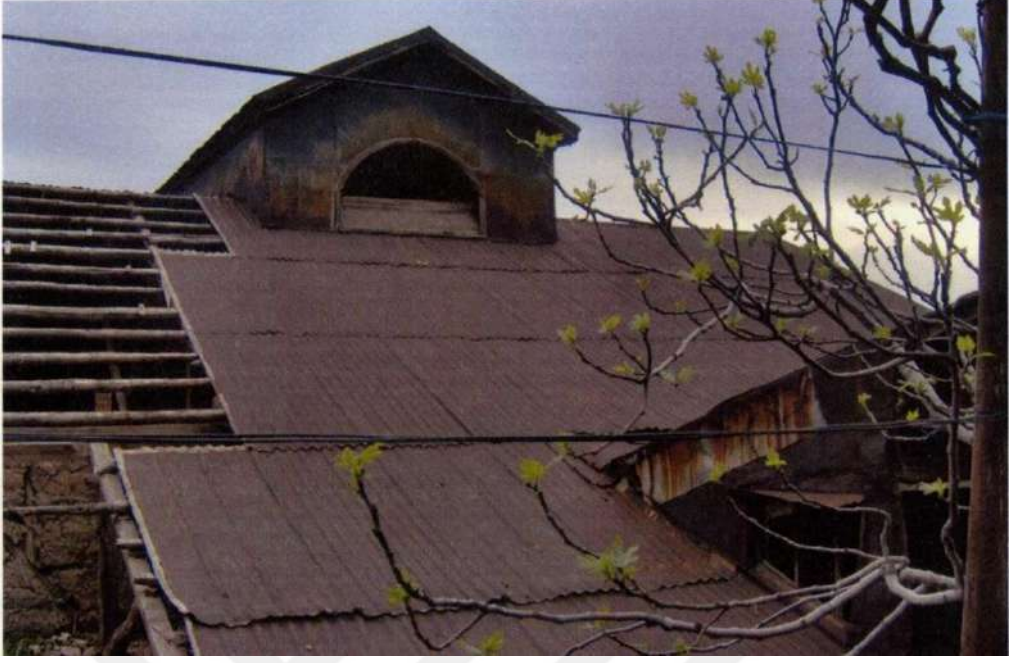
Fotoğraf 22 Çelebiler Evi Batı Cephesi

Fotoğraf 23 Çelebiler Evi Güney Cephe

Fotoğraf 24 Çelebiler Evi İç Sofadan Görünüm

Fotoğraf 25 Çelebiler Evi Kuzey Çatıdan Görünüm

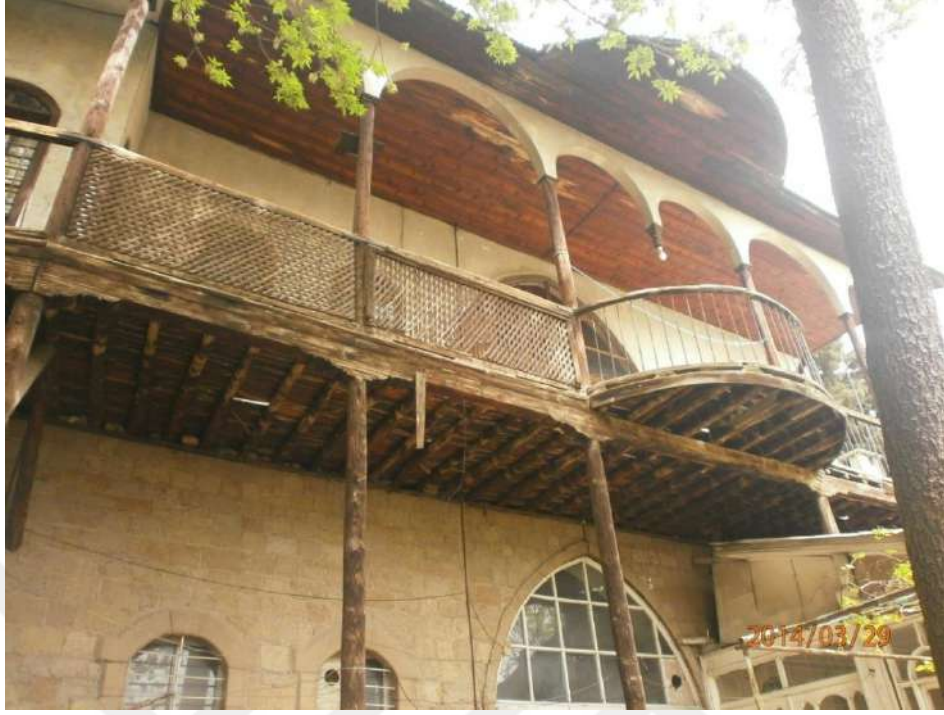
Fotoğraf 26 Çelebiler Evi Köşk Bölümünden Dolap

Fotoğraf 27 Çiftaslan Konağı Genel Görünüm

Fotoğraf 28 Çiftaslan Konağı Doğu Cephe

Fotoğraf 29 Çiftaslan Konağı Güney Cephe Alt ve Üst Kat

Fotoğraf 30 Çiftaslan Konağı Kapı Girişi

Fotoğraf 31 Dedeoğlu Konağı Batı Cephe Genel Görünüm

Fotoğraf 32 Dedeoğlu Konağı Güney Cephe Genel Görünüm

Fotoğraf 33 Dedeoğlu Konağı Batı Cephe Genel Görünüm

Fotoğraf 34 Dedeoğlu Konağı Zemin Kat Pencereleer

Fotoğraf 35 Dedeoğlu Konağı Cümle Kapsı

Fotoğraf 36 Dedeoğlu Konağı Yukarı Kata ıkış Merdivenler

Fotoğraf 37 Dedeoğlu Konağı Odadan Görünüm

Fotoğraf 38 Duvara Açılmış Yüklük

Fotoğraf 39 Dedeoğlu Konağı Tavan Göbeği

Fotoğraf 40 Deli Gönül Konağı Genel

Fotoğraf 41 Deli Gönül Konağı Alt Kat Taşıyıcılar ve Ocak

Fotoğraf 42 Deli Gönül Konağı Ocak Ayrıntı

Fotoğraf 43 Deli Gönül Konağı Yığıma Taş Duvardan Ayrıntı

Fotoğraf 44 deli Gönül Konağı Üst Kat Dış Sofa

Fotoğraf 45 Deli Gönül Konağı Odanın Duvarına Açılmış Yüklük

Fotoğraf 46 Deli Gönül Konağı Dış Sofa Duvarında Kitabe

Fotoğraf 47 Deli Gönül Konağı Zemin Kat Niş Ve Çeşmeden Ayrıntı

Fotoğraf 48 Deli Gönül Konağı Kapı Kanadı Örnekleri

Fotoğraf 49 Deli Gönül Konağı Avluda Yer Alan Çeşmesi

Fotoğraf 50 Eski Postahane Binası Zabunlar Konağı

Fotoğraf 51 Eski Postahane Binası Aşağı Giriş Kapısı

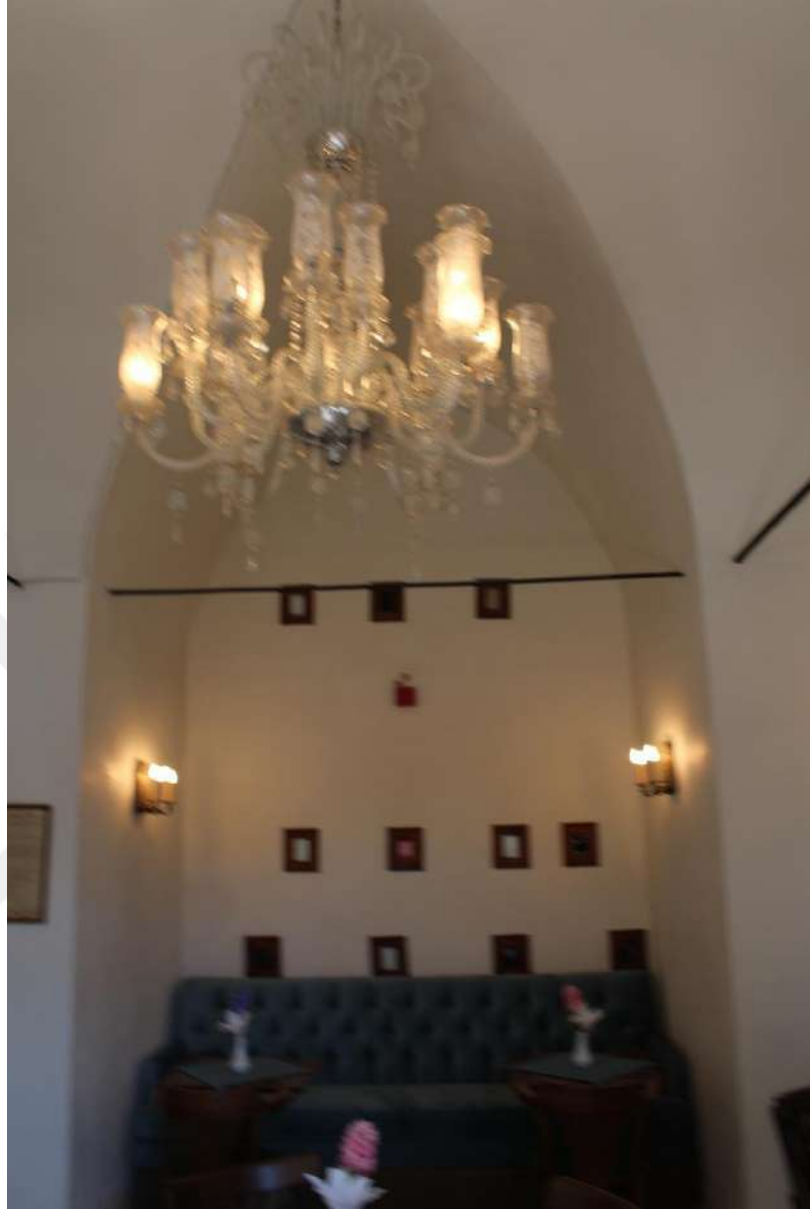
Fotoğraf 52 Eski Postahane Binası Zabunlar konağı Cephe Taşırmaları

Fotoğraf 53 Eski Postahane Binası Kapı Ve Pencere Kanatları

Fotoğraf 54 Eski Postahane Binası Çapraz Tonozlu Örtü Sistemi ve Daire Pencereleer

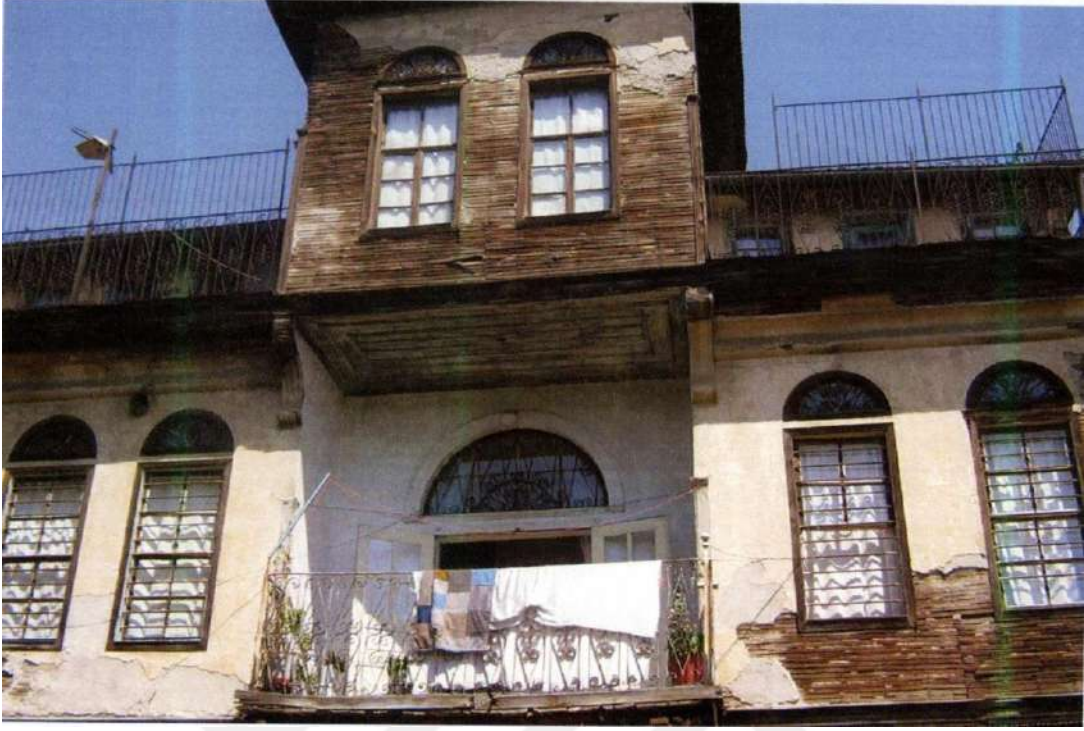

Fotoğraf 55 Eski Postahane Binası Zemin Kat Sivri Kemerli Eyvan

Fotoğraf 56 Gözlüklü Ali Efendi Evi Genel

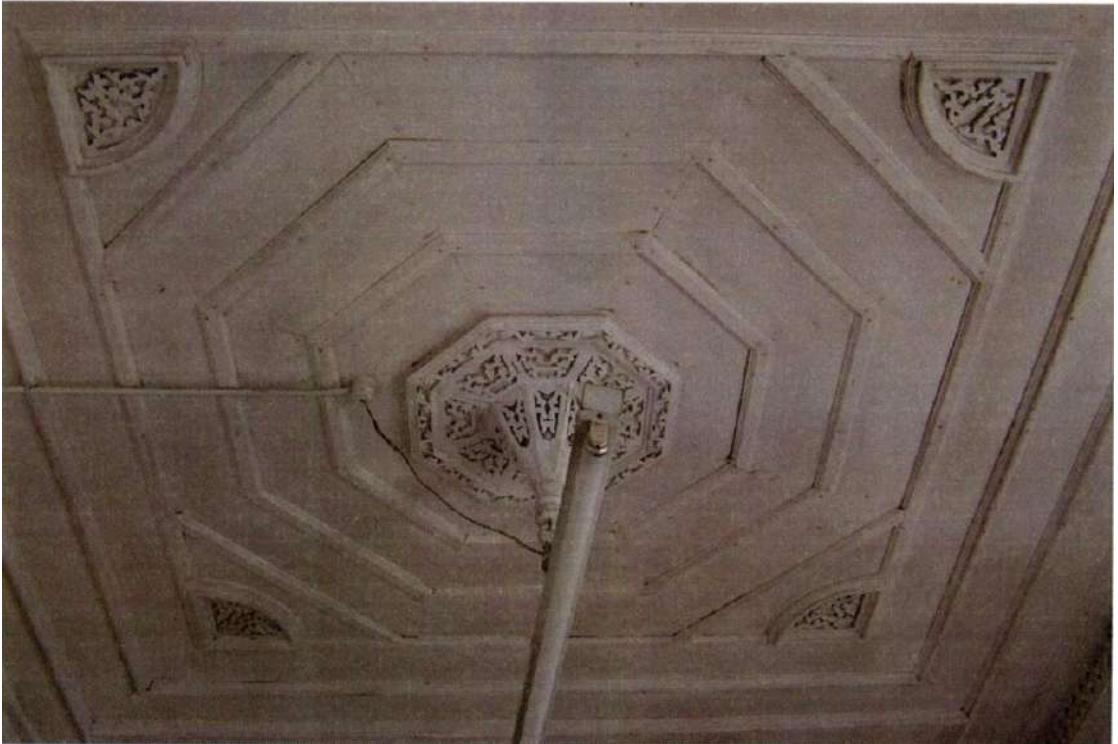
Fotoğraf 57 Gözlüklü Ali Efendi Evi Güney Cephe

Fotoğraf 58 Gözlüklü Ali Efendi Evi Kuzey Cephe

Fotoğraf 59 Gözlüklü Ali Efendi Evi Giyotin Pencereleer

Fotoğraf 60 Gözlüklü Ali Efendi Evi Odasının Tavan Göbeği

Fotoğraf 61 Kocabaşların Konağı Güney Cephe

Fotoğraf 62 Kocabaşların Konağı Doğu Cephe

Fotoğraf 63 Kocabaşların Konağı Güney Cephe Katların Görünümü

Fotoğraf 64 Kocabaşların Konağı Giriş Eyvanı ve Üst Kat Merdiveni

Fotoğraf 65 Kocabaşların Konağı Zemin Kat

Fotoğraf 66 Kocabaşların Konağı Zemin kat Tavan

Fotoğraf 67 Kocabaşların Konağı Ocaktan Görünümü

Fotoğraf 68 Kocabaşların Konağı İkinci Kat Tavan Görünümü

Fotoğraf 69 Kocabaşların Konağı Güney Cephe Girişi ve Nişler

Fotoğraf 70 Kocabaşların Konağı Güney Cephede Yeralan Pencereler

Fotoğraf 71 Kocabaş Evi Genel Görünüm

Fotoğraf 72 Kocabaş Evi Katların Genel Görünümü

Fotoğraf 73 Kocabaşların Evi Kuzey Batı Cephe Görünüm

Fotoğraf 74 Köker Konağı Kuzey Giriş Cephesi

Fotoğraf 75 Köker Konağı Kuzey Bitişik Konağı

Fotoğraf 76 Köker Konağı Güney Avluya Bakan Cephesi

Fotoğraf 77 Köker Konağı Giriş Sofası

Fotoğraf 78 Köker Konağı Bitişik Konağın Güney Cephesinden

Fotoğraf 79 Köker Konağı Zemin Kat Dış Sofa

Fotoğraf 80 Köker Konağı Zemin Kat Sofada Bulunan Çeşme

Fotoğraf 81 Koker Konağı Orta Sofa

Fotoğraf 82 Koker Konağı Dış Sofadan

Fotoğraf 83 Köker Konağı Orta Sofa Penceresi

Fotoğraf 84 Köker Konağı Avluda Bulunan Havuz

Fotoğraf 85 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Güney Cephe Genel Görünüm

Fotoğraf 86 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Batı Cephe Genel Görünüm

Fotoğraf 87 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Kuzey Cephe Hamam Örtüsü

Fotoğraf 88 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Güney Cephe Giriş Avlusu

Fotoğraf 89 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Kemerli Giriş Sofası ve Pencereleler

Fotoğraf 90 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Kemerli Sofası ve Yukarıya Çıkışı Sağlayan Merdivenler

Fotoğraf 91 Mahmut Arif-i Paşa Zemin Kat Mutfak Bölümü

Fotoğraf 92 Mahmut Arif-i Paşa Birinci Kat Oda

Fotoğraf 93 Mahmut Arif-i Paşa Zemin Kat Oda ve Raflar

Fotoğraf 94 Mahmut Arif-i Paşa Zemin Kat Selamlık Odası

Fotoğraf 95 Mahmut Arif-i Paşa Birinci Kat Güney Cephe Odası

Fotoğraf 96 Mahmut Arif-i Paşa Birinci Kat Odanın Tavanı

Fotoğraf 97 Mahmut Arif-i Paşa Birinci Kat Oda Tavan Süslemesi

Fotoğraf 98 Mahmut Arif-i Paşa Birinci Kat Oda Tavan Süslemesi Ayrıntı

Fotoğraf 99 Mahmut Arif-i Paşa Birinci Kata Çıkış Merdivenleri

Fotoğraf 100 Mahmut Arif-i Paşa Zemin Kat Yer Döşemesi ve Çeşme

Fotoğraf 101 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Pencerelelerinden

Fotoğraf 102 Mahmut Arif-i Paşa Konağı Avluda Bulunan Havuz

Fotoğraf 103 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Genel Görünüm

Fotoğraf 104 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Kuzey Doğu Cephesinden

Fotoğraf 105 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Doğu Yönden Avlu Duvarı ve Giriş Kapısı

Fotoğraf 106 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Doğu Yönden Avlu Duvarı Ayrıntı

Fotoğraf 107 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Kuzey Girişler

Fotoğraf 108 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Kuzey Girişlerden Ayrıntı

Fotoğraf 109 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Cümle Kapısı

Fotoğraf 110 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Cümle Kapısı Kemer

Fotoğraf 111 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Cümle Kapısı

Fotoğraf 112 Mustafa Kocabaş Tabipler Evi Cümle Kapısı Ay Yıldız Motifi

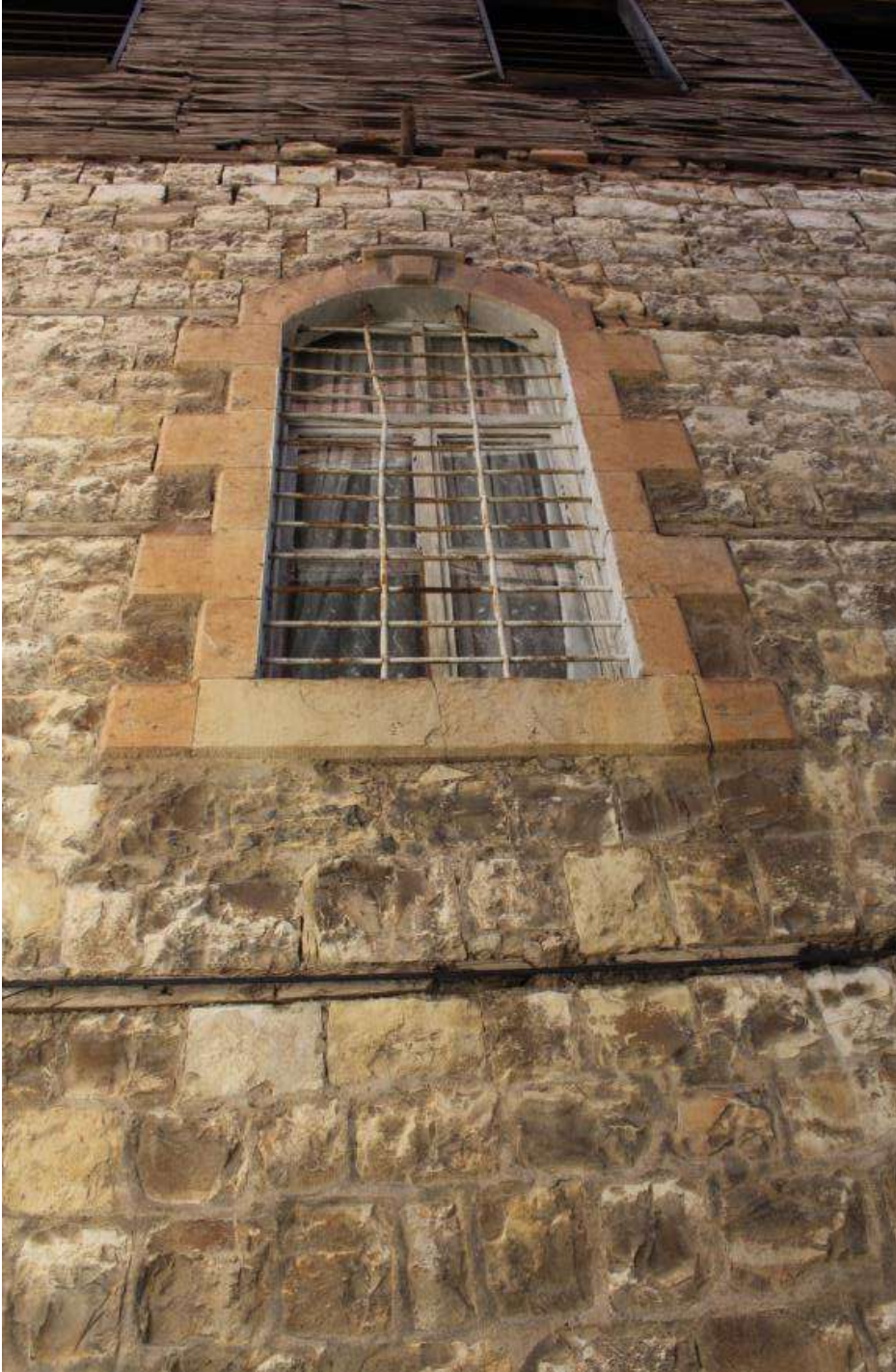
Fotoğraf 113 Müftü Rafet Efendi Konağı Genel Görünüm

Fotoğraf 114 Müftü Rafet Efendi Konağı Cumbası

Fotoğraf 115 Müftü Rafet Efendi Konağı Kuzey Cephesi

Fotograf 116 Müftü Rafet Efendi Konağı Pencere Görünümü

Fotoğraf 117 Müftü Rafet Efendi Konağı Cümle Kapısı

	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	
---	---	---

Özgeçmiş

Adı Soyadı:	Eshabil YILDIZ	İmza:		
Doğum Yeri:	Türkoğlu			
Doğum Tarihi:	1986			
Medeni Durumu:	evli			
Öğrenim Durumu				
Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Ceceli Köyü	İ.Ö:O:	Ceceli	
Ortaöğretim	Yunus Emre	İ.Ö:O:	K.Maraş	
Lise	İbrahim Çalık Lisesi		K.Maraş	
Lisans	Selçuk Üniversitesi		Konya	
Yüksek Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi		Konya	
İş Deneyimi:	Hasankeyf Arkeolojik Kazı Çalışmaları Müdür Yardımcılığı Kahramanmaraş Belediyesi Sanat Tarihçisi, Konya Büyükşehir Bel. Sanat Tarihçisi			
İlgi Alanları:	Yüzmek, Bisiklet Sürmek			
Aldığı Ödüller:				
Tel:	0507 333 13 57			
Adres	Şeyh Şamil Mah. Eylül Sok. A1 Blok No:3 Selçuklu/Konya			
Ekleme istediğiniz hususlar				